

Sisekaitseakadeemia

Sisejulgeoleku instituut

Martina Kommel

**LINNA JA VALLAVALITSUSE KORRAKAITSEAMETNIKU
ROLL RIIKLIKU JÄRELEVALVE TEOSTAMISEL JA
SELLE TULEVIKUPERSPEKTIIV**

Magistritöö

Juhendaja: Ülle Vanaisak, MA

Tallinn 2022

ANNOTATSIOON

Sisejulgeoleku instituut	Juuni 2022
Töö pealkiri eesti keeles: Linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametniku roll riikliku järelevalve teostamisel ja selle tulevikuperspektiiv	
Töö pealkiri võõrkeeles : <i>City and rural municipality public order officials as bodies conducting state supervision proceedings</i>	
<p>Lühikokkuvõte: Magistritöö käsitleb uurimisprobleemi, milliste täiendavate riikliku järelevalve meetmete ja vahetu sunni kasutamise õigust vajavad linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikud riikliku järelevalve tegemisel tulevikus? Uurimustöö eesmärgiks on selgitada välja linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike vajadus täiendavate riikliku järelevalvemeetmete kohaldamise ja vahetu sunni kasutamise õiguse üle ning töötada välja ettepanekud korrakaitseametnike töö paremaks toimimiseks tulevikus. Töö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis käsitletakse kohaliku omavalitsuse rolli riigi sisejulgeoleku tagajana linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametniku tegevuse kaudu. Eelpool nimetatud peatükis tuuakse välja ka kohaliku omavalitsuse korrakaitseorgani roll Lätis, Šveitsis ja Hollandis. Magistritöö teises peatükis antakse ülevaade riikliku järelevalve ja süüteomenetluse olemusest ja menetluste eristamisest. Samuti tuuakse välja, millised üld- ja erimeetmeid on võimalik korrakaitseaduse alusel kohaldada. Samuti selgitab autor vahetu sunni olemust ja annab lühiülevaate vahetus sunni vahenditest. Samuti tuuakse välja, millised erimeetmeid võivad linna- ja valla korrakaitseametnikud eriseadustest tulenevalt kohaldada. Magistritöö kolmandas osas tuuakse välja linna- ja valla korrakaitseametnike lisameetmete ja vahetu sunni vajalikkuse uuringutulemused. Magistritöö puhul on tegemist empiirilise uuringuga ning uurimisstrateegiaks on valitud juhtumiuuring. Magistritöös kombineeritakse kahte andmekogumise meetodit: kvalitatiivset ekspertintervjuud ning kvantitatiivset poolstruktureeritud ankeetküsitlust. Esmalt viiakse KOV-ides läbi ankeetküsitlus ning seejärel teostab autor ekspertintervjuud valdkonna ekspertidega. Magistritöös antakse neli soovitus, mis aitaks kaasa linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike riiklikust järelevalvest tulenevate ülesannete paremaks korralduseks. Magistritööl on 99 lehekülge (põhiosa 64 leheküljel). Käesolev töö sisaldab 19 tabelit ning 4 lisa. Töö on eestikeelne ja sisaldab ingliskeelset resümeeid. Kokku on kasutatud 104 eesti -ja ingliskeelset allikat</p>	
Lisad: -	
Võtmesõnad: kohaliku omavalitsuse korrakaitseametnik, siseturvalisus, üld -ja erimeetmed, vahetu sunni rakendamise õigus	
Võõrkeelsed võtmesõnad: <i>public order; law enforceent; direct coercion; police force; state supervision; state oversight; threat to public order and disturbance Communal Police; Community Security Guard; City and Village Police; Community Support Officer; Community Wardens; City and Village police; City Police ; Local Police;</i>	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
Töö autor: Martina Kommel	
Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.	
Allkiri:	Kommentaar (soovi korral)
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Ülle Vanaisak	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud	
/instituudi juhataja: Erkki Koort	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1 .KOHALIKU OMAVALITSUSE ROLL RIIGI SISEJULGEOLEKU TAGAJANA LINNA- JA VALLAVALITSUSE KORRAKAITSEAMETNIKU TEGEVUSE KAUDU.....	9
1.1 Kohaliku omavalitsuse roll riigi sisejulgeoleku tagamisel.....	9
1.1.1 Riigi julgeoleku olemus ja ohud.....	9
1.1.2 Kohaliku omavalitsuse roll riigi siseturvalisuse tagajana.....	11
1.2 Kohalike omavalitsuse korrakaitseorganite roll Šveitsis, Hollandis ja Lätis.....	13
1.2.1 Kohaliku omavalitsuse korrakaitseorgani roll maailmas.....	13
1.2.2 Kohaliku omavalitsuse korrakaitseorgani roll Šveitsi näitel.....	15
1.2.3 Kohaliku omavalitsuse korrakaitseorgani roll Hollandi näitel.....	16
1.2.4 Kohaliku omavalitsuse korrakaitseorgani roll Läti näitel.....	17
2. EESTI LINNA- JA VALLA KORRAKAITSEAMETNIKUD RIIKLIKU JÄRELEVALVE MENETLUSE LÄBIVIIJATENA.....	21
2.1 Riikliku järelevalve olemus ja meetmed.....	21
2.1.1 Riikliku järelevalve olemus.....	21
2.1.2 Riikliku järelevalve üld- ja erimeetmed ning vahetu sunni rakendamine.....	23
2.2 Linna- ja valla korrakaitseametniku roll riikliku järelevalve teostajana	27
2.2.1 Linna- ja vallavalituse korrakaitseametniku roll.....	27
2.2.2 linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikule eriseadustes lubatud erimeetmed...	29
3. LINNA- JA VALLA KORRAKAITSEAMETNIKE LISAMEETMETE JA VAHETU SUNNI VAJALIKKUSE UURING.....	34
3.1 Metoodika ja valim.....	34
3.2 Tulemuste esitlemine.....	37
3.2.1 Küsitluse tulemused.....	37
3.2.2 Ekspertintervjuude tulemuse.....	51
3.3 Järeldused ja ettepanekud.....	64
KOKKUVÕTE.....	71
SUMMARY.....	73
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU.....	75
LISA 1. Eesti kohalike omavalitsuste koondtabel.	84
LISA 2. Ankeetküsitlus kohalikele omavalitsustele	86
LISA 3. Ekspertintervjuu küsimused.....	93
LISA 4. KKO järelevalvepädevus KorS-i ja eriseaduste alusel.....	95

SISSEJUHATUS

Kohalikul omavalitsusel (edaspidi KOV) on riiklikul tasandil kanda suur roll riigi siseturvalisuse tagajana. Ühest küljest on neil kohustus tegeleda preventiivsete tegevuste arendamisega ning teisest küljest reageerida olukordadele, mis tekitavad ohtu kohalikule kogukonnale. Kohalik omavalitsus on Eesti riigi põhiseaduses sätestatud valla- ja linnaomavalitsusüksuste demokraatlikult moodustatud institutsioon, millel on kohustus, õigus ja võimekus seaduse alusel iseseisvalt korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes valla- või linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna iseärasusi (Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, 1993, § 2). Haldusterritoriaalse korralduse muutmise algatamine 2017. aastal Vabariigi Valitsuse poolt ehk kohalike omavalitsuste liitmise tagajärjel on Eesti Vabariigis 79 kohalikku omavalitsust, mis jagunevad 15 linnaks ja 64 vallaks (Rahandusministeerium, 2019). Omavalitsuste ülesandeks on iseseisvalt otsustada ja korraldada kohaliku elu küsimusi. Suurusest olenemata peavad kõik omavalitsused täitma samu ülesandeid, mis tulenevad nende otsestest ülesannetest, kui ka eriseadustest.

Kohaliku omavalitsuse põhiülesanneteks on korraldada enda haldusterritooriumil haridus, kultuuri-, sotsiaal-, ehitus- ja keskkonnakaitse valdkonda puudutavaid küsimusi. See tähendab, et kohaliku omavalitsuse ülesanne on arendada antud valdkondi ning tagada elanikele nende kättesaadavus. Samuti on kohalikul omavalitsusel oluline roll turvalise keskkonna kujundamisel (Siseministeerium, 2020, lk 22). Ühe võimalusena on tagada viimast läbi kohalikul tasandil kehtestatud eeskirjade ja eriseadustes sätestatu täitmise kontrollimise üle. Kohaliku omavalitsuse järelevalve funktsioon jaguneb kaheks. Esmaselt kohalikud ülesanded, mis tulenevad kohaliku omavalitsuse seaduse (edaspidi KOKS) alusel kehtestatud eeskirjade täitmise järelevalvest. Teiseks on aga riiklike ülesannete täitmine, millest üks on ka riikliku järelevalve korraldamine (Taluste, 2010). Riikliku järelevalve kohustus kohalikele omavalitsustele tuleneb ca 20-st eriseadusest, mis puudutavad viite erivaldkonda. 2014. aastal jõustunud korrakaitseaduse alusel on kohaliku omavalitsuse ülesandeks sarnaselt politseiga teostada riikliku järelevalvet avalikus kohas käitumise üldnõuete üle (Korrakaitseadus, 2011, § 57¹).

Eriseadustest tulenevalt on kohalikul omavalitsusel pädevus viia läbi riikliku järelevalve menetlust, kohaldades riikliku järelevalve üldmeetmeid ja erimeetmeid. Erinevates avalikes aruteludes on jäänud linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele lubatud meetmete osas eriarvamustele, kus ühed rõhutavad, et linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel on vaja lisaks praegusele pädevusele veel juurde lisameetmeid ning samuti õigust vahetu sunni kasutamiseks. Näitena saab tuua endise siseministri Andres Anvelti (Anvelt, 2014) seisukoha, milles on välja toodud, et vahetu sunni kohaldamise õigus peaks olema ka kohaliku omavalitsuse korrakaitseorganil ainuüksi juba ametniku enesekaitse aspektist lähtuvalt. Samal seisukohal on ka Ülle Vanaisak, kes toob välja, et praegu saab linna või vallavalitsuse korrakaitseametnik rünnet enda vastu tõrjuda vaid hädakaitse reeglitele tuginedes, mis aga pole riikliku järelevalve menetluse läbiviija suhtes õiglane (Vanaisak, 2019).

Õiguskantsler Ülle Madise on aga avaldanud vastupidise seisukoha. Õiguskantsleri arvamuse kohaselt, mis puudutab seaduse eelnõud seoses korrakaitse-, ühistranspordi-, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja vääртеomenetluse seadustiku muudatuste kohta, et KOV-le volitatud meetmed peaksid riivama õiguseid ja vabadusi pigem vähe ja leebelt ning jätma intensiivsemad meetmed politsei kanda (Madise, 2017). Eeltoodust võib järeldada, et linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike ülesanne peaks olema „leebelt“ ohu tõrjumine, mitte jõu kasutamine. Vaadeldes riiklikust järelevalvest tulenevaid ülesandeid, mida kohalik omavalitsus on pidanud täitma, rõhutades eeskätt avaliku korra tagamist, tekib küsimus, kas riik on lubanud piisavalt vahendeid eelpool nimetatute täitmiseks?

Vaadeldes KOV-i korrakaitseorganite tööd mujal Euroopas, eeskätt Lätis, Hollandis ja Šveitsis, siis nähtub, et KOV-i korrakaitseorganil on täita oluline roll kohaliku kogukonna ees ühe siseturvalisuse tagajana. Sarnaselt Eestile on KOV-i korrakaitseorgani roll ennetada ohte ja korrarikumisi. Samas on neil õigus kohaldada erimeetmeid, kasutada erivahendid ja teenistusrelvi juhaks, kui olukord peaks kulmineeruma ohtlikuks ametnike või kaaskodanike suhtes. Eelpool nimetatud riigid on vaid üks osa, kus kohaliku omavalitsuse struktuuris olevatele korrakaitseorganile on lubatud vajalikud õigused, meetmed ja vahendid, et täita vastavad ülesanded ilma, et nad paneksid ohtu enda turvalisuse. Eeltoodust võib järeldada, et Eesti riik peab küll linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikku oluliseks, kuid puudub ühtne arusaam riikliku järelevalve menetluse läbiviimise võimalikkusest, täpsemalt täiendavate erimeetmete kohaldamise ja vahetu sunni vahendite kasutamise võimalikkusest.

Autori hinnangul on teema **aktuaalne** eriti olukorras, kus COVID-19 valguses on vaja riigil aina rohkem lisajõude rakendada. Tänapäeval, kus riigi nii sise- kui ka välisturvalisusele on palju erinevaid ohte, tuleks kindlasti kaaluda kõikide sisemiste ressursside kasutamist ning pädevatele korrakaitseorganitele vajalike volituste andmist juba ainuüksi sellepärast, et see tugevdab oluliselt ka Eesti riigi siseturvalisuse arengut. Riikliku järelevalve ülesannete ja nende täitmise osas on kirjutatud mitmeid magistritöid. Käsitatud on näiteks riikliku järelevalve teemat töökeskkonna järelevalves (Raigna, 2014). Samuti on käsitletud riikliku järelevalvet ehitusseadustikust lähtuvalt (Stern, 2016). Käesolevas töös käsitletakse KOV-i õigust viia läbi riiklikku järelevalve menetlust ning analüüsitakse, kas linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel on vajadus täiendavate riikliku järelevalvemeetmete ja vahetu sunni kasutamise õiguse üle riikliku järelevalve teostamisel. Sealhulgas ka vajadust võimalike muutuste tegemiseks tulevikus.

Magistritöö **uudsus** tuleneb välja toodud täiendavate erimeetmete ja vahetu sunni vahendite vajaduse väljaselgitamisele keskendumisest. Autor viis läbi esmalt ankeetküsitluse Eesti KOV-ides, et selgitada välja, kas ja milliseid erimeetmeid on KOV korrakaitseametnikel juurde vaja, et riiklikust järelevalvest tulenevaid ülesandeid täita nii, nagu eriseadused seda nõuavad. Samuti uuritakse, kas meetmete jõustamiseks peaks neil olema õigus kasutada vahetut sundi. Peale küsitlust viis autor läbi ekspertintervjuud, et selgitada välja, milliseid takistusi näevad valdkonna eksperdid täiendavate meetmete ja vahetu sunni kasutamise õiguse andmises KOV-idele.

Eeltoodust tulenevalt püstitab autor **magistritöö uurimisprobleemi küsimusena**: Milliste täiendavate riikliku järelevalve meetmete ja vahetu sunni kasutamise õigust vajavad linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikud riikliku järelevalve tegemisel tulevikus?

Tulenevalt uurimisprobleemist on eesmärgi saavutamiseks püstitatakse järgmised **uurimisküsimused**:

- 1) Millised on linna- ja vallavalitsuse peamised ülesanded riikliku järelevalve teostamisel Eesti korrakaitsemaastikul?
- 2) Kas ja millised riikliku järelevalve meetmeid korrakaitseametnikud juurde vajavad, et täita neile eriseadustes antud riikliku järelevalve menetluse kohustust?
- 3) Millised on vahetu sunni kasutamise õiguse puudumisega seonduvad probleemid ja kas vahetu sunni kasutamise õigus on (häda)vajalik?

- 4) Kas ja mida oleks Eestil õppida Šveitsi, Hollandi ja Läti kogemusest korrakaitseametnike rakendamisel riikliku järelevamenetluse läbiviimisel?

Magistritöö eesmärk on selgitada välja linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike vajadus täiendavate riikliku järelevameetmete kohaldamise ja vahetu sunni kasutamise õiguse üle ning töötada välja ettepanekud korrakaitseametnike töö paremaks toimimiseks tulevikus.

Eesmärgi saavutamiseks ja uurimisküsimustele vastuste saamiseks seatakse **uurimisülesanded**:

- 1) Analüüsida, kuidas on korraldatud kohaliku omavalitsuse korrakaitseorgani rolli ja pädevus Šveitsis, Hollandis ja Lätis.
- 2) Viia läbi ankeetküsitlus kohalike omavalituste korrakaitseorganite esindajatega ning analüüsida saadud vastustest lubatud meetmete kitsaskohtade osas ning selgitada välja lisameetmete ja vahetu sunni kasutamise vajalikkus.
- 3) Viia läbi ekspertintervjuud Politsei- ja Piirivalveameti, Siseministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Rahandusministeeriumi ja Saaremaa Vallavalitsuse järelevaveteenistuse esindajaga, et selgitada välja, millised on probleemid ja võimalikud lahendused seoses erimeetmete andmisega kohaliku omavalitsuse korrakaitseametnikele.
- 4) Analüüsida, võrrelda ja sünteesida uuringu tulemusi ning töötada välja ettepanekuid olukorra parandamiseks.

Metodoloogiliselt on magistritöö empiiriline uuring ning uurimisstrateegiaks on valitud juhtumiuuring (*case study*). Selline mitmekülgne uurimisstrateegia sobib antud uuringu läbiviimiseks, kuna kogutakse nii kvantitatiivseid kui kvalitatiivseid andmeid.

Juhtumina käsitletakse magistritöös riikliku järeleva läbiviimiseks vajalikke erimeetmeid ja vahetu sunni andmise vajadust KOV korrakaitseametnikele. Magistritöös kombineeritakse kahte andmekogumise meetodit: kvalitatiivset ekspertintervjuud ning kvantitatiivset poolstruktureeritud ankeetküsitlust. Esmalt viiakse KOV-ides läbi ankeetküsitlus ning seejärel teostab autor ekspertintervjuud valdkonna ekspertidega.

Magistritöö koosneb kolmest peatükist. Esimene peatükk toob välja, milline roll on kohalikul omavalitsusel riigi siseturvalisuse tagajana ning millised meetmed on lubatud Lätis, Šveitsis ja Hollandis kohaliku omavalitsuse struktuuris olevatel korrakaitseametnikel.

Viimane on oluline, kuivõrd annab ülevaate, milliste lubatud erimeetmete ja rolliga on mujal maailmas KOV korrakaitseametnik ning millised hüvesid võiks riik sellest tervikuna saada. Teine peatükk käsitleb, milline on KOV korrakaitseametniku roll Eesti kohalikus omavalitsuses. Kolmandas peatükis käsitletakse empiirilist uuringut, mille alampunktides kirjeldatakse uuringu protsessi ja metodoloogiat, küsitluste tulemusi, ekspertintervjuude tulemusi, ekspertintervjuude analüüsi ja teoreetiliste lähenemiste ning uuringu tulemustel koostatud ettepanekuid.

Magistritöös keskendutakse riikliku järelevalve menetlusele (ohu ennetamine, väljaselgitamine ja tõrjumine ning korrarikkumiste kõrvaldamine), sest kohtuvälisemenetluse täiendav käsitlemine pole etteantud lõputöö mahu tõttu võimalik. Töös kasutatakse õigusaktide 2021. aastal kehtivaid redaktsioone.

1. KOHALIKU OMAVALITSUSE ROLL RIIGI SISEJULGEOLEKU TAGAJANA LINNA- JA VALLAVALITSUSE KORRAKAITSEAMETNIKU TEGEVUSE KAUDU

1.1. Kohaliku omavalitsuse roll riigi sisejulgeoleku tagamisel

Peatükis antakse lühiülevaade riigi välis- ja sisejulgeoleku mõistest. Samuti toob autor välja kohaliku omavalitsuse rolli riigi siseturvalisuse tagajana.

1.1.1. Riigi julgeoleku olemus ja ohud

Riigi üheks olulisemaks rolliks on tagada oma elanikele turvalisus ja julgeolek. Olgu tegemist siis riigipiiridest väljaspool või riigi sees ähvardava julgeoleku ohuga. Riigi väline julgeolek tuleneb eelkõige relvastusest ja oskuslikust poliitikast. Riigi sisene kindlus aga selle ühiskonna stabiilsusest, samuti majandusest ja sotsiaalsetest jõududest ühiskonnas. Toimiva sotsiaalse süsteemita või ühiskonnas kehtiva korrata ei oleks võimalik säilitada riigi turvalisust (Bislev, 2004, p. 283). Julgeoleku mõiste kangastub paljudele militaarse mõistena. Stephen Walt (1991, p. 212) on rõhutanud, et kui julgeolekut laiendada valdkondadesse nagu seda on majandus, keskkond ja muudele mittemilitaarsetele teemadele, siis jõutakse olukorda, kus keskkonna saastatus, laste väärkohtlemine ja majanduskriisid oleks kõik julgeolekuohuna võetavad.

Lähtudes tänasest maailmapildist tuleb autori hinnangul tõdeda, et julgeolekuohu faktor pärinebki üha enam just eelpool nimetatud valdkondadest ja kahjuks seda ei osata oodata. Globaliseerumise tagajärjel ei lähtu oht rahvuse või riigi julgeolekule mitte üksnes teisest riigist, vaid ka muudest nähtustest, näiteks keskkond, epideemiad ja pandeemiad, rahvusränded ning muud globaliseerumise tagajärjel toimuvad sündmused. (Hammerstad & Boas, 2015, p. 476). Näitena toob autor maailmas leviva Covid-19 pandeemia, mis on „nähtamatu” vaenlasena suutnud külvata paanikat, tekitada kahju mitmes olulises valdkonnas, mille mittefunktsioneerimine võib tuua kaasa ka halbade tingimuste kokkulangemisel riigi sisemised rahunused ja ohu nii riigi välis- kui ka siseturvalisusele. Kopenhaageni koolkonna julgeoleku käsitlust iseloomustab teatud probleemi prioritseerimine. On olemas mingisugune eksistentsiaalne oht ja kui me sellega ei tegele, siis kõik ülejäänud muutub mõttetuks.

Tuuakse esile neid probleemseid teemasid/valdkondi, mis on tavapoliitikast olulisemad ja vajavad kiireid lahendusi. Tuleb teha valik, millal ja mida käsitleda kui julgeoleku teematikat. (Wæver, 2000, p. 251). Autori hinnangul saab eelpool toodud seisukoha järgi julgeolekut käsitleda väga laia mõistena, mis vastupidiselt Stephen Walti seisukohale näitab, et julgeolekuohtu puudutavates küsimustes, tuleb kriitiliselt käsitleda igat valdkonda. Julgeoleku mõiste leiab iga päev kasutust erinevates valdkondades, näiteks sotsioloogia, majandus, rahandus, sõjandus, meditsiin, õigus. See loetelu ei ole kindlasti lõplik. Üldiselt saab julgeoleku mõttes rääkida eeskätt kahest suuremast subjektide ringist, kes on sellega hõlmatud. Julgeolekust kõneldes võib selle subjekti all mõelda üksikindiviidi või siis indiviididest moodustunud sotsiaalset gruppi ehk riigi rahvast. (Jäätma, 2020, lk 72). Riigi või riiklikku julgeolekut võib mõista ka kui konkretiseeritud rahvuslikku julgeolekut, millega seonduvad omakorda mõisted „põhiseaduslik kord” ja „avalik kord”. Kõige avaramalt mõistetuna hõlmab riigi julgeolek poliitilise tegevuse institutsionaalsemaid tingimusi, protsesse, sisu ja tulemusi, mille eesmärk on täita korra- ja kaitseülesandeid ühiskonna iga liikme hüvangut silmas pidades ning selle tegevuse läbi ka avalikes huvides. (Schmidt, 2010, p. 407).

Üksikisikute turvalisus on oluline väärtus riigi sisejulgeolekule. Seega selleks, et riigis valitseks tasakaal ja riik ei muutuks ohuks ka iseenda suhtes, ei tohiks riik alahinnata riigisiseseid probleemkohti ning jääda kaugeks elanike muredele (Buzan, *et al.*, 1998, p.27). Autori hinnangul on tänapäeval ühiskond küllaltki vaba. Isik võib omada ühe riigi kodakondsust ning elada ja töötada teises. Paljude riikide vahel ei ole liikumine piiratud või see on tehtud isikutele väga lihtsaks. Ühest küljest võimaldab see inimestele suure liikumise ja elamise (asumise) vabaduse. Samas aga toob see kaasa olukorra, kus riigi ühiskond võib koosneda elanikest, kelle tõekspidamised, uskumused ning arusaam korrast ja julgeolekust ei pruugi kokku langeda asukohamaa seadustega. Olenevalt asjaoludest aga võib sellest kasvada juba üsna oluline oht riigi sisemisele korrale. Seega tuleb arvestada, et ohtu riigi julgeolekule võib tegelikult põhjustada ka riigi enda sees olev küsimus, konflikt, mis lahendamata jäämisel võib tekitada julgeolekuohtu. Lähiajaloost saab tuua näidetena riigi sisemiste nõrkuste ja destabiilse olukorra ära kasutamist Venemaa poolt nii Gruusias 2008. aastal kui ka Ukrainas 2014. aastal, kus riikide vallutamine toimus erinevate hübriidsete meetmete koosmõjul ning esmalt just ära kasutades riigi siseturvalisusest tulenevaid nõrkusi (Kilinskas, 2016, p.139; Revaitis, 2018, p.270). NATO käsitleks on hübriidsed ohud (meetmed) sellised, kus vastane kasutab enda eesmärkide saavutamiseks nii tavapäraseid kui ka tavapäratud vahendeid, et saavutada enda eesmärk (Kilinskas, 2016, p. 141).

Hübriidne sõjapidamine teise riigi vastu on meetod, kus on läbi põimunud nii väline pealetung kui ka riigi sisemise rahu rikkumine. Näiteks õhutatakse riigis elavaid vähemusrahvusi rahutustele ja korrarikkumistele. Üldjoontes tähendab hübriidoht laialdast jõuinstrumentide sünkroniseeritud kasutamist haavatavate ühiskondlike ja riiklike funktsioonide spektris eesmärgiga saavutada sünergilist mõju (Sazonov *et al.*, 2020, lk 13). Potentsiaalsed vaenlased, kes kasutavad mitmesuguste hübriidsete meetmete koosmõju, mis on tavapäraselt seotud omavahel ning mis puudutavad kultuurilisi, ajaloolisi, majanduslikke huvisid, võib nimetada juba hübriidsõjaks (Murray&Mansoor, 2012, p.75). Autori hinnangul on tegemist olulise ohuga, sest riigi sisejulgeoleku nõrgestamiseks kasutatakse tihti riigi nõrkusi tema enda vastu. See tähendab, et vastase tegevust ei pruugi ohuallikaks pidada enne, kui saabub vastase soovitud eesmärk. Hübriidseid meetodeid kasutav vastane on teadlik kõikidest rünnatava riigi sisemistest ja välimistest nõrkustest, kuhu suunata enda ründe jõud. Mida rohkem maailm edasi areneb, seda rohkem tuleb riikidel leida lahendusi erinevate ohuolukordade ära hoidmiseks. Samuti tuleb arvestada, et meetmed, mis toimisid ühe ohu puhul, ei pruugi toimida enam teise olukorra leevendamiseks või ära hoidmiseks (Bettina, 2016, p. 285).

Autori hinnangul oluline, et riik tegeleks mitte ainult välise julgeoleku tagamisega, vaid keskenduks kindlasti ka riigi sisejulgeolekut puudutavate küsimuste lahendamisele. Sisemise julgeoleku tagamiseks on tähtis, et riigi erinevad valitsemistasandid ja institutsioonid teeksid koostööd selle nimel, et tagada riigi turvalisus (Feraru, 2018, p. 103). Lisaks põhilistele sisejulgeolekut puudutavatele riigi institutsioonidele nagu seda on politsei ja päästeamet, ei tohiks unustada ka riigi sõjaväge ega kohalikku omavalitust. Viimati nimetatud institutsioonil on oluline roll, siseturvalisuse valdkonda puudutavate küsimuste lahendamisel, kuivõrd omavad teadmisi, millised on just nende piirkonda puudutavad probleemid ja eripärad (Virta, 2013, p. 343).

1.1.2. Kohaliku omavalitsuse roll riigi siseturvalisuse tagajana

Kohalikel omavalitsustel on mitmeid ülesandeid. Iga riik määratleb oma omavalitsusüksuste ülesanded, kohustused ja õigused, kuidas juhtida ning korraldada kohaliku tasandi eluolu. Sinna juurde liituvad kohalike omavalitsuste universaalsed olud, mis nõuavad eripärast lähenemist.

Näiteks tagada kohalikele elanikkonnale demokraatlik ning usaldusväärne valitsemine enda piirkonnas, tagada teenuste pidev kättesaadavus kogukonnale, edendada sotsiaalset ning majanduslikku elu, luua elanikele turvaline keskkond ja kaasata kohalik elanikkond ning kohalikud organisatsioonid piirkonna elu edendamisse (Waldt, 2007, p.52). Eelpool nimetatust võib jääda esmapilgul mulje kohalikust võimust kui kohalikku elu administreerivast poolest, kes pakub ainult erinevaid teenuseid kohaliku eluolu edendamiseks. Teenuste all peetakse silmas tavapäraselt sotsiaalkindlustuse ja tervishoiu valdkonnaga seonduvat. Samas tuleb rõhutada, et hea kohaliku omavalitsuse praktika kohaselt, tuleb omavalitsusel enda territooriumil tagada turvalisus ja ohutus (Arva, 2019, p. 55; Pieters, 2019, p. 214). Autori hinnangul on kohalikul omavalitsusel turvalisust puudutavate arengukavade koostamise osas üks olulistest võtmepositsioonidest, sest neil on teadmised enda piirkonna probleemkohtadest ja eripäradest. Näiteks Saaremaa Vallavalitsusel ei pruugi olla oluline siseturvalisust puudutav murekoht elanike erinevatest rahvustest tekkinud kitsaskohtade lahendamine, nagu see võib probleemiks olla Sillamäel. Samas on Saaremaa siseturvalisust puudutav kitsaskoht kindlasti see, et tegemist on saarega, mis asub eraldi mandrist ning on mõjutatud mere ja ilmastikuga seotud oludest. Kohalike omavalitsuste roll on riigi poolt olla inimesele kõige lähem instants, kelle poole saab isik pöörduda. Samuti on kohaliku omavalitsuse ülesanne jagada kogukonnale informatsiooni ning tegeleda ka eri situatsioonidega, mis võivad aset leida kohalikul tasandil (Slack, 2015, p.7). See tähendab, et ükskõik, milline oht, kriis või muu probleemküsimus riiki või kohalikku piirkonda tabab, peab kohalik omavalitsus olema võimeline tagama enda piirkonnas kogukonnale nii informatsiooni kui ka koostöös teiste institutsioonidega sobivad lahendused.

Lisaks eeltoodule on omavalitsusel oluline roll korrakaitsemaasikul, mida üldiselt peetakse vaid riigipolitsei pärusmaaks. Kuigi korrarikkumise näitajad võivad olla madalamad võrreldes suurlinnadega, siis ei saa eeldada, et need on sarnased igas maakonnas. Näiteks Rootsi Kuningriigis läbi viidud uuringute kohaselt on maapiirkondades levinumad teistsugused korrarikkumised kui suurlinnades. Maapiirkondades on levinumad alkohoolsete jookide liigtarvitamise ja vägivallaga seotud rikkumised, kuid linnades on kõrgemad vargustega seotud juhtumid. Sellisest statistikast lähtuvalt saavad kohalikud omavalitsused andmeid, millistele valdkondadele pöörata rohkem tähelepanu ja milliseid meetmeid olukorra parandamiseks on vaja kasutusele võtta. (Ceccado & Dolmen, 2013, p. 90). Üha rohkem tekib vajadus kohaliku omavalitsuse panuse järele läbi avaliku korra tagamise.

Avalik ruum – pargid, tänavad, väljakud, kohad, mis on mõeldud kõigile kasutamiseks ja enda teostamiseks, teiste kodanikega suhtlemiseks. Samuti toimuvad avalikes kohtades nii väikesemad kui ka suuremad korrarikumised ja kuriteod (Ceccatio, 2016, p.72). Autori hinnangul ei jõua politsei tihtipeale tegeleda lihtsamate korrarikumistega ning seega on paljudes riikides loodud lisaks politseile ka kohaliku omavalitsuse struktuuri korrakaitseametniku ametikoht. Mõningates riikides on loodud eelpool nimetatud ametnikoht ka politsei üksuses, kuid tema tööd rahastab kohalik omavalitsus. Sellise lahenduseni on jõutud näiteks Ameerika Ühendriikides, kus sealne munitsipaalpolitseinik kuulub politsei üksusesse, kuid rahastus antud ameti täitmiseks tuleb läbi kohaliku kogukonna (Pascarella, 1999, p. 91). Paljudes riikides ei peeta kohaliku kogukonna ohutust puudutavaid ülesandeid enam politsei ülesanneteks, vaid kogukogukond pöördub selle küsimuse lahendamisel just kohaliku omavalitsuse poole (U.S. Department of Justice, 2001, p. 4). Selliseid näiteid leiab pea igast riigist. Järgmises peatükis keskendub autor Euroopas olevatele lahendustele tuues välja kolme riigi praktika, kus on hästi korraldatud kohaliku omavalitsuse korrakaitseametniku ametikoht.

1.2. Kohalike omavalitsuse korrakaitseorganite roll Šveitsis, Hollandis ja Lätis

Alapeatükis antakse ülevaade, milline on KOV-i korrakaitseorgani roll maailma teistes riikides. Autor keskendub täpsemalt Šveitsis, Hollandis ja Lätis olevale praktikale. Autori hinnangul on eelpool nimetatud riikides hea praktika, kuidas kohaliku omavalitsuse struktuuris olev (või rahastatud) korrakaitseametnik on kaasatud ohu ennetamise ja avaliku korra tagamise. Samuti nähtub järgnevast, milliseid erimeetmeid on neil õigus kasutada ja milline on nende väljaõpe.

1.2.1. Kohaliku omavalitsuse korrakaitseorgani roll maailmas

Riigiti on kohaliku omavalitsuse struktuuris oleval korrakaitseorganil erinevad nimetused: *Communal Police* (Rumeenia); *Community Security Guard* (Austria); *City and Village Police* (Slovakkia ja Poola); *Community Support Officer and Community Wardens* (Suurbritannia); *City and Village police* (Tšehhi Vabariik); *City Police* (Saksamaa); *Local Police* (Belgia); Portugal); *Town Watchers* (Holland), *Urban police and municipal (campus) police* (USA), *Municipal Police* (Läti, Prantsusmaa, Eesti, Portugal, Itaalia) (Donnelly, 2013, p. 4). Nagu eeltoodust saab autori hinnangul järeldada, siis sellel ametil on erinevaid nimetusi ning seetõttu nimetab autor neid edaspidi koondavalt kohaliku omavalitsuse korrakaitseorganiteks.

Kohaliku omavalitsuse korrakaitseorgani vajalikkus tekitab tihti vastakaid seisukohti. On näiteks riike, kus leitakse, et politsei peab vastutama ainukese institutsioonina turvalisuse ja korrakaitse valdkonda puudutava eest. Näitena toob autor Šotimaa, kus 2013. aastal politseireformi tulemusena vähendati kohaliku omavalitsuste mõjuvõimu korrarikkumiste ja siseturvalisust puudutavate küsimuste kaasa rääkimises ning politseist sai tsentraalne institutsioon eelpool nimetatud küsimustes (Hendry *et al.*, 2009, p. 574). Mitmes aspektis tekitab küsimusi kohaliku korrakaitseorgani rahastus kohaliku omavalitsuse poolt. Leitakse, et kuivõrd kohalike omavalitsuste ressursid on riigiti väga erinevad ning mitmed kohalikud omavalitsused ei saa lubada endale kohalikku korrakaitseorganit, siis tekib maakonniti ebavõrdsus, kus üks kohalik omavalitsus saab lubada korrakaitseorganit, teine aga mitte (Mouhanna, 2019, p. 537). Leitakse ka, et kuna kohaliku korrakaitseorgani rahastaja on kohalik omavalitsus, siis kohaliku korrakaitseorgani töö võib olla tugevalt mõjutatav kohalikust poliitikast (Hughes & Rowe, 2007, p. 318). Poliitilise mõjutuse all peetakse silmas seda, kui kohaliku kuritegevuse näitajate tõusu ja elanikkonna turvalisusega seotud programme ja ettevõtmisi kasutatakse ka tihti poliitilistes kampaaniates (Kübler & Maillard, 2020, p. 3).

Vastakaid arvamusi leidub kohaliku omavalitsuse korrakaitseorganile lubatud erimeetmete ja füüsilise jõu kasutamise osas. Põhiliselt tulevad need asjaolust, et korrakaitseorganid, kes ei kuulu politseiüksusesse, läbivad küll erinevaid koolitusi, kuid üldjuhul on need väljaõpped palju leebemad, kui seda peavad läbima näiteks politseikadetid ning seega erimeetmete ja füüsilise jõu kasutamise võimalus peaks siiski olema vaid üldkorrakaitseorgani (politsei) pädevuses (Smith & Alpert, 2011, p.139). Autori hinnangul on ka palju argumente, miks kohaliku korrakaitseorgani olemasolu on vajalik. Põhiliselt nähakse, et kohalik korrakaitseorgan on enda piirkonnas tuttavam ja usaldusväärsem kohalikule kogukonnale ning tal on vajalikud teadmised ja oskused, et kohalikku eluolu turvalisemaks muuta (Jobes, 2003, p. 4). Traditsiooniliselt nähakse Euroopas kohalikku korrakaitseorganit kui kohaliku võimu esindaja jõustruktuuri, kelle ülesandeks on kuritegude ennetustegevus ja vajadusel ka reageerimine juba toimunule. Ametnikud, kes on ametikohale võetud, ei pruugi olla vannutatud politseiametnikud, kuid nende tausta on kohalik omavalitsus rangelt kontrollinud ning nad on saanud ka vastava väljaõppe (Donnelly, 2013, p. 23).

Nagu eelpool on välja toodud, siis riigiti erinevad kohaliku korraldusorganite ülesanded vastavalt kohaliku kogukonna iseärasustele, seadusandlusele ja ka kuritegevuse tasemele ning kindlasti ka sellele, kui oluliseks riik tervikuna turvalisust elanikkonnale peab. Kõiki valdkondi hõlmavat politseiüksust nähakse Euroopas kui kaduvat ametit. Üha rohkem on vajadus kohalikele korraldusorganitele, kogukonnapolitseile ja turvafirmadele, kes on ühiskonnale nähtavad ning kuritegevust ja korrarikkumisi ennetava lähenemisega (Crawford, 2007, p. 19). Suurbritannias on leitud, et kui politsei saab delegeerida või jagada vastutust kohaliku korraldusorganiga, kes tegeleb lihtsamate rikkumiste kõrvaldamisega, siis saavad politseiametnikud ise fookusseerida oma tähelepanu raskema kuritegevuse menetlemiseks või ära hoidmiseks (Merrit & Dingwall, 2010, p.398). Autori hinnangul on sellisel kujul jagatud vastutus mitte üksnes ülesannete prioriteetide jagamine, vaid tegelikult ka võimalus saavutada riigi rahaline kokkuhoid, kuna alati on odavam ennetada mingisugust võimalikku rikkumist või ohuolukorda kui likvideerida juba toimunud sündmuste kahjusid.

Kogukonnale nähtavaks olemist, jälgimist rõhutatakse ühe tähtsama argumendina, miks kohalik korraldusametnik on oluline. Kusjuures tegemist ei ole üldsegi uue strateegiaga. Näiteks Inglismaal on varasematel aegadel n-ö ilma vormita korraldusametnikku kasutatud kogukonna turvalisuse jälgimiseks läbi sajandite. Selliseid ametnikke kutsuti lausa eraldi enda väljendiga „inimjälgimismasinatega” (Williams, 2003, p. 28). Seega leiab autor, et tegelikult ei ole maailmas kohaliku omavalitsuse korraldusorgan mitte mingisugune uus strateegiline lähenemine siseturvalisuse ja korralduse valdkonnas, vaid tegemist on küllaltki kaua kestnud ametiga. Järgnevalt toob autor välja kolm riiki, mis juba eelpool nimetatuna omavad pikka praktikat kohaliku omavalitsuse korraldusameti ja politsei toimivast koostööst ja ülesannete jaotamisest.

1.2.2. Kohaliku omavalitsuse korraldusorgani roll Šveitsi näitel

Šveits koosneb *cantonitest* ehk osariikidest ja kohalikel omavalitsustel puudub üldine, riiklik politsei. Ainukene riiklik organisatsioon on föderaalne politseiamet, mis koordineerib kohaliku ja osariikliku politsei tegevust, kuid millel on piiratud otsustusõigus siseturvalisuse, organiseeritud kuritegevuse ja muude korrarikkumiste osas. Nimetatud ülesanded on kohalike omavalitsuste otsustusküsimused, mida lahendavad kohalikud korraldusorganid. Šveitsis on 26 osariikliku politseiüksust ja rohkem kui 100 kohalikku korraldusüksust, milles paljudes on kuni 10 korraldusametnikku. (Eisner & Killikas, 2004, p. 261).

Erinevate reformide tulemusena on jõutud arusaamale, et kõige parem tulemus just kogukonna jaoks on kohaliku korrakaitseorgani olemasolu, sest selline lähenemine annab eeskätt turvatunnet (Jacot-Descombes & Niklaus, 2016, p. 336). Šveitsi kohalik korrakaitseorgan on loodud olema lüli kogukonna, kohalike omavalitsusüksuste ja osariikliku politsei vahel. Nende tegevuseks on ennetada ja reageerida avaliku korra rikkumistele. Põhiliseks missiooniks on avalikus kohas alkoholsete jookide ja narkootikumide tarvitajate korrale kutsumine. Samuti prostitutsiooniga kaasnevate korrarikkumiste lõpetamine ning lihtsamate korrarikkumiste, näiteks visuaalse korrashoiu tagamine (lagunevad hooned, grafiti, hüljatud autod ning vandalismi erinevad vormid) (Kreis, 2012, p. 65). Lisaks eeltoodule tegeleb Šveitsi kohalik korrakaitseorgan liiklusrikkujatega. Tähelepanu pööratakse peamiselt joores juhtidele ja kiiruseületajatele ning seda eriti koolide ja muude avalike kohtade läheduses. Samuti on oluline osa suhtlusel noortega. Püütakse ennetada just alaealistega seotud kuritegevust. Seda näiteks koolivaheaegadel toimuvate noortele suunatud harivate ürituste korraldamise. (Ville de Geneve, 2021).

Šveitsi kohaliku korrakaitseorgani põhiline väärtus on olla inimestele nähtav ja tagada seeläbi tugevad ja usalduslikud suhted kogukonnaga. Korrakaitsjad saavad lisaks muule politseilisele väljaõppele ka spetsiaalse väljaõppe tööks kogukonnaga. Selleks tuleb neil vastavalt omavalitsuse nõudmistele läbida koolitus, mis kestab kolmest päevast kuni kahe nädalani. Antud väljaõppe käigus läbitakse nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt süvaõpe, mis käsitleb teadmisi suhtlemispsühholoogiast, kogukonnaga läbirääkimiste pidamise kui ka konfliktide lahendamise oskusest. (Kreis, 2012, p. 98).

1.2.3. Kohaliku omavalitsuse korrakaitseorgani roll Hollandi näitel

Hollandis tegutsevad paralleelselt riigi üldise politseiametiga kohalikud korrakaitseorganid, keda teatakse *Municipal Law Enforcement Officers* (edaspidi kohalik korrakaitseüksus) ametinimetuse all (Van Steden, 2017, p 40). Esmalt on oluline välja tuua, et kohalikel omavalitsustel on Hollandis tugev mõjuvõim. See tähendab, et tugev haare on igas valdkonnas, kaasaarvatud korrakaitses. Erinevate korrarikkumiste ennetamiseks ja nendega tegelemiseks on loodud ka kohalik korrakaitseüksus kohaliku võimu alluvusse. Riigipolitsei ja kohaliku korrakaitseüksuse ülesanded on väga piiritletud. Riigipolitsei ülesandeks on tegeleda raskema kuritegevusega ja kohaliku korrakaitseüksuse ülesandeks on tegeleda kergemate korrarikkumiste ja ennetustegevusega (Ekenaar, 2019, p. 147).

Põhiliselt on tegemist üksusega, kes täidab oma ülesandeid piirkonnas patrullides. Hollandi eripäradest lähtuvalt ei toimu patrullimine ainult jalgsi, vaid ka jalgratta või veesõidukiga. Korrakaitseametnikke saab tulenevalt meetmete lubatavusest jagada kahte gruppi. Esiteks ametnikud, kelle ülesanne on vaid patrullida ja nõustada kodanikke. Ametnikel puudub õigus kasutada erimeetmeid ja -vahendeid. Nad on raadioside kaudu ühenduses keskusega, läbi mille kaasatakse vajadusel ka tavapolitsei. Seda tehakse juhul, kui on tekkimas ohuolukord või on ette näha mõni muu vajadus lisajõu järele. Teiseks korrakaitseametnikud, kes tohivad kasutada erimeetmeid ja -vahendeid ning kohaldada vajadusel vahetut sundi. Selliste õiguste saamiseks, tuleb ametnikul läbida lisaks kohaliku korrakaitseametnikule mõeldud baasväljaõppele ka lisaväljaõpe. Kindlasti vajab autori hinnangul rõhutamist asjaolu, et kõikidel Hollandi korrakaitseametnikel on vorm, millest on kogukonnale aru saada, et tegemist on riigi esindajaga (Donelli, 2013, p. 42, Eikenaar, 2019, p. 152).

Korrakaitseametnikel on küllalki palju ülesandeid. Nagu eelpool sai nimetatud, siis tänavatel patrullimine, kogukonnaga kontaktis olemine ning kogukonna muredele reageerimine on üks olulisemaid rolle. Sama oluliseks ülesandeks on tegeleda ka üldisele korrarikkumisele. Korrakaitseametnikel on õigus kehtestada trahve ning arreteerida korrarikkujaid. Üldjuhul kohalikud korrakaitseorganid jõudu ei kasuta. Samas, kui toimub mõni ohuolukord (muuhulgas ka ametniku solvamine), on neil luba kasutada vahetut sundi. Patrullidel on varustusena lubatud käeraud, kumminuiad ja ka gaasirelv. Kohalikuks korrakaitsejaks kandideerijatelt nõutakse tavaliselt kõrgharidust ja teatavat kehalist ettevalmistust. Väga eelistatud on endised politseinikud või turvatöötajad. Kehtestatud kvalifikatsiooni järgi peab korrakaitseametnik olema kogukonda teadev ja esindav (ka teadmiste poolest) isik. Enne, kui nad saavad oma volitused, tehakse neile taustakontroll, et vältida olukorda, kus korrakaitseametnik oleks karistatud isik. (Van Steden, 2017, p.41).

1.2.4. Kohaliku omavalitsuse korrakaitseorgani roll Läti näitel

Lätis on lisaks politseile ja kaitsepolitseile loodud ka munitsipaalpolitseiamet. Lätis on üle riigi umbkaudu 60 jaoskonda. Erinevalt politseist ja kaitsepolitseist on munitsipaalpolitseil kindel territoorium (tavapäraselt maakonna piir), kus ametniku volitused kehtivad.

Kui politsei ja kaitsepolitsei alluvad Läti Siseministeriumile, siis munitsipaalpolitsei allub kohalikule omavalitsusele.

Samas toimub kõigil eelpool nimetatud institutsioonidel tihe koostöö. Nii politsei kui ka munitsipaalpolitsei ülesanne on tagada avalik korrakaitse. (Melenis *et al*, 2006, p. 75; Nitišs, 2021). Munitsipaalpolitsei ülesanded on: 1) rikkumise ennetamine; 2) sotsiaalse rehabilitatsiooni abi andmine vabanenud isikutele; 3) kohalike omavalitsuste eeskirjade täitmise järelevalve; 4) haldusmenetlused; 5) politsei- ja kaitsepolitsei toetustegevus avaliku korrakaitse tagamisel ning kuritegevuse vastu võitlemisel (Melnis *et al*. 2006, p.73). Tihti tulevad munitsipaalpolitsei ametnikud üle politseist. Seega on neil omandatud vajalikud oskused politseitööst. Tavakodanik, kes soovib liituda munitsipaalpolitsei ridadega, peab läbima vastava väljaõppe, mis lõppeb eksami ja vande andmisega (Griffiths, 2004, p. 355). Väljaõppeaeg on maakonniti küllalt erinev. Näiteks Riia munitsipaalpolitseis kestab see umbes kaks kuud, mille käigus õpitakse tundma seadusandlust, erinevaid enesekaitsega seonduvaid taktikaid, läbitakse füüsiline väljaõpe, menetlusoskuse õpe ning ka relvaõpe. Teenistusse asunud munitsipaalpolitseinikel on oma töövorm, mis võib maakonniti erineda (Nitišs, 2021). Daugavpilsis olev munitsipaalpolitseiamet koolitab inimesi kolm kuud. Antud väljaõppe käigus pannakse rõhku tulevase ametniku nii psüühilisele kui ka füüsilisele väljaõppele. Samuti seaduste regulatsiooni ja menetluste läbiviimisele ning relvakäsitlusele (Daugavpils City Municipal Police, 2021).

Läti Vabariigi politsei seadus (Law of the republic of Latvia on Police, 1991 section 19) sätestab ühiselt nii üld- kui ka kohaliku omavalitsuse korrakaitseorgani (munitsipaalpolitsei) õigused ja kohustused. Eelpool nimetatud seaduse *section 19* käsitleb *Local Government Police* ehk siis kohaliku munitsipaalpolitsei õiguseid ja kohustusi. Antud paragrahvi alusel on Läti munitsipaalpolitseil küllaltki sarnased õigused politseiga. Näiteks on neil õigus isikuid kinni pidada, kontrollida isikute dokumente, arestida sõjaväelasi, kes on rikkunud seadust, kohaldada aresti, viia isikuid arstlikule läbivaatusele, tuvastada isikut läbi eriliste tuvastusmeetmete, tuvastada isikul alkoholset- või narkootilist joovet, viia läbi liiklusjärelevalvet, kasutada käeraudu ja gaasirelva ning vahetat sundi (Law of the republic of Latvia on Police, 1991, section 12). Nagu eeltoodust nähtub, siis Läti on varasemalt kirjeldatud riikidest läinud kõige rohkem seda teed, kus munitsipaalpolitseil on peaaegu samasugused õigused ja ülesanded kui üldkorrakaitseorganil. Tööjaotus, kus politsei tegeleb kriminaalmenetluse ja raskema kuritegevusega ning munitsipaalpolitsei menetleb lihtsamaid avaliku korra rikkumisi, toimib mõlema institutsiooni vahel.

Kokkuvõtvalt leiab autor, et maailmapildis on kohaliku omavalitsuse korrakaitseorganil suur roll riikide siseturvalisuse edendamisel. Eeltoodud käsitlusest lähtuvalt (käesolev töö, lk 9-11) on nii riigi sise- kui ka välisjulgeolek omavahel tihedalt seotud mõisted, millesse KOV saab kohalikul tasandil mõjusalt panustada. Tänapäeval, kus ohtusid on mitmeid ja erivaldkondadest, tuleb ohutuse tagamiseks rakendada riigil kõiki instantse ka. kohaliku omavalitsuse üksust, kui pädevat korrakaitseorganit. Autori hinnangul on Eestis oleval kohalikul tasandi korrakaitseorgani roll leidnud veel vähe käsitlust ning seega tuleb leida häid praktikaid mujalt maailmast, kus eelpool nimetatud ametikoha rolli on praktiseeritud pikemalt. Kuigi häid näiteid saab tuua väga mitmetest riikidest, siis autor, arvestades käesoleva töö mahtu on toonud käesolevas töös välja Šveitsi, Hollandi ja Läti näited, kui Eesti suundumustega kõige sarnasemate riikide praktika. Samuti lähtutakse eelpool nimetatud riikides eeskätt ohtude tõrjumisest ning praktikast, kus korrakaitseorganitele on lubatud sarnased erimeetmed, mis politseile ning samuti on lubatud ka vahetu sunni kasutamise õigus. Selline praktika on väljatoodud riikides kestnud kaua ning seega saab autori hinnangul lugeda seda toimivaks.

Autor toob välja, et nii Läti, Šveitsi kui ka Hollandi puhul saab tuua mitmeid positiivseid näiteid, kuidas on saavutatud toimiv korrakaitseüsteem, mille loomisel osaleb nii riigi üldkorrakaitseorgan ehk politsei kui ka korrakaitseorgan, kes allub kohalikele omavalitsusele. Väga tugevateks märksõnadeks on koostöö ja ennetus. Šveitsi ja Hollandi kohaliku korrakaitseorgani puhul on tegemist hea näitega, kuidas ennetustegevus ja kogukonnaga lähedaste suhete hoidmine mõjub preventiivselt korrarikumistele. Samas on autori hinnangul tegemist hea näitega ka sellepärast, et isegi siis, kui ametnike ülesanne on eelkõige läheneda nõrgete meetmetega, on neil õigus kasutada ka erimeetmeid ja -vahendeid ning ka vahetut sundi, kui olukord peaks pöörduma ohtlikuks. Läti Vabariigi puhul saab tuua hea näitena politsei ja munitsipaalpolitsei vahelise koostöö. Kuigi üldjuhul on kohaliku korrakaitseorgani eesmärk korrarikumise ennetustegevus ja tavapäraselt täidetakse eesmärk ainuüksi patrullimise „ühiskonnale nähtaval olemise” teel, siis samuti on kohalikele korrakaitseorganitele tagatud väljaõpete ja lubatud erimeetmete ja vahendite näol valmisolek, kui ainult leebematest meetmetest ei piisa. See nähtub asjaolust, et kõigi kolme riigi kohalikud korrakaitseorganid tohivad kohaldada vahetut sundi, erimeetmena aresti ning samuti on lubatud erivahendite nagu käeraud ja gaasipihusti kasutamine. Autor toob tabelis nr 1 kokkuvõtvalt välja seitse tähtsamat tähelepanekut, mida võiks esile tuua Läti, Šveitsi ja Hollandi kohaliku korrakaitseorgani tööst. Tuginedes järgnevatele peatükkidele, lisab autor juurde ka Eesti KOV-des oleva praktika. (tabel 1).

Tabel 1. Läti, Šveitsi ja Hollandi ja Eesti kohalikke korrakaitseorganeid võrdlev tabel (autori koostatud).

Erisus/Riik	Läti	Šveitsi	Holland	Eesti
Vormiriietus	Omavad vormiriietust	Omavad vormiriietust	Omavad vormiriietust	Tallinna korrakaitseüksusel mujal puudub
Vahetus sunni kohaldamise õigus	Lubatud	Lubatud	Vastavalt teenistuse astmele on lubatud	puudub
Patrullimine, nähtaval olek	Patrullimine ja „nähtaval oleks“ on oluline.	Tähtis on olla nähtaval ja patrullida	Patrullimine on oluline	Riiklik järelevalve; eeskirjade täitmise kohustuse jälgimine
Erimeetmed	Käeraudad, pipragaas, kumminui	Olenevalt ametiastmele on lubatud	Tulirelvad, kumminui, pipragaas	puudub
Ennetustegevus	Ennetustegevus toimub läbi patrullimise	Ennetustegevus toimub läbi kogukonnaga suhtluse ja patrullimise	Ennetustegevus toimub läbi kogukonnaga suhtluse ja patrullimise	KOV-iti erinev praktika
Koostöö riigipolitseiga	Koostöö riigi politseiga	Koostöö on osariikliku politseiga, (riigipolitsei puudub)	Koostöö riikliku politseiga on olemas	Koostöö politseiga
Valdkonnad, millega tegelevad lisaks üldisele korrakaitsele	Narkootiliste ainetega seonduvad rikkumised tänavatel; Riigipolitsei ja kaitsepolitseiga toimuvad ühisreidid.	Narkootilised ained; Rahapesu; Prostitutsioon; Noorsoo koolitamine; Liiklus	Narkootilised ained, Prostitutsioon; Noorsooga seonduvad probleemid	KOV-iti erinev praktika
Väljaõpe enne ametit	Väljaõpe toimub (1 aasta)	Väljaõpe toimub (1 aasta)	Väljaõpe toimub (8 kuud)	KOV-iti erinev praktika; puudub ühtne süsteem

2. EESTI LINNA- JA VALLA KORRAKAITSEAMETNIKUD RIIKLIKU JÄRELEVALVE MENETLUSE LÄBIVIIJATENA

Käesolevas peatükis toob autor välja, riikliku järelevalve ja süüteomenetluse olemuse ning puudutab menetluste eristamist. Seejärel kirjeldab autor, milliseid üld- ja erimeetmeid on võimalik korrakaitseaduse alusel kohaldada. Samuti selgitab autor vahetu sunni olemust ja annab lühiülevaate vahetus sunni vahenditest. Autor annab ülevaate, millised erimeetmeid võivad linna- ja valla korrakaitseametnikud eriseadustest tulenevalt kohaldada.

2.2. Riikliku järelevalve olemus ja meetmed

2.1.1. Riikliku järelevalve olemus

Korrakaitseaduse (edaspidi KorS) alusel on riiklik järelevalve korrakaitseorgani tegevus eesmärgiga ennetada ohtu, selgitada see välja ja tõrjuda või kõrvaldada korrarikkumine (KorS, 2011, § 2). Riikliku järelevalve mõiste sisustamisel on võetud eeskujuna Saksamaa korrakaitseõiguses toodud ohutõrje mõistest, mille eesmärk on ohtu ennetada ja tõrjuda ning mida teostavad korrakaitseorganid haldusväliste isikute suhtes (Laaring, 2019, lk 4). Janar Jäätma (2015, lk 39) toob välja enda doktoritöös, et ohutõrje on toetav, suunav, ettevaatav ja preventiivne riigi tegevus, mis peab põhinema põhiseadusele, Euroopa ja rahvusvahelisele õigusele ning arvestama ühiskondlikke vajadusi tagamaks sisemine julgeolek ja avalik kord (Jäätma, 2015, lk 15). Seega on autori hinnangul riiklik järelevalve oma olemuselt preventiivne riigi tegevus, mille eesmärk on eeskätt hoida ära ohuolukorra saabumine nii üksikindiviidile kui ka ühiskonnale. Ohu ennetuse puhul ei saa rääkida ainult olukordadest, kus on tekkinud juba kindel teadmus, et tagajärg saabub. Riikliku järelevalve ohuennetus kujutab endast nii ohukahtluse, ohuolukorra puhul reageerimist kui ka juba saanud ohust tingitud tagajärgede kõrvaldamist ning seeläbi ohu likvideerimist. Ohukahtlus on olukord, kus ohtu veel ei ole, kuna puudub kaitstava õigushüve kahjustuse piisav tõenäosus, kuid esineb selle kahtlus. Oht on olukord, kus on piisavalt tõenäoline, et lähitulevikus leiab aset kaitstava õigushüve kahjustus (Jäätma, 2015, lk 18).

Kui kaitstav õigushüve on saanud kahjustatud, mõistetakse selle tagajärje kõrvaldamist korra rikkumise kõrvaldamisena. Kaitstavaks õigushüveks on õigusnormid, õigushüved ja isikute subjektiivsed õigused. (Jäätma, 2015, lk 18). Autori hinnangul on väga tähtis eristada, milline tekkinud, ohuks peetav olukord on. Kas tegemist on kahtlusega, et järgnevatest sündmustest võib tekkida oht või on juba tegemist reaalse ohu saabumisega ning vastavalt sellele saab korrakaitseorgan juba rakendada meetmeid olukorra lahendamiseks. Samas tuleb lähtuda asjaolust, et ohte on palju ja erivaldkondadest, et neid on ainuüksi raske juba õiguslikult haarata (Schoch, 2004, lk 475). Seega tuleb autori hinnangul lähtuda esmalt ohuolemusest ja ohuprognosist enne kui alustada riikliku järelevalve menetlusega. Riikliku järelevalve menetluse puhul tuleb esmalt välja tuua, et riiklik järelevalve on haldusmenetluse üks eriliike, ning antud menetluse raamistik tuleneb üldjuhul haldusmenetluseseadusest. Samuti tuleb menetluse läbi viimisel lähtuda mitmest põhimõttest. Esmalt proportsionaalsuse põhimõttest, mis tähendab seda, et tuleb valida meede, mis isikut ja üldsust kõige vähem kahjustab.

Proportsionaalsus on igasugusele riigi tegutsemisele seatav põhioõue (Klatt & Meister, 2020, lk 119). See tähendab seda, et kõikidest lubatud meetmetest tuleb valida meede, mille mõju ei oleks koormavam kui tekkinud olukorrast tingitud oht. Teine on otstarbekuse põhimõte, mille kohaselt korrakaitseorgan tegutseb eesmärgipäraselt ja efektiivselt ning kohaldab õiguspärase kaalutluse piires riikliku järelevalve meetmeid paindlikult (Korrakaitseadus, 2011, § 8). Antud põhimõte annab võimaluse riikliku järelevalve läbi viimisel korrakaitseorganil otsustada, kas ja millise meetmega kõige paremini tekkinud olukord lahendada. Kolmas põhimõte on inimväärikuse tagamine, mis tähendab, et isikut tuleb riikliku järelevalve menetluses kohelda tema au ja eneseväärikust teotamata (Laaring, *et al.*, 2017, lk 40). Inimväärika kohtlemise nõue tuleneb nii Eesti Vabariigi põhiseadusest kui ka Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonist, mille artiklis nr 3 on märgitud, et kedagi ei tohi alandavalt kohelda. (Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, 2010, artikkel 3). Neljas põhimõte on selgitamiskohustus, mille järgi tuleb haldusorganil anda menetlusosalise nõudmisel menetlusosalise õiguste efektiivseks kasutamiseks vajalikku suulist ning kirjalikku teavet haldusmenetluse kohta. (Aedmaa, *et al.*, lk 157). Oluline on välja tuua, et sisemise rahu ja julgeoleku tagamise eesmärgil on loodud kaks eraldi menetlust, milleks on riikliku järelevalve ja süüteomenetlus. Süüteomenetluse esmane eesmärk ei ole tõrjuda tõenäolist õigushüve kahjustust, vaid see on suunatud eelkõige tagajärjele ning sanktsioonile ehk tegemist on repressiivse eesmärgiga.

Riikliku järelevalve menetlus võimaldab ennetavalt õigushüvesid kaitsta ning tegeleda eeskätt tagajärgede ära hoidmisega (Jäätma, 2015, lk 55). Lisaks saab eristada menetlusi ka ajaliselt. Kui õigushüve on kahjustada saanud, siis karistusõiguse ese paikneb n-ö alati minevikus. Minevikus tehtud teo eest saabub karistus. Samas riiklik järelevalve on alati preventiivne ja tulevikku suunatud (Pärnamägi, 2019, lk 190). Autor toob välja, et riikliku järelevalve menetluse eesmärk on hoida ära oht, mis peaks saabuma tulevikus ning proovida isikut motiveerida ise sündmust ära hoidma. Süüteomenetluse puhul aga tuleb isikut läbi karistuse motiveerida, et aset leidnud sündmus enam ei korduks. Samas tuleb silmas pidada, et mõlemad menetlused peavad olema selgelt eristatavad.

Võimalikud on olukorrad, kus üks menetlus kasvab üle teiseks menetluseks või kulgevad menetlused paralleelselt (Eljas *et al.* 2018). Autor toob näiteks ehitusseadustiku – kui isik on ehitanud valmis ehitise, ilma, et ta oleks saanud kohalikul võimuorganilt selleks vajalikku ehitusluba, siis on tegemist ebaseadusliku ehitustegevusega ning seaduse kohaselt järgneb sellel sanktsioon trahvi näol. Samas saab ametnik lisaks süüteomenetlusele teha isikule ka ettekirjutuse, milles kohustab isikut enda ehitist ametniku määratud tähtajaks seadustama. Kohustuse täitmise motiveerimiseks võib ametnik määrata ettekirjutuses lisaks ka sunniraha. Kuigi võiks just kui jääda mulje, et riiklik järelevalvemenetlus on oma olemuselt n-ö pehmem, tuleb silmas pidada, et ka siin leiab aset isiku põhiõiguste riivamine. Tegemist on menetlusega, milles korrakaitseorganid tegutsevad läbi käskude, keeldude ja sunni. Selle tulemusel ei saa järelevalvemenetlusele allutatud isik ennast vabalt teostada, vaid peab tegema seda, mida korrakaitseametnik temalt seaduse alusel nõuab. (Jäätma 2015, lk 77).

2.1.2. Riikliku järelevalve üld- ja erimeetmed ning vahetu sunni rakendamine

KorS-ist tulenevalt on korrakaitseametnikul õigus rakendada nii üld- kui ka erimeetmeid ohu olukorra ennetamiseks või ära hoidmiseks. Rakendavad meetmed erinevad üksteisest nii eesmärkide kui ka riive ulatuse poolest. Riive ulatusest saab välja tuua n-ö. pehmemad meetmed ehk üldmeetmed, millega üldjuhul ei kaasne riivet põhiõigustele ega ka -vabadustele, kuid on siiski isikule piisavalt koormavad, et kohustada teda midagi tegema või tegemata jätma. Üldvolituse alusel rakendatavat üldmeedet kohaldatakse harva esinevas ja ebatüüpilises olukorras (Jäätma, 2015, lk 102). Erinevalt erimeetmetest on üldmeetmete roll reguleerida olukordi, mis ei ole kaetud erimeetmetega.

Üldvolutus aktiveerub, kui tegemist on ohusituatsiooni või korrariikkumisega ja puudub meetme rakendamiseks konkreetne erivolutus, kuid korraaitseorgani poolt tegutsemata jätmine ei vastaks nii korraaitseaduse kui ka põhiseaduse mõttele ega eesmärgile (Jäätma, 2015, lk 105). Riikliku järelevalve üldvolutused on sätestatud KorS §-s 28 (ettekirjutus ja haldussunnivahendi kohaldamine) ja KorS §-s 29 (ohu tõrjumine või korrariikkumine kõrvaldamine korraaitseorgani poolt). (Korraaitseadus, 2011, § 28-29) KorS § 28 lg 1 alusel on ohu või korrariikkumise korral pädeval korraaitseorganil õigus panna avaliku korra eest vastutavale isikule ettekirjutusega ohu tõrjumise või korrariikkumise kõrvaldamise kohustus ning hoiatada teda selle paragrahvi lõikes 2 või 3 nimetatud haldussunnivahendite kohaldamise eest, kui isik ei täida kohustust hoiatuses määratud tähtaja jooksul (Korraaitseadus, 2011, § 28). Haldussunnivahenditeks on sunniraha või asendustäitmine. Esimesel juhul määratakse isikule seadusest tulenev kindlaks määratud summa, mille adressaat peab tasuma, kui ta ettekirjutuses märgitud tähtjaks ei ole enda kohustusi täitnud. Teisel juhul korraldab pädev haldusorgan läbi kolmanda isiku adressaadi kohustuste täitmata jätmisel tema eest selle ning nõuab adressaadilt sisse täitekulud.

Eelpool nimetatud sunnivahendite rakendamise peamiseks eesmärgiks ei ole isiku karistamine või hukkamõistmine, vaid tegemist on vahenditega, mis mõjutaksid, motiveeriks isikut kõrvaldama korrariikkumist või käituma ohtu ennetavalt. Samuti on neid mittekariitavast eesmärgist tulenevalt võimalus kohaldada korduvalt või ka vahetada, kuni ettekirjutuses olev eesmärk on täidetud. (Aedmaa, 2001, lk 4). Seega on autori hinnangul ettekirjutuses toodud sunnivahendi rakendamine on iga adressaadi hoolduse ja vastutustunde küsimus, kas seda rakendatakse või mitte. Haldusmenetluse seaduse (edaspidi HMS) § 55 lg 2 järgi antakse haldusakt kirjalikus vormis juhul, kui tegemist ei ole edasilükkamatu korraldusega (Mikiver & Roosve, 2001, lk 58). Seega saab ettekirjutust teha nii kirjalikus kui ka suulises vormis. Viimast juhul, kui tegemist on olukorraga, kus on näiteks tekkimas reaalne oht. Autor toob näitena suulise ettekirjutuse avalikus kohas alkohoolse joogi tarbimise puhul. Autori hinnangul ei ole mõistlik ega otstarbekas sellises olukorras rakendada kirjalikku ettekirjutust, kuivõrd antud olukord on oma iseloomult selline, mis vajab kohest tegelemist. Siinkohal saab teha esmaseks toiminguks suulise ettekirjutuse korrariikkujale korrariikkumise lõpetamiseks.

KorS § 29 (Ohu tõrjumine või korrariikkumine kõrvaldamine korrakaitseorgani poolt) alusel, kui avaliku korra eest vastutavat isikut ei ole, või kui isik ei saa või ei saa õigel ajal ohtu tõrjuda või korrariikkumist kõrvaldada, võib pädev korrakaitseorgan ise kohaldada meetmeid ohu tõrjumiseks või korrariikkumise kõrvaldamiseks (Korrakaitseseadus, 2011, § 29). Autor toob näiteks olukorra talvel kui on tihtilugu olukord, kus kõnniteede ääres paiknevate hoonete räästastesse tekivad jääpurikad, mis alla kukkumisel võivad põhjustada isikule olulist varalist või tervisekahjustust. Juhul kui hoone valdajal ei ole võimalust kohe jääpurikaid hoone räästast eemaldada, tuleb ohuolukord lahendada korrakaitseorganil, kes tellib vastava teenuse või lahendab olukorra muul viisil ise, nõudes vajadusel olukorra eest vastutavalt isikult sisse täitmise kulud. (Väärteoasi KÜ ROO 31 karistamises KOKS § 66² lg 2 järgi, 2017).

Järgnevalt toob autor välja korrakaitseseaduses toodud erimeetmed, mida on õigus kohaldada vastavalt eriseadusele. Korrakaitseseaduses on erimeetmed sätestatud KorS §-des 30–53 (Korrakaitseseadus, 2011, § 30-53). Erivolituse alusel rakendatavates erimeetmeteks korrakaitseseaduses on: küsitlemine ja dokumentide nõudmine (KorS § 30); kutse ja sundtoomine (KorS § 31); isikusamasuse tuvastamine (KorS §-id 32 ja 33); isikuandmete töötlemine jälgimisseadmestiku kasutamisega (KorS § 34); isikuandmete töötlemine andmete saamisega sideettevõtjalt (KorS§ 35); hädaabinumbrile edastatud informatsiooni töötlemine(KorS § 35¹); isiku joobeseisundi kontrollimine ja tuvastamine (Kors § 37); isiku toimetamine alkoholijoobe tuvastamiseks ametiruumi ja tervishoiuteenuse osutaja juurde (Kors § 39); narkootilise või psühhotroopse aine või muu joovastava aine tarvitamise või sellest põhjustatud joobeseisundi tuvastamine (KorS § 41); joobeseisundis isiku kainenema toimetamine (KorS § 42); viibimiskeeld (KorS § 44); sõiduki peatamine (KorS § 45); isiku kinnipidamine (KorS § 46); turvakontroll (KorS § 47); isiku läbivaatus (KorS § 48); vallasasja läbivaatus (KorS § 49); valdusesse sisenemine (KorS § 50); valduse läbivaatus (KorS § 51); vallasasja hoiule võtmine (KorS § 52); hoiulevõetud vallasasja müümine või hävitamine (KorS § 53). (Korrakaitseseadus, 2011, § 30-53). Korrakaitseseaduses ei käsitle endas kõiki korrakaitseorganitele lubatud erimeetmeid, vaid sagedamini kasutatavad ning samuti need, mida rakendavad mitu korrakaitseorganit (Laaring, *et al.*, 2017, lk 102). Seega märgib autor, et tegemist ei ole kindlasti ammendava loeteluga. Autor toob näitena Linna- ja vallavalitsuse võimaluse teostada alkoholiseaduse alusel kontrolltehing tagamaks alaealistele seatud alkoholi piirangute järgimist kui muude erimeetmetega ei ole see võimalik või on oluliselt raskendatud (alkoholiseadus, 2001, §-de 49, 49¹, 51¹)

Lisaks üld- ja erimeetmetele on seaduses lubatud korrakaitseorganil rakendada ka vahetut sundi, et mõjutada isikut täitma talle antud korraldust. Vahetu sund on asendustäitmise ja sunniraha kõrval haldussunnivahendite süsteemi kuuluvatest vahenditest, millega mõjutada isikut erimeetmega pandud kohustust või keeldu täitma (Laaring, *et al.*, 2017, lk 219).

Seega võib autori hinnangul käsitleda vahetut sundi kui ametnikule lubatud võimalust mõjutusvahendina, mis survestab olukorra eest vastutavat isikut talle kohustuseks pandud erimeetmetest tulenevatele kohustustele alluma. Samasugusele järeldusele on jõudnud ka Koolmester (2020, lk 233), kes ühtlasi toob välja, et vahetu sund paikneb haldussunnivahendite liigituselt menetluse tagamise ja rikkumiste lõpetamise, tõkestamise piirimail (Koolmeister, 2020, lk 233). KorS § 74 lõike 1 järgi on vahetu sund füüsilise isiku, looma või asja mõjutamine füüsilise jõuga, erivahenditega või relvaga (Korrakaitseseadus, 2011, § 74). Seega autori hinnangul ei tähenda vahetu sunni mõiste ainult seda, et rikkujat mõjutatakse läbi füüsilise kontakti, vaid vahetu sunni kohaldamine võib toimuda ka läbi erivahendi või relvaga näiteks gaasirelva, kumminuia, tulirelvaga. Lubatud erivahendite loetelu on toodud ära korrakaitseseaduse §-s 78¹. Tegemist on ammendava loeteluga. See tähendab seda, et kui pädev korrakaitseametnik soovib kasutada mingit muud vahendit, mida eelpool nimetatud loetelus pole välja toodud, siis seda erivahendina kasutada ei saa. (Laaring, *et al.*, 2017, lk 234).

Korrakaitseseaduse § 78² sätestab ka teenistusrelvade loetelu. Antud loetelu sisaldab eritüüpe teenistusrelvasid, mida saab liigitada ohtlikeks ja vähemootlikeks. Näiteks tulirelv võib olla fataalsete tagajärgedega, kuid gaasirelva kasutamine on üldjuhul ohutu ning põhjustab vaid adressaadile ajutist ebamugavust (Bertilsson *et al.*, 2017, p. 391). Vahetu sunni (füüsiline jõud, erivahendid, teenistusrelvad) ülesanne on lisaks eeltoodule tagada ka ametniku enda ohutus. Sama seisukoht on ka õiguskantsler Ülle Madisel, kes rõhutab, et väga oluline on, et ametnik peab saama ennast kaitsta. Eriti kuna ründe võis esile kutsuda asjaolu, mis on tingitud sellest, et ametnik täidab tööülesandeid (Madise, 2014, lk 21). On väga tähtis, et vahetut sundi kasutaksid selleks treenitud ametnikud, kes on saanud selleks ettevalmistuse nii füüsiliselt kui ka mentaalselt, kuna füüsilise jõu kasutus võib minna üle mõistlikkuse piiride ning tagajärjed võivad olla fataalsed (Phillips, 2015, p. 52). Vahetu sunni puhul on tegemist *ultima ratio* haldusvahendiga, mida võib kasutada üksnes siis, kui muud võimalikud vahendid on ammendunud või ei ole neid võimalik enam kasutada. (Laaring, *et al.*, 2017, lk 227). Autor toob näiteks olukorra, kus isik osutab vastupanu tema kinnipidamisel, on korrakaitseametnikul õigus tema suhtes kohaldada vahetut sundi.

Tulenevalt KorS § 75 lõikest 1 võivad vahetusundi kasutada politsei- ja piirivalveametnikud. Muu korrakaitseorgan võib vahetusundi kasutada ainult seaduses sätestatud juhul või taotleda ametiabi korras vahetusundi rakendamist politseilt (Korrakaitseseadus, 2011, § 75).

2.2. Linna- ja valla korrakaitseametniku roll riikliku järelevalve teostajana

Käesolevas alapeatükis toob magistritöö autor välja, millised on linna- ja vallavalitsuse ülesanded. Samuti tuuakse välja eriseadused, kus on sätestatud kohaliku omavalitsuse järelevalve pädevus ning ka erimeetmed, mis on lubatud linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikule. Lisaks toob autor välja, milliseid erimeetmeid oleks vaja veel lubada tulenevalt eriseadustes sätestatud järelevalve ülesannetest.

2.2.1. Linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametniku roll

Eesti Vabariigis korraldavad riikliku järelevalve funktsiooni enda haldusalas mitmed ametid ja inspeksioonid, kelle pädevus tuleneb erinevatest eriseadustest. Riikliku järelevalve teostamise ülesanne on määratud ka kohalikele omavalitsustele. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse alusel võib kohalik omavalitsus moodustada linna- või vallavalitsuse korrakaitseüksuse või nimetada ametisse korrakaitsega tegeleva ametniku, kelle põhiülesandeks on osaleda avaliku korra tagamisel ja viia läbi valla- või linnavolikogu poolt vastuvõetud eeskirjade täitmise üle järelevalvet (Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, 1993, § 53¹). Seega on kohalikel omavalitsustel võimalus luua enda struktuuri ametikoht, kelle ülesandeks on tegeleda nii kohalike eeskirjade kui ka riikliku järelevalve korraldamise, ohu või rikkumiste ilmsiks tulekul ka nende menetlemisega.

Autor koostas koondtabeli linna- ja vallavalitsustest (käesolev töö, LISA 1), milles tõi välja omavalitsuse suuruse ja rahvaarvu ning millistes Eesti kohalikes omavalitsustes on loodud korrakaitseametniku ametikoht. Omavalitsuste pindala leidmisel, kasutas autor Maa-ameti Geoportaali (Maa-amet, 2021) ning rahvaarvu leidmiseks Statistikaameti piirkondade statistikat (Statistikaamet, 2021). Informatsiooni, kas omavalitsuse struktuuris on korrakaitseametniku ametikoht, leidis autor rahandusministeeriumi 2021 KOV palgapoliitikast (rahandusministeerium, 2021) ning täpsustavalt kohalike omavalitsuste kodulehekülgedelt.

Eelpool nimetatud tabeli eesmärk on tuua välja, millise suuruse ja rahvaarvuga vallad on enda struktuuri loonud korrakaitseametniku ametikohta(d). Käesoleval hetkel on loodud Eesti KOV-ides ca 174 korrakaitseametniku suundumusega ametikohta. Kusjuures tasub välja tuua, et mitmes omavalitsuses on loodud korrakaitseüksused, milles töötavad mitmed korrakaitseametnikud. Autori toob välja asjaolu, et KOV-ides on korrakaitseametniku ametikohtade vajadus suurenenud. Seda näitab ka asjaolu, et 2018 aastal oli KOV-idesse loodud 125 korrakaitse valdkonnaga seotud ametnikku, mis jagunesid järgmiselt: Tallinnas 80, Tartus 19, Pärnus seitse, Narvas neli, Narva-Jõesuus, Saaremaal ja Viimsis kolm; Maardus kaks; Türil, Toris, Nõos, Kohtla-Järvel ja Kohilas üks. Lisaks töötas kohaliku omavalitsuse üksustes veel 23 erineva nimetusega ametnikku, kellel ametijuhendi või töökirjelduse järgi on töö sisuks avaliku korra kaitsmine (Vanaisak, 2021).

Riigikontroll on toonud enda 2007 aasta auditis välja, et paljud kohalikud omavalitsused ei ole teadvustanud vajadust hinnata ja ennetada ohte, mis nende tegevusvaldkondades võivad realiseeruda. Järelevalve on mitmes omavalitsuses teisejärguline ning ebaregulaarne tegevus. Järelevalvetoiminguid alustatakse sageli alles siis, kui omavalitsuseni on jõudnud rikkumisele viitav informatsioon. Ennetavate ning riskide tajumisest lähtuvate tegevuste osa järelevalves on väike või puudub neis süsteemsus. Otseselt järelevalvele spetsialiseerunud ametnikud olid vaid üksikutes auditeeritud omavalitsustes. Riigikontroll leidis, et järelevalve on järjepidevam, kui ametnik ei pea seda tegema muude tööülesannete kõrvalt (Riigikontroll, 2007). Autor märgib siinkohal, et kuivõrd autori kogutud andmete põhjal on korrakaitseametnike osakaal valdades suurenenud, siis autori päringu peale, kas Riigikontrolli seisukoht on muutunud varasema 2007 aasta seisukohaga, sai autor vastuse, et Riigikontrolli hinnangul pole olukord muutunud ning uut auditit lähiajal läbi ei viida (Drell, 2020). Eelpool toodud audit on aga autori hinnangul oluline, sest näitab oma sisult kui suur roll on asjaolul, et omavalitsuses oleks ametnik, kelle tööülesandeks oleks ainult riikliku järelevalve teostamine ning ka süütegude menetlemine. Olulisust lisab ka autori hinnangul asjaolu, et mõlema menetluse eripärad tulenevad küll eriseadustes sätestatust, kuid menetluse raamistik tuleneb põhiliselt haldusmenetluse seadusest või väärteomenetluse seaduses sätestatust. Seega peaks ametnik, kes tegeleb enda valdkonnas väga mitmete seadustega, omama ka häid teadmisi nii haldusmenetlusest kui ka väärteomenetlusest. Autori hinnangul on aga taolist multifunktsionaalsust raske saavutada.

2.2.2. Linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikule eriseadustes lubatud erimeetmed

Nagu magistritöö sissejuhatuses on viidatud, siis riik on määranud riikliku järelevalve kohustuse kohalikule omavalitsusele ca. 20 eriseaduses. Nendeks on: alkoholiseadus, ehitusseadustik, jäätme-, kaubandustegevuse, keskkonnajärelevalve, keskkonnaseadustiku üldosa, korrakaitse-, lastekaitse-, liiklus-, looduskaitse-, muinsuskaitse-, pakendi-, reklaami-, tarbijakaitse-, tubaka-, turismi-, väärismetalltoodete-, ühistranspordi-, vee-, ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniseadus. (Vanaisak, 2018, lk 38-45). Korrakaitseadusejärgi on linna- ja valla korrakaitseametnikele ette nähtud erimeetmeid, mida saab rakendada, kokku umbes ca.. Nendeks on: (Kors § 30) küsitlemine ja dokumentide nõudmine, (KorS § 31) kutse ja sundtoomine, (KorS § 32) isikusamasuse tuvastamine; (KorS § 44) viibimiskeeld; (KorS§ 45) sõiduki peatamine; (KorS § 49) vallasasja läbivaatus; (KorS § 50) valdusesse sisenemine; (KorS §51) valduse läbivaatus; (KorS§ 52) vallasasja hoiule võtmine; (KorS§ 53) hoiule võetud vallasjas müümine või hävitamine (Korrakaitseadus, 2011, § 30-53).

Nagu nähtub eelpool toodud loetelust, siis linna- ja valla korrakaitseametnikele on lubatud erimeetmeid küllaltki vähe võrreldes teiste korrakaitseorganitega. Korrakaitseadusest tulenevalt on erimeeteid kokku 23, mida täies mahus võib kasutada vaid Politsei- ja Piirivalveamet. Samas on väga oluline asjaolu, et mitmes eriseaduses on linna- ja valla korrakaitseametnikul samasugune pädevus, kui Politsei- ja Piirivalveametil või Keskkonnaametil. Samas aga on viimastele lubatud erimeetmeid märksa rohkem (Vanaisak, 2018 lk 36). Käesoleva magistritöö lisana 3 (käesolev töö, lisa 3) on autor toonud välja Ülle Vanaisaku poolt koostatud tabeli, kus nähtub, milliseid erimeetmeid on vastavalt eriseadustele linna- ja valla korrakaitseametnikele lubatud kasutada. Samuti on tabelis toodud välja, milliseid meetmeid on lubatud teistele korrakaitseorganitele, kes teostavad sama paragrahvi alusel riikliku järelevalvet. Järgnevalt toob autor toob välja põhilised eriseadused, milles on määratud kohaliku omavalitsuse järelevalvepädevus ja täitmiseks lubatud erimeetmed. Samuti toob autor välja, milliseid erimeetmeid oleks autori hinnangul vaja lisaks, et riikliku järelevalve kohustust pädevamalt täita. Autor rõhutab, et järgnevad seisukohad ei tugine õiguslikule analüüsile vaid praktikast tulenevatele kitsaskohtadele, mida on kajastatud erinevates artiklites, pöördumistes ja seisukohtades, millele ka autor ka järgnevalt viitab.

Alkoholiseaduse alusel peab kohaliku omavalitsuse korrakaitseorgan teostama riiklikku järelevalvet alkohoolse joogi jaemüügiga seonduvate nõuete täitmise ning alkohoolse joogi tarbimise piirangute järgimise üle enda haldusterritooriumil (Alkoholiseadus, 2001, § 49). Lubatud erimeetmeteks on seadusandja kohalikule omavalitsusele ette näinud KorS §-d 30, 31, 32, 49, 50, 51, 52. (Alkoholiseadus, 2001, § 49). Piirangute täitmise järgimiseks on autori hinnangul esmalt vajadus tuvastada, kas alkohoolse joogi müümine leidis aset ajal, mil piirang kehtis. Hea näitena saab tuua tänase olukorra, kus riik on kehtestanud alkohoolse joogi jaemüügi piirangud ka erinevates meelelahutusasutustes selleks, et tõkestada Covid-19 levikut. Piirangutest kinni pidamise kontrollimine on tulenevalt alkoholiseadusest kohalike omavalitsute ülesanne. Autori hinnangul on tekkinud olukord, kus tegelikult on sellist kohustust raske kohalikul omavalitsusel täita. Esmalt on väga raske tuvastata võimaliku rikkumise aset leidmist, kuna müügifakti on äärmiselt raske tõendada. Samuti saab käsitleda iga meelelahutusasutust, mis piirangute ajal avatud on, võimaliku ohu tekitajana (õigusnormi rikkumine, käesolev töö, lk 22). Seega selleks, et saada teadmine, kas ettevõtja peab kinni seadusest tulenevatest piirangutest, oleks erimeetmena kohalikule omavalitsusele vajalik kontrolltehtingu tegemise õigus. Kontrolltehting annab õiguse petta teingu teist poolt, varjates tema eest teingu tegemise tegelikku eesmärki ehk siis kontrolli, kas ettevõtja peab talle seadusega pandud keeldudest ka kinni (Põllumäe, 2018, lk 22). Antud erimeetme hädavajalikkust on kinnitanud ka Tallinna Ettevõtlusameti vastuskiri justiitsministeeriumi päringule, milles rõhutatakse kuivõrd hädavajalik on antud erimeede lubamine kohalikule omavalitsusele (Teniste, 2014).

Jäätmeseaduse alusel teeb kohaliku omavalitsuse üksus oma haldusterritooriumil järelevalvet jäätmehoolduseeskirja täitmise (Jäätmeseadus, 2004, § 119) ja pakendiseaduse täitmise üle (Pakendiseadus, 2004, § 26). Pakendiseaduse järgi on valla- ja linnavalitsus kohustatud tegema järelevalvet oma haldusterritooriumil pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtmise, kogumise ja taaskasutamise üle (Pakendiseadus, 2004, § 26). Mõlema eriseaduse puhul on kohalikule omavalitsusele lubatud erimeetmed KorS §-des 30, 31, 32, 49, 50, 51, 52 (jäätmeseadus, 2004, § 119¹; Pakendiseadus, 2004, § 26¹) Mõlema seaduse puhul on autori hinnangul oluliseks ohuks prügistamine ning sellega kaasneva keskkonnareostuse tekkimise oht. Pakendiseaduse puhul pakendikogumise punktid, kuhu pidevalt tuuakse ka tavapärasest olme- ja ehitusprügi, mis aga lõpuks võib kaasa tuua avaliku ruumi reostuse.

Mitmed kohalikud omavalitsused on paigaldanud kaamerad kohtadesse, kus tavapäraselt reostamise oht on kõige suurem (Meeks, 2017). Samas ei ole jäätmeseaduses ega ka pakendiseaduses toodud välja, et antud erimeedet võiks kohaldada. Seega võiks olla linna- ja valla korrakaitseametnikel õigus kasutada erimeetmena antud eriseaduses ka KorS § 34 ehk isikuandmete töötlemist jälgimisseadmestiku kasutamisega, mis võimaldaks läbi kaamerate saadud andmete, näiteks sõiduki registreerimisnumbri, järgi isik ka kindlaks teha.

Kindlasti kõige rohkem vastakaid seisukohti tekitab alates 2014. aastast jõustunud korrakaitseadus, mis lisaks Politsei- ja Piirivalveametile määras üheks avalikus kohas käitumise üldnõuete üle riikliku järelevalve tõestajaks kohaliku omavalitsuse. Korrakaitseaduse § 55 sätestab üsna mitu punkti, millisel viisil ei tohiks teisi isikuid häirival või ohtu seadval viisil käituda (Korrakaitseadus, 2011, § 55). Seadusandja on kohalikule omavalitsusele avaliku ruumi korrariikumiste tõkestamiseks määranud erimeetmetena KorS-i paragrahve 30, 31, 32, 34, 44, 49, 50, 51, 52. (Korrakaitseadus, 2011, § 57²) Politsei- ja Piirivalveametile on lubatud kasutada erimeetmetena lisaks veel KorS-i paragrahve 33, 37-42, 45-48 ja vahetut sundi (Korrakaitseadus, 2011, § 57²). Autori hinnangul tekib küsimus, et kui seadusandja on määranud mõlemale korrakaitseorganile täpselt samasuguse pädevuse, siis miks on ühele korrakaitseorganile võimaldatud palju rohkem võimalusi olukorra lahendamiseks kui teisele. Kui vaadelda korrakaitseaduses sätestatud keelde, siis autori hinnangul võib järeldada, et üsna mitme keelu rikkuja näol võib olla tegu isikuga, kes võib tekitada potentsiaalset ohtu nii endale, kaaskodanikele kui ka korrakaitseametnikule. Näiteks KorS § 55 lg 1 punkt 1: „*teist isikut lüüa, tõugata, kakelda, loopida asju teise isiku pihta//...// või käituda muul viisil vägivaldselt*”. (Korrakaitseadus, 2011, § 55)

Eelpool toodud näite puhul ei ole autori hinnangul kindlasti adekvaatne, et olukorda (isegi siis, kui läheneda isikule rahumeelselt) läheb lahendama korrakaitseametnik, kellel puuduvad vajalikud erimeetmed või vahetu sunni kasutamise õigus. Samuti sätestab KorS § 55 lg 1 punkt 6 avalikus kohas magamise viisil, mis häirib teist isikut (Korrakaitseadus, 2011, § 55). Tavapäraselt on antud punkt rikkujate näol tegemist joobes isikutega, kelle joovet oleks vaja kontrollida ning teatud juhtudel vajavad isikud arestimajja toimetamist (Vanaisak, 2019, lk 16). Hetkel on vastavate erimeetmete pädevus vaid Politsei- ja Piirivalveametil.

Seega tuleb üsna mitmes avalikku korda puudutavas rikkumises kaasata ka Politsei- ja Piirivalveamet, sest linna- või vallavalitsuse korrakaitseametnikul puudub õigus vastavaid erimeetmeid ja ka vahetut sunni kasutada. Autori hinnangul on tekkinud olukord, kus korrakaitseorganil on seadusest tulenev kohustus, kuid samas ei ole piisavalt meetmeid, et seda täide viia. Lisaks tuleb arvestada, et avaliku ruumi rikkujate puhul võib tegemist olla tihti ka agressiivsete isikutega, kes lisaks allumatusel võivad olla ka vägivaldsed korrakaitse suhtes. Kuivõrd linna ja valla korrakaitseametnikule ei ole lubatud vahetu sunni kasutamine, siis ründe puhul on võimalus ennast kaitsta vaid hädakaitse reeglitele tuginedes või lootma jäädes politsei kiirele sekkumisele (Vanaisak, 2019, lk 17). Seega praegu on avaliku korra kaitsmine linna ja valla korrakaitseametnikele küllaltki võimatu ülesanne ning antud hetkel pigem politsei pärusmaa. Liiklusseaduse § 187 alusel võib kohalik omavalitsus oma avalikul parkimisalal kehtestada tasulise parkimise ala, mille piires parkimisel peab mootorsõidukijuht maksma parkimistasu mootorsõiduki ja selle haagise eest (Liiklusseadus, 2010, § 187). Seadusandja on lubanud linna ja valla korrakaitseametnikele erimeetmetena kasutada KorS-i paragrahve 30, 32, 44, 53 (Liiklusseadus, 2010, § 196¹). Samas võiks seadusandja võimaldada kohalikele korrakaitseorganile ka kutse saatmist ehk KorS §-i 31 meetme kasutamist, kuivõrd see võimaldaks tegeleda valla territooriumil pidevate rikkujatega individuaalsemalt. Reklaamiseadusest tulenevalt on kohalikul omavalitsusel õigus kehtestada välireklaami eeskiri. Reklaamiseaduse alusel on lubatud erimeetmeteks vaid KorS §-des 30 ja 50 sätestatud. Samas tekib aga küsimus, miks ei võiks olla lubatud antud eriseaduse rikkumisel kasutada ka § 31 ehk edastada kutset (Vanaisak, 2019, lk 15)

Ühistranspordiseaduse kohaselt on kohalikul omavalitsusel õigus kontrollida valla- või linnaliiniloo, taksoveoloa, sõidukikaardi ja teenindajakaardi ning tema sõlmitud avaliku teenindamise lepingu ja halduslepingu alusel kehtestatud nõuete täitmise üle (Ühistranspordiseadus, 2015, § 80). Kontrollida, kas teenindaval transpordil on selleks ettenähtud dokumendid ning ka bussireisijal kehtiv pilet. Lisaks Ühistranspordiseaduses toodud erimeetmetele on korrakaitseametnikul õigus kasutada ka KorS § 30, 31, 32, 45, 49, 50 ja 52 sätestatud erimeetmeid (Ühistranspordiseadus, 2015, § 81). Lisaks eeltoodule on vajadus kindlasti ka isiku kinnipidamise (Kors § 46) ja vahetu sunni kohaldamiseks. Antud seisukohale on viidanud ka endine siseminister Mart Helme, kelle märgukirjast justiitsministeeriumile nähtus seisukoht, et taksonduse valdkonnas on vajalik sõiduki peatamise õigus, seda vajadusel vahetu sunniga tagades. Seega peaks korrakaitseametnikel olema ka vahetu sunni kasutamise õigus (Helme, 2020).

Kindlasti tasub välja tuua ka veeseadus, mis on kõige viimasena lisandunud kohaliku omavalitsuse riikliku järelevalve teotamise pädevusse. Veeseaduse § 250 lõike 5 alusel teostavad sarnaselt Keskkonnaametiga kohalikud omavalitsused riikliku järelevalvet reovee kohtkäitluse ja äraveo osas. (Veeseadus, 2019, § 250). Erimeetmetena on lubatud KorS-id §30, 31, 32, 45, 49, 50 ja 51. (Veeseadus, 2019, § 251). Autor märgib ära, et eelpool nimetatud eriseaduse kohaselt on keskkonnaameti ametnikele erisused, mille järgi võivad viimased siseneda tähistatud kinnisasjale ilma õigustatud isiku juuresolekuta, kui see on vajalik ohu välja selgitamiseks või õigustatud isiku teavitamine tooks kaasa olulise viivituse. Samuti on Keskkonnaametil luba kasutada vahetut sundi. Kuivõrd antud juhul teostab kohalik korrakaitseorgan sisuliselt samasuguseid ülesandeid, mida Keskkonnaamet, siis võiksid samasugused erisused olla ette nähtud ka kohalikule omavalitsusele.

Kokkuvõtvalt toob magistritöö autor välja huvitava regulatsiooni keskkonnajärelevalve seadusest, mille § 6 järgi on kohalikul omavalitsusel võimalus luua omavalitsuslik keskkonnainspektori ametikoht (Keskkonnajärelevalve seadus, 2001, § 6). Autori hinnangul on huvitava asjaoluna sätestab sama seaduse § 15 lg, et riigi ja kohaliku omavalitsuse keskkonnakaitseinspektoril, kelle ametikohustusteks on kasvava metsa, jahiuluki ja kalavaru kaitse, on lubatud ametiülesannete täitmisel kanda teenistusrelva ning kasutada erivahendina teenistuskoera ja käeraudu. (Keskkonnajärelevalve seadus, 2001, § 15) Antud näide on autori hinnangul huvitav, kuna juhul, kui kohaliku omavalitsuse ridades selline ametikoht on (oleks) olemas, siis on tal ka õigus märksa suurematele erimeetmetele. Autori hinnangul tekib küsimus, et kui seadusandja võimaldab kohaliku omavalitsuse keskkonnajärelevalve inspektorile selliseid erimeetmeid, siis miks ei ole lubatud meetmed linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele.

3. LINNA- JA VALLA KORRAKAITSEAMETNIKE LISAMEETMETE JA VAHETU SUNNI VAJALIKKUSE UURING

Magistritöö kolmanda peatüki esimeses alapeatükis kirjeldatakse töös kasutatud uurimismetoodikat, valimi moodustamise põhimõtteid, küsitluse- ja ekspertintervjuude läbiviimist. Teises alapeatükis kajastatakse ankeetküsimustiku tulemusi. Kolmandas alapeatükis tuakse välja ekspertintervjuude tulemused ning neljandas alapeatükis viiakse kokku uurimistulemused ning teoreetiline osas ja tehakse ettepanekud linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametniku töö tõhustamiseks.

3.1. Metoodika ja valim

Käesolev magistritöö on empiiriline uuring, mille uurimisstrateegiaks on valitud juhtumiuuring (*case study*). Juhtumiuuring sobib uurimismeetodiks hästi siis, kui piirid ilmingu ja tema konteksti vahel pole selged ja samuti annab see uuring võimaluse toetuda uuringu läbiviimisel teoreetilistele eeldustele (Yin, 2009, pp. 3-21). Käesolevas töös käsitletakse juhtumina linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametniku rolli riikliku järelevalve teostajana. Sellest lähtuvalt ka täiendavate erimeetmete vajadust ja vahetu sunni kasutamise õigust. Juhtumiuuring on sobilik, kui autor kasutab kahte erinevat meetodit (Yin, 2009, p. 324). Samuti on sobilik kasutada uuringus nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid andmeid (Tallinna Ülikool, 2010) Käesolevas magistritöös lähtutakse kombineeritud (*mixed-methods*) uurimisviisist, kus on ühendatud kvantitatiivne ja kvalitatiivne metodoloogia. Kvantitatiivse meetodi rakendamiseks koostas autor kohaliku omavalituste arvamuste ja hinnangute kogumiseks poolstruktureeritud ankeetküsitluse. Kvalitatiivne komponent tuleneb ekspertintervjuude läbiviimisest. (Flick, 2009, pp. 165-169). Nii küsimustiku kui ka ekspertintervjuude puhul oli tegemist eesmärgistatud valimitega, mis tähendab seda, et uuritavad üksused valitakse kindla kriteeriumi alusel (Teddlé & Yu, 2007, p.77). Käesoleval juhul on valimiks Eesti kohalike omavalitsuste korrakaitseametnikud ning siseturvalisuse ja korrakaitse tausta omavad eksperdid. Ankeetküsimustiku ja ekspertintervjuude põhiline eesmärk on saada vastused käesoleva magistritöö uurimusküsimustele (Kas ja millised riikliku järelevalve meetmeid korrakaitseametnikud juurde vajavad, et täita neile eriseaduses antud riikliku järelevalve menetluse kohust?

Millised on vahetu sunni kasutamise õiguse puudumisega seonduvad probleemid ja kas vahetu sunni kasutamise õigus on (häda) vajalik?) Eeltoodust lähtuvalt koostas autor ankeetküsimustiku kui ka ekspertintervjuude küsimused. Küsitlus andmekogumise meetodina sobib, kui soovitakse, et küsitletavad vastaks küsimustele, mis sisaldavad mitmesuguseid tüüpe ja tehnikaid (Tallinna Ülikool, 2014). Autor on koostanud küsimustiku, kasutades valikvastuseid kui ka avatud küsimustega vastuseid ning seega on antud meetod kõige sobivam. Samuti on küsitlus üks laialdasemalt kasutatavamaid andmekogumise meetodeid, mida on võimalik läbi viia ka veebipõhiselt. Nende eeliseks on see, et nad on odavad ning võimaldavad paindlikku ülesehitust ja kiiret andmete kogumist. (Neuman, 2011, p 346). Autor kasutas käesoleva magistritöö küsimustiku koostamisel ja saatmisel *Google Forms*i, mille eelis on kindlasti ka see, et küsitluse andmed salvestuvad otse andmebaasi ning on seega ka paremini töödeldavad (Lagerspetz, 2017, lk 179). Küsimustik avati vastajatele 01.03.2021 ning saadeti lingina e-posti teel 79-le kohalikule omavalitsuse üldisele e-postile. Ankeetküsimustiku täitis 39 omavalitsust. Küsimustik suleti vastajatele 15.03.2021. Ankeetküsitlus oli kategoriseeritud kolmeks osaks ja see koosnes 22-st küsimusest (käesolev töö, LISA 2). Esimesed 3 küsimust olid täpsustavad küsimused, kus paluti vastajal märkida, millises omavalitsuses ametnik töötab ning kas antud omavalitsuses on korrakaitseametnik. Juhul, kui KOV-is eelpool nimetatud ametikoha loodud ei ole, paluti täpsustada, millisel ametikohal küsimustikule vastaja töötab. Ankeetküsimustikust 20 küsimust, olid mõeldud omavalitsuses töötavale korrakaitseametnikule ja need puudutasid üldiselt ametniku tööülesandeid, ning samuti ka üld- ja erimeetmete, erivahendite ja vahetu sunni ning ametniku poolt läbitud koolituste temaatikat. Küsimustiku teine osa oli mõeldud täitmiseks omavalitsusele, mille struktuuris ei ole loodud korrakaitseametniku ametikohta. Arvestades magistritöö mahtu koosnes teine osa kahest küsimusest, mille eesmärk oli selgitada välja, millisel põhjusel omavalitsuse struktuuri ei ole loodud korrakaitseametniku ametikohta ning kas omavalitsusel on tulevikus eelpool nimetatud ametikoht plaanis luua.

Teises etapis alustas autor küsitlusest saadud andmete töötlemise ja analüüsiga, milleks kasutas *Google Forms*is loodud protsentuaalset statistikat ja *MS Excel* andmetöötlusprogrammi, milles autor koostas *Google Forms*ist saadud info põhjal. Autor laadis keskkonnast alla CSV-formaadis faili küsitluse vastuste andmetega ning importis tabelarvutusprogrammi Excel. Kasutades risttabeli Pivot funktsioone, leidis autor vastusevariantide jaotumise nii arvuliselt kui ka protsentuaalselt linna- ja vallavalitsustest vastanute vahel.

Autor kasutas küsimuste 6, 8, 9, 10, 11, 12, 15 ja 18 Z-testi gruppide vahelist võrdlust, tulemuste statistilise olulisuse analüüsimiseks. Autor võrdles eelkõige antud meetodiga, kas vastanute politseiline haridus ja väljaõpe võib omada olulist väärtust vastuste kujunemisel, kasutades selleks vasta otstarbega virtuaalset kalkulaatorit (libretexts, 2022) Tulemused esitatakse visualiseerituna ja tekstilise analüüsina, kirjeldava statistika kujul. Kirjeldava statistika eesmärk on andmete ning andmestikus sisaldava informatsiooni ülevaatlik esitamine (Õunapuu, 2014, lk 184). Kirjeldavas statistikas oli andmete kirjeldamise viisiks protsentjaotus (Tartu Ülikool, 2014). Autori hinnangul on statistiline lähenemine kõige kohasem, sest tulenevalt magistrیتöö teemast on vaja leida pigem vastajate enim välja toodud seisukohad.

Teise andmekogumise meetodina kasutas autor poolstruktureeritud ekspertintervjuusid, mille puhul oli valim samuti eesmärgistatud. Autor lähtus ekspertide valikul esmalt sellest, kas eksperdil oli magistrیتöös käsitletud teemaga kokkupuude. Samuti lähtus autor asjaolust, kas eksperdid on kättesaadavad. Andmeanalüüsimeetodina rakendatakse sisuanalüüsi, millest tulenevalt viidi Politsei- ja Piirivalveameti, Saaremaa Vallavalitsuse, Rahandusministeeriumi, Siseministeeriumi ja Justiitsministeeriumi esindajatega läbi ekspertintervjuud, mis salvestati eksperdi loal ning mille käigus saadud andmed transkribeeriti. Peale andmete transkriptsiooni andmed töödeldi ning loodi kategooriad ja koodid. (Laherand, 2008, lk 15). Uuringu käigus loodi 8 kategooriat. Poolstruktureeritud ekspertintervjuude käigus esitatud küsimused on lisatud käesoleva magistrیتöö lisana (käesolev töö, Lisa 3). Kokku viis autor läbi ekspertintervjuud 9 eksperdiga, millest ühel juhul intervjueris autor korraga kolme eksperti. Intervjuud viidi läbi Skype, Teamsi ja Zoomi keskkonnas. Ekspertintervjuude analüüsimisel ja tulemuste esitamisel ei ole autor ekspertide nimesid sidunud tsitaatidega ning ei ole toonud ära ka intervjueritavate ametikohti ekspertide palvel. Autor kasutab nimede asemel välja mõeldud koode, mis on märgitud tabelis 2.

Tabel 2. Intervjuudes osalenud eksperdid (autori koostatud)

Kood	Organisatsioon	Läbi- viimine	Aeg	Kestvus
Intervjuu 1	Politsei- ja Piirivalveamet	Skype	24.03	50 min
Intervjuu 2	Politsei- ja Piirivalveamet	Skype	24.03	50 min
Intervjuu 3	Politsei- ja Piirivalveamet	Skype	24.03	50 min
Intervjuu 4	Politsei- ja Piirivalveamet	Skype	22.03	54 min
Intervjuu 5	Saaremaa Vallavalitsus	Teams	31.03	56 min
Intervjuu 6	Siseministeerium	Teams	25.03	46 min
Intervjuu 7	Justiitsministeerium	Teams	23.03	33 min
Intervjuu 8	Rahandus-ministeerium	Teams	25.03	59 min
Intervjuu 9	Rahandus-ministeerium	Zoom	23.03	37 min

3.2. Tulemuste esitlemine

3.2.1. Küsitluse tulemused

Küsimustik on kategoriseeritud kolmeks osaks ja see koosnes 22-st küsimusest, millest esimese osa kolm küsimust on mõeldud vastaja taustandmete väljaselgitamiseks. Esmalt, uuris autor, millises kohalikus omavalitsuses vastaja töötab. Seejärel, kas kohalikul omavalitsusel on loodud korrakaitseametniku ametikoht või mitte. Autori hinnangul on oluline selekteerida, kas vastaja töötab korrakaitseametniku ametikohal või täidab ta muid tööülesandeid linna- või vallavalitsuses. Küsimustiku teine osa keskendub korrakaitseametniku tööd puudutavale. Autor palus küsimustiku esimese osa täita vaid korrakaitseametnikena töötavatel ametnikel, kuivõrd nii võib saada võimalikult objektiivsed vastused otseallikast. Küsimustiku teine osa oli mõeldud täitmiseks omavalitsustele, kus puudub korrakaitseametniku ametikoht. Autori eesmärk oli välja selgitada, millisel põhjusel ei ole omavalitsus loonud eelpool nimetatud ametikohta ning kas tulevikus võiks olla korrakaitseametniku ametikoht loomisel. Autori hinnangul on oluline uurida, millisel põhjusel ei ole omavalitsus enda struktuuri loonud eelpool nimetatud ametikohta, sest annab olulise seisukoha, kas antud ametikohal on perspektiivi. Ankeetküsitlusele vastas 39 kohalikku omavalitsust. Vastanutest 29 (74,3%) olid vallavalitsused ja 10 (25,6%) linnavalitsused.

Autor toob iga küsimuse juures välja mitu ametnikku antud küsimusele vastas, põhjusel, et osadele küsimustele vastas ametnikke vähem. Autori hinnangul võis olla põhjuseks asjaolu, et vastaja ei osanud küsimusele vastata või ei soovinud seda teha.

Üldisele küsimusele, **kas KOV-is on loodud korrakaitseametniku ametikoht** vastas ankeetküsitlusel osalenud omavalitsustest 28 (71,8%), et nende struktuuris on vastav ametikoht loodud. Autor märgib, et kuivõrd paljudes KOV-ides võib olla korrakaitseametniku ametinimetuse teise nimetusega, siis oli antud küsimuse juures võimalus märkida „muu“ valiku alla ka täpne antud KOV-i struktuuris olev ametinimetuse. Autor toob välja, et mitmetest vastustest selgus, et korrakaitseametniku ametikohtal on mitmeid nimetusi. Näiteks märgiti järelevalve peaspetsialist, menetleja, nõunik. Autor analüüsis antud KOV-ide järgnevate küsimuste vastuseid ning selgus, et erinevast ametinimetusest hoolimata on ülesandeid samad. Seega otsustas autor koondada erinevatest ametinimetustest hoolimata vastused kokku ja mitte neid eraldi käsitleda. Linnade ja valdade lõikes vastasid kõik küsitlusel osalenud 10 (100%) linnavalitsust, et nende struktuuris on korrakaitseametniku ametikoht loodud. Vastanud valdade lõikes, olid enda struktuuri loonud eelpool nimetatud ametikoha 18 (62,1%) vallavalitsust. Korrakaitseametniku ametikohta ei ole loodud enda struktuuri küsitluses osalenud omavalitsustest 11 (28,2%), millest kõik olid vallavalitsused. Omavalitsustel, kus korrakaitseametniku ametikohta ei ole loodud, vastasid küsimustiku teisele osale vallasekretärid ja vallavanemad.

Ankeetküsitluse esimene osa, mis oli mõeldud täitmiseks linna- ja valla korrakaitseametnikele, esimene teemaplokk koosnes kahest ametniku tausta puudutavast küsimusest, mille eesmärk oli välja selgitada, millise taustaga korrakaitseametnik on. Esimese küsimusena (**küsimus nr 1**) palus autor märkida, **milline haridus vastajal on?** Küsimusele vastas 28 ametnikku, kellest 20 (71,4%) märkisid enda hariduseks kõrghariduse. Vastanutest 4 (14,3%) märkisid hariduseks keskerihariduse. Politseiline haridus oli vastanutest 4-1 (14,3%) ametnikul. Vaadeldes vastajate taustandeid, siis vallavalitsuse tasandil, märkis 14 (77,8%) vastanut enda hariduseks kõrghariduse, ja 4 (22,3%) keskhariduse. Linnavalitsuse tasandil märkis 6 (60%) ametnikku enda haridusetasemeks kõrghariduse. Politseilise haridusega 3 (40%) ametnikku töötavad kõik linnavalitsuses. Autor toob välja, et haridustase on oluline välja tuua, kuivõrd näitab, millise tasemega on Eesti omavalitsuses töötavad korrakaitseametnikud.

Autori hinnangul oleks võinud täpsustavalt uurida veel, millisel erialal on ametnik omandanud hariduse, kuivõrd korrakaitseametniku töös on põhiline menetluste läbi viimine, mis põhiliselt nõuab õiguslaseid või politseilisest erialast tulenevaid teadmisi või vastavasisuliste koolituste läbimist. Käesoleval juhul märkis vaid kolm ametnikku, et on politseilise erialase haridusega.

Järgnevalt uuris autor (**küsimus nr 2**), milliseid eriala puudutavaid väljaõppeid või koolitusi ametnik läbinud on. Küsimusele vastas kokku 28 ametnikku. Küsimusele oli võimalus valida mitu vastust, sest ametnik võib olla läbinud mitmeid eriala puudutavaid koolitusi. Vastustest joondus välja kuus kategooriat. Kõige rohkem olid ametnikud läbinud riikliku järelevalve ja väärteomenetlust puudutavaid koolitusi (väljaõppeid). Autor tõi valikvastustes ära ka Sisekaitseakadeemia poolt korraldatava korrakaitseametnik, tase 5 väljaõppe. Eelpool nimetatud koolituse läbinul on võimalus saada ka vastav kutsetunnistus. Huvitava asjaoluna märgib autor, et kui eelmises küsimuses märkis politseilise hariduse vaid 4 vastanut, siis politseilise väljaõppe märkisid 11 ametnikku. Lihtsama jälgitavuse mõttes, toob autor küsimuse vastused välja tabelis nr 3.

Tabel 3. Eriala puudutavate väljaõpete ja koolituste läbimine (autori koostatud).

Väljaõpe/koolitus	Vastanud kokku	Linnavalitsuse KKO	Vallavalitsuse KKO
Riiklik järelevalve	26 (92,8%)	9 (31,3%)	17 (65,38%)
Väärteomenetlused	23 (82,1%)	8 (34,8%)	15 (65,21%)
Korrakaitseametnik, tase 5	5 (17,24%)	1(20%)	4 (20%)
Politseiline väljaõpe	11 (39,3%)	6 (54,5%)	5 (45,5%)
Ei ole läbinud väljaõpet	1 (3,5%)	-	1(3,5%)

Järgmine teemaplokk käsitles vastanud korrakaitseametnike tööülesandeid. Kuivõrd käesoleva magistritöö põhiliseks uurimisküsimuseks on, kas linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikud vajavad juurde erimeetmeid, siis autori hinnangul on oluline esmalt välja selgitada, milliseid ülesandeid korrakaitseametnikud täidavad. Küsimusele, (**küsimus nr 3**) milliseid tööülesandeid linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikud täidavad, vastas kokku 27 ametnikku. Küsimusele oli võimalik valida mitu vastusevarianti. Ametnike vastustest joondus välja neli kombinatsiooni (vastavalt kohaliku omavalitsuse poolt määratud ülesannetele ja antud pädevustele).

Autor esitab lihtsama jälgitavuse huvides eelpool nimetatud kombinatsioonid välja tabelis (tabel 4)

Tabel 4. Valla-ja linnavalitsuste korrakaitseametnike tööülesanded (autori koostatud).

Tööülesanded	Vastanud kokku	Linnavalitsuse KKO	Vallavalitsuse KKO
Kohaliku tasandi eeskirjad, Riiklik järelevalve, Väärteomenetlused	19 (70,4%)	7 (70%)	12 (70,5%)
Riiklik järelevalve, Väärteomenetlused	1 (3,7%)	1 (10%)	-
Kohaliku tasandi eeskirjad, Väärteomenetlused	6 (22,2%)	2 (20%)	4 (23,5%)
Väärteomenetlused	1 (3,7%)	-	1 (5,8%)

Tabelist nähtub, et ülekaalukalt on omavalitsuste korrakaitseametnike ülesanne teostada järelevalvet nii kohalikul tasandil kehtestatud eeskirjade kui ka eriseadustest tuleneva üle ning viia läbi ka väärteomenetlusi. Samasugune seisukoht nähtub ka käesoleva magistritöö teoreetilisest osast, kus autor toob välja, millised ülesanded on linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel seadusest tulenevalt (käesolev töö lk 27-28).

Eriseadustest tulenevalt on riikliku järelevalve funktsioon pandud omavalitsustele ca. 20-st eriseadusest tulenevalt. (vt käesolev töö lk 30-34, käesolev töö, Lisa 4) Küsimusele (**küsimus nr 4**) palun märkige, milliste eriseaduste üle teostatakse riikliku järelevalvet vastas kokku 28 ametnikku. Antud küsimuse puhul oli vastanutel võimalik valida loetelust mitu varianti. Seega ei anna uurimustulemuste protsentuaalne jagunemine kokkuvõtteks valimi täisulatuset ehk 100%. Selleks, et vastuseid oleks lihtsam jälgida, toob autor need välja järgnevas tabelis (tabel 5). Enim valitud vastused markeerib autor välja paksemas kirjas.

Tabel 5. Eriseadused, mille üle teostavad linna- ja vallavalitsused riikliku järelevalvet (autori koostatud).

Eriseadus	linnavalitsus	vallavalitsus	vastajad kokku
Ehitusseadustik	9 (37,5 %)	15 (62,5%)	24 (85,71%)
Veeseadus	0 (0%)	12 (100%)	12 (42,85%)
Alkoholiseadus	8 (57,14%)	6 (42,85%)	14 (50%)
Jäätmeseadus	9 (37,5%)	15 (62,5%)	24 (85,71%)
Kaubandustegevuse seadus	5(35,71%)	8 (57,14%)	14 (50%)
Keskonnaseadus	3 (33,33%)	6 (66,66%)	9 (32,14%)

Keskkonnaseadustiku- üldosa seadus	3(33,33%)	6(66,66%)	9 (32,14%)
Korraldusseadus	9 (39,13%)	14 (60,86%)	23 (82,14%)
Lastekaitse seadus	0 (0%)	1 (100%)	1 (3,57%)
Liiklusseadus	8 (28,57%)	10 (35,71%)	18 (64,28%)
Looduskaitse seadus	7 (41,17%)	10 (58,82%)	17 (60,71%)
Muinsuskaitse seadus	2 (40%)	3 (60%)	5 (17,85%)
Pakendiseadus	5 (50%)	5 (50%)	10 (35,71%)
Reklaamiseadus	5 (45,45%)	6 (54,54%)	11(39,28%)
Tarbijakaitse seadus	4 (50%)	4 (50%)	8 (28,57%)
Tubakaseadus	4 (44,44%)	5 (55,55%)	9 (32,14%)
Turismiseadus	4 (80%)	2(40%)	5 (17,85%)
Väärismetalltoodete seadus	2 (50%)	2 (50%)	4 (14,28%)
Ühistranspordiseadus	5 (83,33%)	1 (16,66%)	6 (21,42%)
Ühisveevärgi ja - kanalisatsiooni seadus	4 (36,36%)	7 (63,63%)	11 (39,28%)

Autori hinnangul saab teha eelpool toodud tabeli põhjal järeldused, et kõige rohkem riikliku järelevalvet teostatakse ehitusseadustikust, jäätmeseadusest, korraldusseadusest, liiklusseadusest ja looduskaitse seadusest tuleneva üle. Samuti nähtub tabelist, et näiteks keskkonda puudutavate (jäätmeseadus, looduskaitse seadus, keskkonnakaitse seadustiku üldosa seadus, veeseadus) teostavad riikliku järelevalvet pigem vallavalitsuse korralduseametnikud. Turismi,-alkoholi ning ühistranspordiseadus üle aga linnavalitsuse korralduseametnikud. Autori hinnangul on eeltoodu ka kooskõlas käesoleva töö teoreetilise osaga, millel autor on viidanud eelnevalt.

Riikliku järelevalve teostamiseks on omavalitsusele võimaldatud korraldusseaduses toodud üld- ja erimeetmete kataloog, mida autor on käsitlenud ka töö teoreetilises osas (käesolev töö, lk 25-28). Ankeetküsimustiku järgmine teemaplokk keskendub omavalitsuse korralduseametnike üld -ja erimeetmete tundmisele, kasutamisele ja üldisele rahulolule. Küsimusele (**küsimus nr 5**), **milliseid korraldusseadusest tulenevaid üld -ja erimeetmeid on ametnik riikliku järelevalve teostamisel rakendanud** vastas 28 ametnikku. Antud küsimuse puhul oli vastanutel võimalik valida loetelust mitu varianti. Seega ei anna uurimustulemuste protsentuaalne jagunemine kokkuvõtteks valimi täisulatust ehk 100%. Ettekirjutust koos sunnirahaga on rakendanud 28 (100%) vastanutest. Vastanud ametnikest 26 (92,8%) on rakendanud suulist ettekirjutust. Ametnikest 20 (71,4%) on kasutanud erimeetmena küsitlemist ja dokumentide nõudmist.

Kutse ja sundtoomist on rakendanud 12 (42,8%) vastanutest. Vastanutest 10 (35,7%) toob välja, et on rakendanud valdusesse sisenemist ning 9 (32,14%) valduse läbivaatust.

Isikusamasuse tuvastamist on rakendanud samuti 9 (32,2%) ametnikku. Vallasasja läbivaatust ja vallasasja hoiule võtmist on rakendatud kumbagi 3 (10,71%) vastanutest. Vaadeldes, milliste erimeetuste üle linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikud riikliku järelevalvet teostavad, olid tulemused küllaltki ootuspärased. Näiteks ehitusseadustikust ja jäätmeseaduses toodud erimeetmed on põhiliselt valdusesse sisenemise ja selle läbivaatus ning samuti ka kutse saatmine isikule selgituste andmiseks rikkumise avastamisel. Autor hinnangul on aga üllatuslik, et ametnikud ei toonud välja näiteks viibimiskeelu kohaldamist. Eriti lähtudes asjaolust, et korrakaitseadusest tuleneva üle järelevalve teostamise märkis ära 23 ametnikku.

Järgnevalt uuris autor, kui rahul on KOV-ides olevad korrakaitseametnikud neile lubatud erimeetmetega. **Linna- ja valla korrakaitseametnikele lubatud meetmekataloogiga (küsimus nr 6)** Vastustest (tabel 6) selgus, et korrakaitseametnikud on rahul. Autor uuris, kas politseilise haridusega ametnike vastused võiksid statistiliselt mingisugust seost omada. Politseilise haridusega vastajatest 1 (25)% on rahul lubatud meetmetega ning mittepõlitseilise haridusega vastajatest oli rahul 15 (62,5%). Küll aga antud erinevus ei osutunud statistiliselt oluliseks ($z= 1,403$, $p(0,1609)>0,05$).

Tabel 6. Linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike rahulolu lubatud meetmetega (autori koostatud).

Rahulolu meetmetega	Vastanud kokku	Linnavalitsuse KKO	Vallavalitsuse KKO
Väga rahul	2 (7,4%)	-	2 8 (100%)
Rahul	15 (55,5%)	6 (40%)	9 (60%)
Võiks rohkem olla	8 (29,6%)	3 (37,5%)	5 (62,5%)
Ei ole rahul	2 (7,4%)	1 (50%)	1 (50%)

Järgnev küsimus, **(küsimus nr 7) millised erimeetmed võiksid veel linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele lubatud olla** tõi autor välja kõik korrakaitseaduses olevad erimeetmed, et lasta ametnikel ise hinnata, ilma autori nägemuse mõjutuseta, milliseid erimeetmeid võiks veel olla linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele lubatud. Autor märgib, et küsimus oli valikvastustega ning valida võis ka mitu sobivat vastust. Seega ei anna uurimustulemuste protsentuaalne jagunemine kokkuvõtteks valimi täisulatust ehk 100%. Kokku vastas küsimusele 24 ametnikku. Ametnikud tõid välja, et nende hinnangul oleks vajadus põhiliselt sõiduki peatamise ja isiku kinnipidamise erimeetme kasutamise üle.

Samuti toodi välja isiku tuvastamise võimaluseks vajalikke erimeetmeid, kusjuures suurem tendents nähtub just vallavalitsuse korrakaitseametnike vajaduses. Küsimuse vastused on toodud välja tabelis 7 (tabel 7).

Tabel 7. Erimeetmed, ms võiksid veel olla lubatud linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele (autori koostatud).

Erimeede	Vastajaid kokku	Vallavalitsuse KKO	Linnavalitsuse KKO
Sõiduki peatamine	10 (41,7%)	6 (60%)	4 (40%)
Turvakontroll	6 (25%)	2(33,3%)	4 (66,6%)
Isikusamasuse töötlemine jälgimisseadmestiku kasutamisega	5 (20,8%)	3(60%)	2 (40%)
Isikusamasuse tuvastamine erilise tuvastusmeetmega	6 (25%)	4 (66,6%)	2(33,3%)
Isikusamasuse töötlemine andmete saamisega sideettevõtjalt	6 (25%)	2(33,3%)	4(66,6%)
Hädaabinumbri edastatud informatsiooni töötlemine	3 (12,5%)	2 (66,6%)	1 (33,3%)
Isiku joobeseisundi kontrollimine ja tuvastamine	6 (25%)	6 (100%)	-
Alkoholihoobe kontrollimine ja tuvastamine kohapeal	6 (25%)	6 (100%)	-
Narkootilise või psühhotroopse aine või muu joovastava aine tarvitamise või sellest põhjustatud joobeseisundi tuvastamine	3 (12,5%)	3(100%)	-
Joobeseisundis inimese kainenema toimetamine	4 (16,7%)	4 (100%)	-
Isiku kinnipidamine	7 (29,2%)	2 (28,6%)	5 (71,4%)
Isiku läbivaatus	6 (25%)	4 (55,6%)	2 (33,3%)

Järgnevas teemaploki küsimused keskenduvad Politsei-ja Piirivalveameti (edaspidi PPA) kaasamisele korrakaitseametnike tööülesannetel. Autori hinnangul on oluline välja selgitada kui palju ja millisel juhul täidavad korrakaitseorganid paralleelselt ülesandeid. Samuti, kas korrakaitseametnikud oleksid valmis ennast täiendama oskuste osas, mis on üldkorrakaitseorganitel. Küsimus (**küsimus nr 8**) palub märkida, **kui tihti kaasatakse tööülesannete täitmisel Politsei- ja Piirivalveametit**. Küsimusele vastas kokku 28 ametnikku, kellest 11 (39,3%) märkis, et kaasab PPA-d rohkem kui kord kuus. Rohkem kui kaks korda kuus tõi välja 1 (3,6%) vastanu. Kord kvartalis kaasas PPA-d 2 (7,1 %) ametnikku. Mõned korrad aastas märkis vastuseks 3 (10,7%) vastanutest. Vastavalt vajadusele kaasab 2 (7,1%) ametnikku PPA-d ning 9 (32,1%) ametnikku tõi välja, et nad ei kaasa PPA-d enda töös üldse. Vallavalitsused märkisid, et kaasavad PPA-d rohkem kui kord kuus 7 (24,14%) vastanutest. Samuti märkis 7 (24,14 %) vallaametnikest, et nad ei kaasa üldse PPA-d. Linnavalitsuste lõikes on PPA kaasatust rohkem välja toodud. Näiteks märkisid vaid 2 (20%) linnavalitsustest, et nad

ei kaasa üldse PPA-d. Vastanutest 4 (40%) kaasab rohkem kui kord kuus ja 1 (10%) linnavalitsus on märkinud, et kaasab rohkem kui 2 korda kuus PPA-d. Vastustest nähtub, et suuremal või väiksemal määral kaasavad omavalitsused enda töös PPA-d.

Autor uuris, kas PPA mittekaasamisel võib olla seos ametniku väljaõppega. Sellest tulenevalt võrdles autor omavahel andmeid ja leidis, et ametnikud, kes ei ole läbinud politseilist väljaõpet ning märkisid, et nad ei kaasa enda töös PPA-d, oli 4 (15,38%) ja politseilise väljaõppe läbinud ametnikke, kes märkisid, et nad ei kaasa enda töös PPA-d, oli 5 (45,4%). Antud erinevus osutus ka statistiliselt oluliseks ($z = 1,948$ $p = (0.051) > 0,05$). Seega võib oletada, et politseilise väljaõppe läbinud korrakaitseametnikud tunnevad ennast kindlamat tööülesandeid täites.

Autor uuris järgnevalt (**küsimus nr 9**), millistel juhtudel kaasatakse PPA-d. Antud küsimuse puhul oli vastanutel võimalik valida loetelust mitu varianti. Küsimusele vastas 28 ametnikku. Vastustest (tabel 8) nähtus, et PPA-d kaasatakse enim juhtudel, kui on vajadus kasutada erimeetmeid, mida korrakaitseametnikele lubatud ei ole. Samuti kaasatakse PPA-d ametniku turvalisuse tagamise pärast. Autor uuris, milline seos võib olla ametniku koolituste läbimisel seoses erimeetmete valikuga. Eelpool nimetatud valiku oli valinud 8 (30,7%) ametnikku, kes ei ole läbinud politseilist väljaõpet ning 4 ametnikku, kes olid läbinud politseilise väljaõppe. Antud erinevus ei osutunud statistiliselt oluliseks ($z = -0.332$ $p = (0.739) > 0,05$).

Tabel 8. PPA kaasamise põhjused (autori koostatud).

PPA kaasatus	Kokku vastajaid	Vallavalitsuse KKO	Linnavalitsuse KKO
Erimeetmed	12 (42,85%)	8 (66,6%)	4 (33,4%)
Turvalisuse tagamine	13 (46,42%)	9 (69,2%)	4 (30,8%)
Suurem Autoriteet	7 (25%)	3 (42,85%)	4 (57,15%)
Vahetu Sund	4 (14,3%)	2 (50%)	2 (50%)
Ei kaasa PPA-d	8 (28,6%)	6 (75%)	2 (25%)

Järgnev küsimus (**küsimus nr 10**) uurib, kas linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel oleks vaja täiendõppust (näiteks KHR programm). Küsimusele vastas 28 ametnikku. Vastused olid küllatki huvitavad (tabel 9). Täiendkoolituse läbimist kogumahu nägid pigem vallavalitsuse struktuuris olevad korrakaitseametnikud, Lihtsustatud korras täiendkoolitust (mis võiks olla ka Korrakaitseametnik, tase 5) läbimist pidasid vajalikuks nii linna- kui ka korrakaitseametnikud. Huvitava asjaoluna toob autor välja, et vastanud, kes märkisid, et täiendkoolitus ei ole vajalik, olid 4 (36,4%) politseilise väljaõppega ning vaid 3 (11,5%) ametnikku, kes olid läbinud muu väljaõppe leidsid, et koolitus ei ole vajalik.

Antud erinevus kajastus ka statistiliselt: $z = 1,762$ $p = (0,078) > 0,05$. ning annab aluse ettevaatlikuks seose järelduseks.

Tabel 9. Täiendkoolituse läbimise vajadus (autori koostatud).

Täiendkoolituse (KHR programmi läbimine)	Vastanud kokku	Linnavalitsuse KKO	Vallavalitsuse KKO
Täiendkoolitus on vajalik kogumahus	4 (14,3%)	1 (25%)	3 (75%)
Täiendkoolitus on vajalik lihtsustatud korras	16 (57%)	6 (37,5%)	10 (62,5%)
Täiendkoolitus ei ole vajalik	8 (28,6%)	3 (37,5%)	5 (62,5%)

Järgnev küsimus puudutas korrakaitseametnike arvamusi seoses enesekaitseoskuse omandamisega. **Kas Teie hinnangul oleks vajalik KOV korrakaitseorganitele enesekaitse oskustega seonduvad koolitusi (küsimus nr 11)?** Küsimusele vastas kokku 28 ametnikku. Tulemused jagunesid võrdselt (tabel 10) ametnike vahel ehk siis pooled vastanutest leidsid, et enesekaitseoskuse omandamine on vajalik ja pooled, et eelpool nimetatu ei ole vajalik. Politseilise väljaõppe läbinud ametnikest vastasid 6 (54,5%), et enesekaitseoskuse koolitus on vajalik ning ametnikest, kes ei olnud läbinud eelpool nimetatud koolitust leidsid 7 (26,9%), et koolitus on vajalik. Antud erinevus kajastus ka statistiliselt ($z = 2,277$ $p = (0,002) < 0,05$). ning näitab olulist seost politseilise väljaõppe läbinute arvamuses.

Tabel 10. Enesekaitseoskusega seonduvate koolituste läbimine (autori koostatud).

Enesekaitseoskuse koolitus	Vastanud kokku	Linnavalitsus	Vallavalitsus
Vajalik	13(46,4%)	5(38,46%)	8 (61,53%)
Ei ole vajalik	13(46,4%)	4 (30,76%)	9 (69,23%)
Ei oska vastata	2 (7,2%)	1 (50%)	1 (50%)

Viimase teemaplokina käsitles autor erivahendite, teenistusrelva ja vahetu sunni kasutamise teematikat. Teemaploki esimene küsimus, mis oli ka ühtlasi kontrollküsimuseks, **(küsimus nr 12) kas korrakaitseametnikud on tundnud mõnest KorS § 78 sätestatud erivahendi kasutamisest puudust** vastas kokku 28 ametnikku. Vastustest nähtub (tabel 11) ülekaalukalt, et nii linna- kui ka vallavalitsuse korrakaitseametnikud ei näe vajadust KorS § 78 sätestatud erivahendite kasutamise üle. Politseilise väljaõppe läbinud ametnikest 7 (63,6%) leidsid, et KorS 78 sätestatud erivahendid ei ole korrakaitseametnikele vajalikud ning ametnikest, kes eelpool nimetatud väljaõpet läbinud ei olnud leidis 13 (50%) samuti, et erivahendid ei ole KOV korrakaitseametnikele vajalikud.

Antud erinevus ei kajastunud ka statistiliselt olulisena ($z = -0.760$ $p = (0.446) > 0,05$). Seega saab väita, et ametnike hulgas valitseb üksmeel, et korrakaitseametnikud ei tunne enda töös erivahenditest puudust.

Tabel 11. KorS § 78 sätestatud erivahendite kasutamise vajalikkus (autori koostatud).

KorS § 78 sätestatud erivahendi vajalikkus	Vastanud kokku	Linnavalitsuse KKO	Vallavalitsuse KKO
Erivahendi kasutamine ei ole vajalik	20 (71,42%)	9 (45%)	11 (55%)
Erivahendi kasutamine on vajalik	6 (46,4%)	1 (16,7%)	5 (83,3%)
Ei oska küsimusele vastata	2 (7,2%)	1 (50%)	1 (50%)

Autor otsustas uurida siiski, kas juhul kui tuua välja, milliseid erivahendeid KorS § 78 on toodud, kas eelneva küsimuse osas on erinevusi. **Küsimuse (küsimus nr 13) millised erivahendid KorS 78 kohaselt võiks korrakaitseametnikel võiksid vajalikud olla** vastas 11 ametnikku, kellest 7 (63,6%) tõi välja käeraud. Ametnikest 4 (36,3%) märkisid tehnilise tõkke. Vastanutest 3 (27,2%) märkis teenistuslooma ning 2 (18,2%) märkis sõiduki sundpeatamise vahendi. Autori hinnangul olulist vahet ei tekkinud, seega võib järeldada, et korrakaitseametnikel otsest vajadust erivahendi kasutamiseks ei ole.

Järgnev küsimus (**küsimus nr 14**) palub märkida, kas **linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel peaks olema teenistusrelv**. Teenistusrelva all on toodud välja tulirelv, gaasirelv, elektrišokirelv kui ka külmrelv (kumminui, teleskoopnui). Küsimusele vastas 28 ametnikku. Tabelist (tabel 11) nähtuvalt ei peeta üldiselt teenistusrelva olemasolu KOV korrakaitseametnikele vajalikuks nii linna- kui ka vallavalitsustes. Erinevuseks võib tuua gaasirelva vajalikkuse.

Tabel 12. Teenistusrelva vajalikkus (autori koostatud)

Teenistusrelva vajalikkus	Vastanud ametnikud kokku	Linnavalitsuse KKO	Vallavalitsuse KKO
Ei ole vajalik	16 (57,14%)	6 (37,5%)	10 (62,5%)
Teenistusrelv on vajalik (kõik liigid)	5 (17,85%)	3(60%)	2 (40%)
Šokirelv on vajalik	2 (7,14%)	1(50%)	1 (50%)
Gaasirelv on vajalik	5 (17,85%)	-	5 (100%)

Viimane vahetu sunni temaatikat puudutava teemaploki küsimus (küsimus nr 15) puudutab vahetu sunni kasutamise õigust. Täpsemalt, kas antud õigus peaks olema lubatud linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikule. Küsimusele vastas 28 ametnikku. Tulemustest (tabel 13) nähtub, et ametnikud on pigem kahtlevad vahetu sunni libamise osas. Autor uuris, kas politseilise väljaõppega ametnikud on pigem vahetu sunni kasutamise vajalikkuse osas positiivselt meelestatud. Ametnikest, kes olid läbinud politseilise väljaõppe, vastasid 3 (27,3%) et vahetu sunni kasutamise õigus on vajalik. Ametnikest, kelle vastav väljaõpe puudus vastasid 7 (26,9%), et näevad vahetu sunni kasutamise vajadust. Antud erinevus ei kajastunud statistiliselt olulisena ($z = 0.436$ $p = (0,662) > 0,05$).

Tabel 13. Vahetu sunni kasutamise vajadus. (autori koostatud)

Vahetu sunni kasutamise õigus	Vastanud ametnikud kokku	Linnavalitsuse KKO	Vallavalitsuse KKO
Peaks olema	12 (42,85%)	4 (33,3%)	8 (66,7%)
Ei peaks olema	16 (57,14%)	6 (37,5%)	10 (62,5%)

Järgmised neli küsimust olid käesoleva küsimustiku teise osa viimased. Tegemist on küsimustega, kus eelkõige on vaja välja selgitada korrakaitseametnike arvamused ning seisukohad teemadel, mis puudutavad ametnike seisukohti seoses volituste laiendamisega. Küsimused on koostatud avatud vastustega. Seega otsustas autor iga küsimuse vastused kategoriseerida ning kasutada kvalitatiivset meetodit. Esimene küsimus (**küsimus nr 16**) **Kas ja kui siis kuidas võiks Teie hinnangul korrakaitseametnike volituste laiendamine aidata kaasa kogukonnas turvalisuse tagamisele?** Küsimusele vastas 25 ametnikku. Autor koostas antud küsimuse vastuste põhjal 3 kategooriat, milleks olid: 1) erimeetmete lubamine aitab kaasa turvalisuse tagamisele; 2) erimeetmete lubamine ei aita kaasa turvalisuse tagamisele; 3) muu. Esimesse kategooriasse, mille teemaks oli **erimeetmete lubamine aitab kaasa turvalisuse tagamisele kogukonnas** määrati ametnike vastused, mis sisaldasid järgmisi märksõnu: „Aitab kaasa“, „turvatunne paraneb“, „ülesannete efektiivne täitmine“, „ametnike rohkus“, „kiirem reageerimine“. Vastajad tõid välja, et erimeetmete suurendamine aitaks kindlasti kaasa turvalisuse tagamisele, sest puhtalt visuaalse väljanägemise kohapealt on vormis ja relvastatud ametnik tõsiseltvõetavam ja on tõenäoline, et sellise ametniku juures viibimine distsiplineerib kodanikku.

Kusjuures samasugune seisukoht on ka näiteks Hollandis, Lätis ja Šveitsis (käesolev töö, lk 20), kus näiteks korrakaitseametniku vormi olemasolu on oluline, et inimestele oleks arusaadav, et tegemist on riigi esindajaga. Samuti toodi välja, et korrakaitseametnike volituste laiendamine aitaks kaasa kindlasti, sest esmalt on veel üks korrakaitseorgan, kes saab tagada korda. Eriti tähtis on see maapiirkondades, kus Politsei- ja Piirivalveametnikke on vähe. Eelpool nimetatud kategooriasse kogunes 14 vastust ning seega oli kategooria kõige populaarsem.

Teise kategooriasse, mille teemaks oli: „erimeetmete suurendamine ei aita kaasa turvalisusele“ „määrati ametnike vastused, mis sisaldasid märksõnu: „ei aita“, „ei pea vajalikuks“, „volitused on piisavad“, „ei ole vajalik“, „aiman ohtu“. Vastajad tõid välja, et ei nähta vajadust volituste laiendamiseks, kuivõrd pädevus oleks volituste laienemisel liiga laialivalguv. Leitakse, et korrakaitseametnikul ei tohi volitusi laiendada. Kategooriasse kogunes 7 vastust ning tulemuste põhjal on vastanute seas teisel kohal. Viimasesse ehk **kolmandasse kategooriasse**, mille teemaks oli „muu“ liigitusid need vastused, kus vastaja ei osanud küsimusele vastata või ei omanud arvamust. Eelnimetatud kategooriasse kogunes 2 ametniku vastus. Tulemuste põhjal oli antud kategooria vastanute seas kolmandal kohal. Seega võib eeltoodu põhjal järeldada, et erimeetmete suuremal määral lubamine võiks kaasa aidata kogukonna turvalisemaks loomisel. Järgmine küsimus (**küsimus nr 17**) palus tuua välja, **milliseid ohte nähakse korrakaitseametnike volituste laiendamisel?** Küsimusele vastas 26 ametnikku. Autor koostas küsimuste vastuste põhjal 3 kategooriat, milleks olid: 1) ohtude puudumine; 2) ohud; 3) muu.

Esimesse kategooriasse, milleks oli **ohtude puudumine** tekkis vaid kaks märksõna: „Ei näe ohte“, „ohud puuduvad“. Otseselt ametnikud midagi välja ei toonud peale enda hinnangu, et üldiselt ei nähta ohtu korrakaitseametniku volituste laiendamisel. Antud kategooriasse liigitus 4-ja ametniku arvamus ning seega on tegemist teisel kohal oleva kategooriaga. **Teise kategooriasse**, milleks oli **ohud** tekkis märksõnu oluliselt rohkem. Nendeks olid: „Suurem vastutus“, „politseiriik“, „volituste ületamine“, „oskuste puudumine“, „dubleerimine“, „politsei omavoliline ülesannete delegeerimine“. Ametnikud tõid välja, et politsei võib hakata enda ülesandeid linna -ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele delegeerima. Tuuakse välja ka seda, et oskuste puudumisel võidakse meetmeid kohaldada valesti. Meetmete kuritarvitamise oht on samuti ametnike poolt mainitud. Tuuakse mitmel korral välja ka vajalike oskuste puudumine. Kategooriasse liigitus 20 ametniku vastus.

Tulemuste põhjal on tegemist **esimesel kohal** oleva kategooriaga. **Kolmas kategooria** „muu“ alla liigitusid kõik vastused, mis ei olnud seotud esimese kategooriaga: „Ei tea“, „KOV määrused“, „Ei oska öelda“. Antud kategooriasse kogunes kolm vastust. Seega võib järeldada, et KOV-ide ametnikud näevad ohte erimeetmete suurendamisel. Eelkõige nähakse ohte just asjaolus, et ametnikel puudub vastav väljaõpe ning suur risk on meetme valesti rakendamisel.

Järgmine küsimus (**küsimus nr 18**) palus ametnikel tuua välja, **kas nad ise oleksid valmis vastavaid volitusi taotlema**. Siinkohal on mõeldud näiteks vahetu sunni rakendamise võimalust. Antud küsimusele vastas 28 ametnikku, kellest 17 (60,7 %) leidsid, et nad ei oleks valmis ise taotlema täiendavaid volitusi. 11 (39, 2%) leidis, et nad oleksid valmis taotlema täiendavaid volitusi. Linnavalitsustest leidis 5 ametnikku, et nad ei oleks valmis taotlema vastavaid volitusi ning samuti leidis 5, et nad oleks valmis taotlema volitusi. Valdadest vastanud korrakaitseametnikest 12 (70,58%) leidis, et pigem ei olda valmis taotlema volitusi ja 5 (18,51%) leidis, et nad oleksid valmis taotlema vastavaid volitusi. Autor uuris, kas ametnikest kes vastasid positiivselt omavad mingisugust seost seoses politseilise väljaõppega. Politseilise väljaõppe läbinud ametikest 4 ja ametnikest, kes pole eelpool nimetatud väljaõpet läbinud vastas 7, et nad oleksid valmis täiendavaid volitusi taotlema. Antud erinevus ei kajastunud statistiliselt olulisena ($z = -0.574$ $p = (0,565) > 0,05$).

Järgmine küsimus (**küsimus nr 20**), mis oli ka küsimustiku teise osa viimane, palus autor tuua välja, **kuidas nähakse linna- või vallavalitsuse korrakaitsemaastiku arengut ehk milline võiks olla tänase linna- ja valla korrakaitseametniku töö tulevikuperspektiiv**. Kokku vastas küsimusele 23 ametnikku. Vastused olid küllaltki erinevad, seega jagunesid need nelja kategooriasse. **Esimene kategooria, selgus tööjaotuse osas** määrati vastused: „tuleb paika panna“, „teiste riigiasutuste töökorraldus“, „milliste rikkumistega tegeleb KOV ametnik“. Antud kategooriasse tekkis 3 koodi. Põhiliselt toodi välja, et esmalt kui mõelda tulevikule, peaksid olema paigas, millised ametkonnad, milliseid järelevalve ülesandeid lahendavad. Eelkõige on mõeldud keskkonnaametiga tööjaotuse piiride kujunemist eriseadustes. Kategooriasse liigitus 15 ametniku vastus ning seega oli kategooria kõige populaarsem. **Teine kategooria** „üksus“ ei moodustunud ühtegi eraldi koodi kuivõrd ametnike vastused olid selged, et omavalitsustes peaks tulevikus töötama rohkem korrakaitseametnikke, kes moodustaksid korrakaitseüksused, et oleks võimalus lahendada ka avalikku korda puudutavaid probleeme. Kategooria alla kogunes 3 ametniku vastus.

Kolmanda kategooria „suurem koostöö“ alla ei moodustunud samuti ühtegi eraldiseisvat koodi, põhjusel, et toodi välja üksmeelselt, et tulevikus võiks olla veel rohkem koostööd (partnerlust) Politsei- ja Piirivalveametiga. Kategooria alla kogunes 1 ametniku vastus.

Neljanda kategooria „samasuguselt nagu täna“ alla liigitusid ametnike vastused, kes näevad linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametniku ametikohta muutumatuna.

Antud kategooria alla liigitusid vastused: „Sama mis täna“, „väiksemate rikkumiste lahendamine“, „Avaliku korra tagamine“, „lihtsam haldusmenetlus“. Kategooria alla kogunes 4 ametniku vastus.

Käesoleva magistritöö uurimisküsimuseks oli välja selgitada, milline on linna- või vallavalitsuse korrakaitseametniku roll ja vajadus korrakaitsemaastikul. Seega ei saa autori hinnangul uurimata jätta ka omavalitsuste seisukohti, mille struktuuris korrakaitseametniku ametikohta loodud ei ole. Autori hinnangul ei ole otstarbekas, arvestades käesoleva magistritöö mahtu, selgitada välja, kui suures osas oleks vajadus korrakaitseametniku ametikohaks vallas, vaid eeskätt selgitada välja, millisel põhjusel antud hetkel korrakaitseametnikku omavalitsuse struktuuri loodud ei ole ning milline on ametikoha tulevikuperspektiiv antud omavalitsuses. Autor ei ole toonud välja käesoleval juhul, kui palju linna- või vallavalitsusi eraldi viimasele kahele küsimusele vastas, põhjusel, et küsimustikus osalenud 11 vastajat olid ainult vallavalitsustest. Küsimustiku teise osa esimene küsimus (**küsimus nr 20**) palub märkida, **millisel põhjusel on vald otsustanud mitte luua korrakaitseametniku (järelevalvespetsialisti) ametikohta?** Küsimusele on vastanud 11 ametnikku, kellest 9 (62, 5%) vastanutest toob välja, et vallas teostavad järelevalvet enda valdkonna spetsialistid. Vastanutest 1 (18, 8%) toob välja, et vallas puuduvad rahalised vahendid ametikoha loomiseks. Vastanutest 1 (6,3%) leidis, et puudub otsene vajadus kuna rikkumiste arv on madal. Küsimustiku viimane küsimus (**küsimus nr 21**) uuris, **kas vallas, kus täna korrakaitseametnikku ei ole, näeksid eelpool nimetatud ametikohta tulevikus.** Küsimusele vastas 11 inimest, kellest 4 (36,4%) vastas „ei“. Vastanutest 4 (36,4%) vastas „jah“. Vastanutest 1 (9,1%) väitis, et oluline on koostöö riigiasutustega ja 1 (9,1%) vastanu tõi välja, et teema on liiga segane ning vajaks rohkem reguleerimist. Vastanutest 1 (9,1%) tõi välja, et teenus peaks olema sisseostetav ning 1 (9,1%) tõi välja, et korrakaitseametnik võiks olla mitme valla peale.

3.2.2. Ekspertintervjuude tulemused

Magistritöö autor viis läbi poolstruktureeritud ekspertintervjuud, mille eesmärk oli saada andmeid magistritöös püstitatud uurimisküsimustele. Uuringu tulemustes on esitatud ka ekspertide tsitaate, et tuua võimalikult palju välja koodide sisu.

Ekspertintervjuude analüüsimiseks ja uurimisküsimustele vastuste saamiseks moodustas autor seitse kategooriat, mis vastavad ekspertidele esitatud küsimustele. Uuritud teemad ja nende vastavus uurimisküsimustele on toodud ära tabelis 14 (tabel 14).

Tabel 14. Magistritöö uurimisküsimused ja ekspertide intervjuudest moodustatud kategooriad (autori koostatud)

Uurimisküsimus	Kategooriad
Millised on linna- ja vallavalitsusepeamised ülesanded riikliku järelevalve teostamisel Eesti korrakaitsemaastikul?	1. Korrakaitseametniku vajalikkus igas vallas 2. Ametniku töö iseloom 3. Korrakaitseametniku tuleviku väljavaated
Kas ja milliseid riikliku järelevalve meetmeid korrakaitseametnikud juurde vajavad, et täita neile eriseaduses antud riikliku järelevalve menetluse kohustust?	4. Erimeetmete vajadus
Millised on vahetu sunni kasutamise õiguse puudumisega seonduvad probleemid ja kas vahetu sunni kasutamise õigus on (häda) vajalik?	5. Füüsilise jõu (teenistusrelv, füüsiline jõud, erimeetmed) 6. Riskide maandamine 7. Hädakaitse seisundi vajalikkus

Esimene kategooria all analüüsiti, kuivõrd vajalikuna nähakse linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametniku vajalikkust igas kohalikus omavalitsuses. Nagu nähtub ka autori poolt välja toodud tabelis (tabel 15), siis jagunesid vastused küllatki pooleks. Samas napilt enim märksõnu kogunes kategooria alla „peab olema igas vallas“.

Ekspertide hinnangul oleks vajalik, et igas vallas oleks võimalusel korrakaitseametnik, kuivõrd ülesandeid, mida täita on küllatki palju. Eriti pooldasid korrakaitseametniku olemasolu just Politsei- ja Piirivalveameti esindajad, kes tõid välja, et näiteks valdades, kus korrakaitseametnik puudub, tuleb ka valla poolt kehtestatud eeskirjade (enim toodi näiteid just lemmiklooma eeskirja puudutavas) täita ülesannet piirkonnapolitseinikul. Üldiselt olid eksperdid ühesel seisukohal, et korrakaitseametnik on vajalik. See, kas ametnik peaks igas vallas olema, sõltub sellest, kas vallal on piisavalt suured finantsilised võimekused ja see peaks jääma iga valla otsustada.

Tabel 15. Korrakaitseametniku vajalikkus valdades (autori koostatud)

I Kategooria - Korrakaitseametniku vajalikkus valdades		
Kood	Märksõna	Sagedus
Peab olema igas vallas	Ilmselgelt	2
	Väga	1
	Hea oleks	1
Ei pea olema igas vallas	Vabatahtlik otsus	1
	Ei ole vajalik	1
	Kas just vormikandja	1

*„Noh, mul ei ole ja ma olen algusest peale üritanud seda läbi suruda seal. Aga on jõutud sinnamaani, et me paneme need ülesanded kellelgi teisele juurde. See ei toimi. Need asjad tulevad politseile esmajärjekorras, mis kuulub tegelikult kohaliku omavalitsuse lahendamiseks, aga tahes tahtmata pean mina kõigi nende asjadega tegelema//...// Minu arust see korrakaitseametnik on vabatahtlik ametikoht kohalikele omavalitsustele, et kui see seal võibolla, et mingid määrused, eeskirjad on olemas, et oleks kuskil sätestatud, et see ametikoht igas kohalikus omavalitsuses oleks ma ei tea, kas või 0,5 kohta, et poole kohaga oleks see ametnik, mis võtab selle võimaluse ära, et kohalikud omavalitsused jooksutaksid inimesi.“
(Intervjuu nr 3)*

„Noh, arvestades seda kui palju on erinevaid ülesandeid kohalikul omavalitsusel ja kui palju on tegelikult ka menetluspädevust siis jah, minu seisukoht on see, et igas kohalikus omavalitsuses peaks olema vähemalt üks korrakaitseametnik.“ (Intervjuu nr 4)

Järgmises kategoorias analüüsiti korrakaitseametniku ametniku töö iseloomu. Eeskätt puudutas küsimust, milline peaks olema ametniku töökorraldus. Kas tegemist peaks olema ametikohaga, mis teostab riikliku järelevalvet kogukonna vihjete peale või peaks ametniku ülesanne olema ka ise patrullida ja tegeleda koheselt tekkinud olukorraga. Kategooria peegeldab ka kindlasti magistr töö põhiprobleemi, kas ametnikul peaksid olema erimeetmed ja sunnivahendid, kuivõrd patrulliv ametnik peab olema valmis olukorra eskaleerumiseks, kuivõrd omab esmast kontakti isikuga, kes on vastutav tekkinud olukorra eest. Antud kategoorias ei tekkinud ühtegi eraldi koodi, kuivõrd kõik 9 eksperti olid arvamusel, et linna- ja vallavalitsuse ametniku töö on küllaltki multifunktsionaalne.

Ametnik peab ka ise patrullima ja selle käigus koheselt olukorda lahendama ning reageerima ka teavitustele

„See oleneb vallast ja vajadusest, aga mida eriti Korrakaitseaduse § 26 ja ka § 28 siis soosivad koos HMS-i paindlikkuse ja otstarbekusega, et lahenda probleemid n-ö. käigult. Tee see ettepanek, selgita ja sõlmi kokkuleppeid ja kui vähegi võimalik, siis seda bürokraatiat kui sellist ei ole vaja. Mida rohkem käid ringi, seda parem on. (Intervjuu nr 7)

Seega on oluline, et linna- või vallavalitsuse korrakaitseametnik oleks võimeline teostama oma töös nii patrullimisega seonduvaid ülesandeid ning lahendama võimalusel olukorda jooksvalt kui ka ülesandeid, mida oleks võimalusel vaja ka menetleda pikemalt. Samuti on oluline, et ametnik oleks valmis reageerima ka teiste ametiasutuste kui ka valla- või linnavalitsuse osakondadest tulevatele teadetele. **Kolmanda kategooria all on käsitletud** käesoleva magistr töö ühte olulisemat küsimust. Selleks on, **kas ekspertide hinnangul peaks olema ametnikele peaks olema lubatud rohkemate erimeetmete kasutamine?** Kategooria koodid hõlmavad endas erimeetmeid, mida linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele võiks lubatud olla. Ekspertide hinnangud olid mõningate erimeetmete osas üksmeelsed. Osade erimeetmete osas oli eriarvamusi. Autor toob kategoorias koodid ja märksõnad eraldi tabelina (tabel 16), et oleks lihtsamini jälgitav, millistel seisukohtadel eksperdid olid. Ekspertid töid küllatki ühiselt välja, et esmalt kui linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele lubada täiendavaid erimeetmeid, siis esmalt tuleb luua korrakaitseametnikele väljaõppesüsteem, mis eeskätt tagab erimeetmete eesmärgipärase rakendamise. Samuti on vaja luua kontrollmehhanism, mille eesmärk on tagada kontroll olukordades, kus ametnik võis erimeetme kasutamise osas eksida. Selleks, tegid kaks eksperti ettepaneku, et linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike erimeetmete õiget kasutamist võiks kontrollida Politsei- ja Piirivalveameti sisekontroll.

Tabel 16. Ekspertide hinnangute jagunemine seoses erimeetmete lubatavusega (autori koostatud).

III kategooria - Erimeetmed		
Kood	Märksõna	Sagedus
Isiku kinnipidamine	Keeruline	1
	Vajalik	1
	Ei peaks olema lubatud	4
	Peaks olema lubatud	3
Isikusamasuse töötlemine jälgimisseadmetikuga	Oleks okei ju	1
	Peab saama kasutada	5
	Tuleb läbi mõelda	1
	Jah	2
Sõiduki peatamine	Väljastaks	1
	Keeruline	3
	Nõus	3
	Koos politseiga	1
	Tuleb läbi mõelda	1
Turvakontroll	Ei tundu mõistlik	1
	Eelistada politseid	1
	Enne oskused	3
	Vajalik	3
	Ei	1
Isiku läbivaatus	Vajalik meede	3
	Ei tundu mõistlik	3
	Ei	2
	Ei näe probleemi	1
Kontrolltehing	Vajalik	3
	Täielik vastane	1
	Miks mitte	2
	Ma ei näe vajadust	3
Joobesisundi kontrollimine	Vajalik	4
	Ei tundu mõistlik	4
	Peaks olema vabatahtlik	1
Joobesisundi tuvastamine ametiruumis	Pigem jah	3
	Ei	5
	Ei oska vastata	1
Narkootilise joobe tuvastus	Ei	8
	vajalik	1
Kainenema toimetamine	Peaks olema	3
	Pigem jah	2
	Ei näe vajadust	4

Eelpool toodud tabelist (tabel 16) on välja toodud, et ekspertide hinnangud on jagatud 10-sse koodi. Iga kood tähistab endas ühte erimeedet, mille alla autor kogus märksõnad, mis jäid ekspertide arvamusest kõige rohkem kõlama. **Esimese koodi (isiku kinnipidamine)** alla koondus mitmeid märksõnu. Toodi välja, et isiku kinnipidamise lubamine võib osutuda keeruliseks, kuivõrd tekib küsimus, millises olukorraks linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikul antud meedet võib vaja minna.

Samas toodi vastuargumente, et juhul kui nähakse linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikku rolli avaliku korra tagamisel, siis on iseenesest mõistetav, et korrakaitseametnikul oleksid samasugused õigused isiku kinnipidamiseks nagu seda on politseil.

„See õigus võiks olla, aga sellisel juhul kui oleks olemas ka vormikaamerad nagu MUPO-l, et need salvestaksid tegevuse. Kui korrakaitseametnik läheb üksi olukorda lahendama ja tal ei fikseeri mitte miski seda, et ainult sellisel juhul.“ (Intervjuu nr 1) .

Ühe eksperdi arvamuse kohaselt võib kindlasti tekkida küsimus, kuhu KOV peaks kinnipeetud isikud panema, sest juhul, kui antud meetme lubamine eeldaks kinnipidamisruumide loomist KOV-ide juurde, siis tema hinnangul meetme lubamine mõistlik ei ole. Kokkuvõtvalt saab öelda, et ekspertide seisukoht oli kahtlev. Kolm eksperti olid seisukohal, et ainuüksi lähtuvalt avaliku korra tagamisel antud erimeede oleks vajalik. Samas tõi välja üks ekspert, et esmalt oleks vaja välja selgitada, millistel juhtudel meetme rakendamine oleks vajalik, kuivõrd lubada korrakaitseametnikele erimeedet, mille rakendamist ei pruugigi vaja minna oleks ebamõistlik. Samuti leidsid kolm eksperti, et isiku kinnipidamine peaks olema politsei ülesanne.

Teise kood, (isiku samasuse töötlemine jälgimisseadmestikuga) alla koondunud märksõnad väljendasid ekspertide üksmeelt, et antud meede on vajalik ainuüksi seisukohalt, et võimaldab kohalikul omavalitsusel jälgida enda territooriumi avalikku ruumi ning muuta seda võimalusel turvalisemaks. Kaks eksperti tõid peamiseks probleemkohaks antud erimeetme puhul, et kindlasti peaks olema eelnevalt reguleeritud, millisel viisil (ja milliseid andmeid) tohiks korrakaitseametnikud antud erimeetme rakendamise puhul koguda. Kindlasti ei tohiks erimeetme kasutamine üle minna ebaseaduslikuks jälitustegevuseks. Ühe eksperdi hinnang oli, et esmalt tuleb mõelda, millises olukorras korrakaitseametnikud antud erimeedet peaksid kasutama.

„Selles suhtes, et oleneb jällegi jälgimisseadmestikust, et oleneb, kui ta ei ületa neid piire, kus algab jälitustegevus, et avalikest ruumi kaamerate jälgida mingit tegevust. Linnas, maakohas, kus iganes, siis ma täiesti pooldan seda. (Intervjuu nr 4).

Üldiselt olid eksperdid üksmeelel, et kohaliku omavalitsuse üheks kohustuseks oleks tagada turvaline linnaruum. Antud erimeetme lubamine võiks olla eelduseks, et KOV saab ise samuti muuta probleemsemad kohad turvaliseks ja samuti tegeleda näiteks pidevate rikkujatega ise.

„Siin ma toetan, et kohalikul omavalitsusel oleks see võimalus olemas, sest turvaline linnaruum on ikkagi kohaliku omavalitsuse turvaline linnaruum.“ (Intervjuu nr 6).

Kolmas kood, (sõiduki peatamine) tekitas ekspertidel küsimuse, millises olukorras eelpool nimetatud erimeedet peaks linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnik rakendama. Ohuolukorra ja korrarikkumise takistamiseks antud meetme kasutamise vajalikkuse töid välja kaks eksperti.

Jah, muidugi. Sõidab pargis, miks ei võiks peatada seda sõidukit, mis sõidab näiteks Stroomi randa? (Intervjuu nr 9).

Samas leidis üks ekspert, et antud meedet peaks rakendama korrakaitseametnik vaid koos politseiga ja sellisel juhul on politseil nagunii üldkorrakaitseorganil õigus antud meedet rakendada. Kokkuvõtvalt olid eksperdid seisukohal, et esmalt tuleks kindlasti läbi mõelda, millises olukorras antud meedet peaks lubama. Leiti, et Tallinna korrakaitseüksuse puhul peaks antud meede olema pigem lubatud. Samas tekitas küsimusi, millisel juhul peaks kasutama sõiduki kinnipidamist valdades olevad korrakaitseametnikud. Eksperdid olid seisukohal, et erimeede peaks eelkõige lubatud olema Tallinna korrakaitseüksusel. Mujal tuleks esmalt selgitada välja, kas erimeede on siiski vajalik.

Neljas kood (turvakontroll) puudutas erimeedet, kus isik on vaja läbi otsida selleks, et ta ei ohustaks ennast ega teisi omades mõna eset või ainet. Antud erimeetme lubatavuse osas oli ekspertide seisukoht samuti kahtlev. Toodi välja häid argumente, miks see meede peaks olema lubatud linna- või vallavalitsuse korrakaitseametnikule ning ka seda, miks antud meede peaks olema lubatud vaid politseile.

„Siin on jälle, et hakkame sisenema selle inimese intiimfääri poole, et siis kas seda lubada kohalikul omavalitusel kinni pidada see alaealine ja küsida, et kes sa siis oled ja kuidas on seal kotis või taskus nuga, suitsupakk või alkohol ja siis öelda, et kas siis kohaliku omavalitsuse ametnik võib seda ise läbi viia, siis turvakontroll tähendab alati konflikti, see tähendab alati sellist vahetut sundi ja pigem eelistada seda, et seda teeks politsei, kelle igapäeva töö see ongi. (Intervjuu nr 7).

Üle poolte ekspertide (6 eksperti) töid välja, et tegemist on erimeetmega, mis nõuab spetsiifilisemate oskuste olemasolu. Toodi välja, et erimeetme vajadus on tegelikult olemas, sest turvakontrolli eesmärgist lähtuvalt, peab ametnikul õigus olema inimeselt eemaldada need asjad, mis võiksid olla ohtlikud nii inimesele kui ümbritsevale ühiskonnale.

Samas peab ametnik olema läbinud enne sellise väljaõppe, mis toetab ka ametniku enda ohutust eelkõige. Toodi välja ka asjaolu, et väljaõppe näol peaks olema tegemist süvaõppega.

See KHR süsteem, mis siin loodi, kõrgharidusega raamatupidajad ja lasteaiakasvatavad. Mõtlevad ühel ilusal päeval, et tahavad politseinikuks saada. Lähevad ja õpivad kolm kuud Paikusel ja õpivad selgeks mingi maha viimise võtte ja siis arvavad, et on tugevad ja lähevad tänavale. Mis siis saab? Siis saab see, et juhtub mingi esimene õige mees ja tagajärjed on olemas“ (Intervjuu nr 5).

Kokkuvõtvalt olid ametnike seisukohad pigem kahtlevad. Toodi välja, et erimeetme lubamise vajadus on küll olemas, kuid kõhklust tekitab asjaolu, et antud meetme rakendamisel peavad olema ametnikel ka teatud oskused, mida ekspertide hinnangul täna linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel ei ole. **Viienda koodi all (Isiku läbivaatus)** kujunesid ekspertide seisukohad sarnasteks, mis turvakontrolli lubatavuse puhul. Ekspertid olid seisukohal, et juhul kui lubada isiku läbivaatust, siis kindlasti tuleb see reguleerida selliselt, et linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel ei oleks õigust teostada läbivaatlust isiku kehaõõnsustest.

Samuti tõi üks ekspert välja asjaolu, et paljudes KOV-ides on ametikohal vaid üks korrakaitseametnik kui sedagi. Erimeede näeks aga ette vajaduse kahe erisoost ametniku järele. Seega peab ta seda ebamõistlikuks.

„See ongi nüüd see ju, et kes seda siis nagu läbi viib ja kui pädev. See on ju isiku kõige isiklikumasse fääri tungimine ja politseiametnikud õpivad seda ju aastaid, nad läbivad eraldi koolitusi ja eksameid. Siin on nüüd see koht, et kuidas kohalik omavalitsus tagab selle, et tema ametnikud on täpselt sama pädevad ja sama koolitatud, et nad ei tee kellelgi selles osas liiga, ei vaimselt ega füüsiliselt.“ (Intervjuu nr 8).

Turvakontrolli näol on tegemist erimeetmega, mis on isiku põhiõiguseid kõige piiravam. Seega ekspertid olid pigem seisukohal, et antud erimeede peaks olema sellisel kujul nagu ta korrakaitseaduses sätestatud on politsei ülesanne. **Kuuenda koodi (kontrolltehing)** koodi all jagunesid ekspertide hinnangud antud meetmele suhteliselt võrdselt. Kuigi kolme eksperdi poolt toodi välja, et erimeede peaks linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele lubatud olema, sest meetme vajadus võib tekkida ainuüksi asjaolust, et KOV-idel on kohustus teostada enda haldusterritooriumil tegutsevate ettevõtete üle, siis mitme eksperdi arvamus oli, et eeltoodu üle saaks järelevalvet teha, kasutades teisi erimeetmeid. Samuti tõi üks ekspert välja, et erimeede pigem võimaldab koguda KOV-idel informatsiooni, mida neil tegelikult vaja ei lähe.

„Mina olen kontrolltehingute põhimõtteline vastane, sest kontrolltehing on miski, mis lubab riigil seaduslikult valetada ühiskonnale. See on lubatud ainult siis, kui on ilmselge, et midagi muud ei aita“. (Intervjuu nr 7).

Kokkuvõtvalt leidsid eksperdid, et pigem ei ole kontrollteingu lubamine KOV-idele vajalik. Seitsmes kood (**alkohoolise joogi joobes seisundis oleva isiku kontrollimine**). Ekspertide hinnangud jagunesid antud koodi all pooleks. Ekspertid, kes pooldasid antud erimeetmete linna- ja vallavalitsuse korrakaitseorganitele lubamist tõid välja, et joobes isikutega tegelemine kohalikul tasandil aitaks kaasa politsei koormuse vähendamisele. Samuti aitaks antud meetmete lubatavus KOV-idele kaasa ka sellele, et kohalikul tasandil oleks võimalus antud probleemiga rohkem süvitsi tegeleda. Ehk siis isikut saaks edasi aidata sotsiaaltöötajad, kes siis tegeleksid juba isiku probleemiga. Autori hinnangul on ühest küljest selline lähenemine hea, kuivõrd infovahetus, mis täna toimub suunal politsei ja kohalik omavalitsuse sotsiaaltöötaja jääks sellisel kujul ära ja rohkem saaks panustada aega isiku aitamisele. Samuti toodi välja, et juhul, kui linna- ja korrakaitseametnikel oleks erimeede lubatud, vähendaks see oluliselt politseiametnike koormust, sest tänases olukorras peab politseipatrull isiku joobe kontrollimiseks kohale tulema. Teisest küljest tõid eksperdid välja, et enamikel juhtudel on edasine olukorra lahendamine siiski politsei ülesanne, sest kohalikel omavalitsustel ei ole selliseid ametiruumi ega ka arestimaja kuhu isik viia ning samuti on küsimus taaskord siiski ka ametnike oskustes ja väljaõppes. Samuti tõi üks ekspert välja, et joobe kontrollimine peaks olema KOV-idele vabatahtlik ehk KOV, kes näeb seda vajadust ja kellel on antud võimekus võiks kindlasti antud ülesannet ka täita.

„Ma ei näe nagu muret. Sealt edasi mina näen nagu seda, et selle sotsiaalse probleemiga maadleva inimesega järgneksid ka mingid sammud//...// Ma näen selle andmise võlu just selles, et kohalik omavalitsus teab, et tal on selline inimene ja ta saab temaga toimetada. Eesmärk on aidata isik tsüklis ju välja.“ (Intervjuu nr 6).

Kokkuvõtvalt jagunesid ekspertide arvamused kaheks. Pooled eksperdid leidsid, et linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel võiks olla alkohoolse joobes isiku kontrollimine võimalik ja pooled leidsid, et erimeede peaks olema lubatud ainult politseile. **Koodi (joobeseisundi tuvastamine ametiruumis ja tervishoiuteenuse osutaja juurde)** leidsid osad eksperdid (2 eksperti), et antud erimeede võiks olla linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele lubatud põhjusel, et see võtab suurel määral ära koormust politseilt. Toodi välja ka, et pole ju vahet, milline instants isiku viib tervishoiuasutusse, et isiku joovet mõõta.

Samas olid enamik eksperte seisukohal, et ainuüksi aspekt, et isiku peab viima ametiruumi ei ole võimalik, kuivõrd KOV-idel puuduvad vajalikud ruumid selliste toimingute teostamiseks. Samuti toodi välja, et milline peaks olema edasine tegevus sellisel juhul joobes isikuga. Kokkuvõtvalt leidsid eksperdid, et antud meetme lubamine ei oleks mõistlik. **Koodi (Narkootilise joobe) tuvastuse** erimeetme lubatavuse osas linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele oli ekspertidel väga üksmeelne arvamus, et narkootilises joobes isiku tuvastamine ei peaks olema ainult politsei pärusmaa. Ekspertid tõid välja, et ainuüksi tuvastamine on märgas keerulisem kui alkohoolse joobe kontroll. Testimine toimub inimese kehavedelike (sülje ja uriini) proovist ning seega ei ole ametnikel vajalikku ressursi, et sellist testimist läbi viia. Narkootilise aine omamine ka ainult enda otstarbeks on Eestis keelatud ning seega on edasine menetlustegevus politsei ülesanne. Seega ei oleks vajalik kahe instantsi koormamine. Osad eksperdid (2 eksperti) tõid välja ka küsimuse, kuidas peaks üldiselt korrakaitseametnik käituma olukorras kui tekib kahtlus, et inimene on lisaks alkoholile tarvitanud ka narkootilist ainet.

See on juba tegelikult süüteo menetlus ja sellist asja kohaliku omavalitsuse pärusmaaks teha ei ole reaalne. Mõõtmise käib teistsuguste indikaatorvahenditega ja isiku tuleb allutada päris ..on see joobes või ...Täna on olukord, kus on indikaatorvahendid, mis reageerivad uriinile või süljele“ (Intervjuu nr 4).

Kokkuvõtvalt oli ekspertide arvamus, et antud erimeedet ei peaks linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele lubama ning see peaks jääma vaid politsei ülesandeks. **Viimase koodina (isiku kainenama viimine)** leidsid eksperdid (4 eksperti), et antud erimeede peaks lubatud olema, tõid välja, et näiteks maapiirkondades on tavaliselt inimene, keda peab kainenama viima ametnikele reeglina tuttav. Seega oleks korrakaitseametnikel võimalus viia isik koheselt enda elukohta või sotsiaalpinnale, kus on teada, et ta tavapäraselt viibib. Samuti tõi 1 ekspert välja, et ka linna tingimustes, kus iga isik tuttav ei ole, vähendaks korrakaitseametnikele antud erimeetme lubamine politsei koormust. Autor märgib siinkohal, et käesoleva magistratöö teoreetilises osas on toodud ära ka seisukoht, et kohaliku omavalitsuse roll on tegeleda kohalikul tasandil probleemküsimustega (käesolev töö, lk 12). Seega eelpool nimetatud võiks tulevikus olla ka kohaliku omavalitsuse tasandil lahendamisel olev küsimus.

„Kui kohalikul omavalitsusel on võimekus teda koju viia või siis teine võimalus peaks olema kainestusmaja olemasolu, mis täna ...nüüd me jõuame selle Tallinnani, kus sama eelnõu raames ongi ju plaan anda õigus, et politsei ei peaks selle sama pargipingil lebava isiku pärast kohale sõitma ja teda toimetama Männiku kainestusmajja vaid seda teeb MUPO. Kui kohalikul omavalitsusel oleks see võimetus olemas, siis miks mitte. Täiesti nõus, see aitaks kokku hoida politsei aega ja ressursi.“ (Intervjuu nr 4).

Eksperdid, kes leidsid, et antud erimeetme lubamine kohalikele omavalitsusele ei ole lähtusid seisukohast, et KOV-idel puuduvad võimalused isiku kainenema toimetamiseks. Toodi välja, et paljudes KOV-ides puuduvad sellise eesmärgiga sõidukid. Lisaks eeldaks see kokkuleppeid politsei haldusaladesse kuuluvate kainestusmajadega. Samuti tõi üks ekspert välja asjaolu, et selleks, et linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikud võiksid joobes inimese koju toimetada ei pea olema selleks vajalik antud erimeetme lubatavus. Selleks, et isikut koju toimetada, piisab inimese nõusolekust. Kokkuvõtvalt jagunesid ekspertide hinnangud kaheks. Pooled (4 ametnikku) leidsid, et antud erimeetme lubamine ei ole vajalik ja veidi üle poole (5 ametnikku) leidsid, et meetme lubamine oleks vajalik. **Järgmise kategooria all käsitletakse vahetu sunni lubamise küsimust.** Vahetu sund koosneb kolmest osast, milleks on: 1) füüsilise jõu kasutamine 2) erivahendite kasutamine 3) teenistusrelva kasutamine. Autor on käsitlenud vahetu sunni temaatikat ka käesoleva magistritöö empiirilises osas (käesolev töö, lk 26). Autor moodustas antud kategooria alla täpsuse mõttes eeltoodust kolm koodi. Koodide alla jaotunud märksõnad on toodud välja tabelis 17 (tabel 17).

Tabel 17. Vahetu sund (autori koostatud)

IV Kategooria- vahetu sunni lubatavus		
KOOD	MÄRKÕNA	SAGEDUS
Erivahendid	Pigem ei	5
	rakedab alati politsei	1
	Toetan	2
	peab ennast kaitsma	1
Füüsiline jõud	Toetan	3
	jah	2
	Rakendab alati politsei	1
	Pigem ei	3
Teenistusrelv	ei ole vaja	6
	mitte kohe, tulevikus	1
	pigem jah	2

Koodi Erivahendite (Kors § 78) kasutamise lubatavuse osas olid enamused eksperte (6 eksperti) seisukohal, et linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike töös ei ole vajadus erivahendite rakendamise järele. Leiti, et juhul kui vajadus peaks siiski tekkima, oleks tegemist olukorraga, mida võib esineda harva ning sellisel juhul peaks ülesannete täitmiseks kaasama politsei. Ekspertid (3 eksperti), kes pooldasid erivahendite kasutamise lubatavust rõhustasid eelkõige ametniku vajadusele ennast teatud olukorras kaitsta. Kokkuvõtvalt olid ekspertid seisukohal, et erivahendite kasutamise vajadust linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel täna ei ole ning sellest tulenevalt ei peaks need olema ka lubatud.

Koodi füüsilise jõu rakendamise puhul jagunesid eksperdi kaheks. Ekspertid (5 eksperti), kes pooldasid füüsilise jõu kasutamise lubatavust leidsid, et osade riiklikust järelevalvest tulenevate ülesannete täitmine nõuab füüsilise jõu kasutamist. Näiteks lukustatud ukse või akna avamist. Samuti tõi üks ekspert välja, et füüsilise jõu kasutamine on ka see, kui ametnik peab jõuga raputama näiteks joores isiku ärkvele, et näiteks isikut tuvastada ja edasisi toiminguid teostada.

Võtame selle sama näiteks bussipeatuses keegi magab joores, no mis sa taga teha saad? E saagi ju nime küsida, veelähema talle kätt külge panna või transportida teda kuhugi. Nii kui ma talle käe külge panen on see ju tegelikult vahetu sund//... //Küsimus on pigem selles, et kes mida sunni kasutuse all mõistab. Üldine avalik arvamus on see, et kohe murtakse maha ja pannakse käed raudu. Tegelikuses on see palju lihtsam, et kui keegi keeldub kas või oma isiku tõendavat dokumenti tänaval andmast kohaliku omavalitsuse ametnikule või keeldub kaasa tulemast, siis saaksime teda, kas või suunata (Intervjuu nr 6).

Ekspertid (4 eksperti), kes leidsid, et füüsilise jõu kasutamine ei peaks olema linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele lubatud töid välja, et igasuguse isiku põhiõiguseid riivava meetme rakendamine peaks olema ainult politsei ülesanne. Kokkuvõtvalt leidis enamused eksperte, et linna ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel peaks olema õigus kasutada füüsilist jõudu. **Viimase koodina** käsitleti **teenistusrelva** vajadust. Teenistus relva all käsitleti nii gaasirelva, külmrelva kui ka tulirelva vajaduse küsimust. Ülekaalukalt (6 eksperti) leidis, et linna- ja vallavalitsuse ametnikel puudub vajadus enda ülesannetes teenistusrelva kasutamise järele. Samuti tõi üks ekspert välja, et juhul, kui tulevikus peaks korrakaitseametnike ülesanded muutuma, siis kindlasti vajab küsimus uuesti tõstatamist, täna ta aga selleks vajadust ei näe.

„Teenistusrelva küsimust, kui me ei näe ette neid ülesandeid, mis seda puudutaks ja me praegu ei näe ülesannete laiendamise kontaktis//..mitte kohe, aga võibolla siis tulevikus.“ (Intervjuu nr 6)

Ekspertidid (2 eksperti), kes pooldasid teenistusrelva, tõid eelkõige välja, et vajadus on gaasirelva järele, rõhudes enda seisukohas asjaolule, et ametnikul peab olema õigus ennast kaitsta. Kokkuvõtvalt leidsid ekspertid, et linna- ja korrakaitseametnikele ei ole tööülesanneteks teenistusrelva vaja. Järgmise kategooriana (kategooria 5) on toodud välja ekspertide hinnangud seoses **erimeetmete ja vahetu sunni lubamisel tekkivate riskide maandamisega**. Käsitledes tänast olukorda, kus küsimustiku vastustest lähtuvalt puuduvad enamus vastanutel vajalik väljaõpe või toetav haridus (autor peab silmas asjaolu, et enamus vastanutel puudus politseiline haridus), siis kuidas näevad ekspertid võimalusi maandamiseks ohtu, et täiendavate erimeetmete või vahetu sunni lubamisel ei kasutaks ametnik neid valedele eesmärkidel või valesi. Ekspertide vastustest tulenevalt moodustas autor kaks kategooriat (tabel 18)

Tabel 18. Riskide maandamine (autori koostatud)

Kood	Märksõna	Sagedus
Õppused	Koolitused	3
	Väljaõpe	2
	Eraldiseisev kutseõpe	2
Kontroll	Teostab kontrolli	3
	Sisekontroll	2
	järelevalve	1
	Politseiline toetus	1

Ekspertide arvamuste kohaselt aitaks kaasa kindlasti väljaõpete korraldamine. Osade ekspertide arvamuse kohaselt võiks väljaõpped toimuda koostöös kohalike politseijaoskondadega. Sarnasel seisukohal on ka õiguskantsler Ülle Madise, kes on rõhutanud väljaõppe olulisust (käesolev töö, lk 26) Ühe eksperti arvamuse kohaselt ei oleks otstarbekas kui korrakaitseametnik peaks näiteks enesekaitseoskuste õppimiseks käima Tallinnas või Paikusel olevas Sisekaitseakadeemias õppimas kui tegelikult on kohalikes politseijaoskondades olemas instruktorid, kes saaksid ametnikku koolitada. Samuti toodi välja, et riske maandaks oluliselt kontrollmehhanismi olemasolu, kelle poole saaks kodanik pöörduda juhul, kui on tekkinud oht, et ametnik on oma pädevust kuritarvitanud. Kaks eksperti tõid välja, et selleks oleks hea lahendus näiteks Politsei- ja Piirivalveameti sisekontroll, kes võiks ka teha kontrolli linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike üle.

„Mõnikord on, et ei tule alguses kõik meetmed hästi välja või see protokollimise kohustus, et me näeme ikkagi politseile ka siin sellist abistavat rolli aidata teha ja näiteks kui keegi kaebab kohaliku omavalitsusetegevuse peale, siis lahendada see võimalikult madalal tasemel ära. Ühtepidi õpib, teistpidi saab head kontaktid//... //Politsei- ja Piirivalveametil võiks olla kohaliku omavalitsuse meetmete osas, eeskätt kui keegi kaebab kohaliku omavalitsuse tegevuse peale, et siin võiks olla kohalikul politseil mingisugune roll.“ (Intervjuu nr 6)

Viimase kategooriana käsitleti, millised on ekspertide arvamused seoses linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike tuleviku väljavaadete osas. Mitu eksperti (7 eksperti) tõi välja, et tulevikus peaks olema linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike rohkem. Toodi välja, et mitme valla peale võiks olla loodud ka korrakaitseüksuseid nagu seda on Tallinna näitel. Korrakaitseüksuse ülesanneteks näevad eksperdid avalikku korda puudutavate rikkumiste ennetustegevuse ja juba toimunud pisirikkumiste menetlustegevusega. Näiteks tõi üks ekspert välja noortega seonduvad avaliku korra rikkumised. Samuti tõi välja kaheksa eksperti, et tulevikus peaks olema linna- ja valla korrakaitseametnike pädevus selgem. Palju on eriseaduseid, kus kattuvad ülesanded teiste korrakaitseorganitega. Ühe eksperdi arvamuse kohaselt peaks tulevikus olema linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel suurem toetus (eeskätt peeti silmas rahastusega seonduvat) riigi poolt. Eksperdi hinnangul on korrakaitseametnike töötasu palju väiksem kui seda on teistel korrakaitseorganitel. Kõige rohkem märksõnu kogunes koodi alla „**töö iseloom**“, mis käsitles endas, milline roll peaks olema korrakaitseametnikel. Eksperdid tõid välja, et linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametniku roll peaks jääma ohuolukordi ennetavaks. Samuti peaks korrakaitseametnik rohkem olema kogukonnale nähtav. Liikuma ringi ja lahendada võimalikult palju küsimusi läbi kogukonnaga suhtluse. Ühe eksperdi poolt toodi välja ka suuremat koostööd Politsei- ja Piirivalveametnikega. Eksperdi hinnangul oleks ideaalne lahendus kui piirkonnapolitseinik ja linna- ja valla korrakaitseametnik teostaksid ühised patrulltegevusi. Selliselt oleks võimalus läheneda ennetustegevuses operatiivsemalt. Eksperdid tõid välja ka korrakaitseametniku nähtaval oleku ning vajaduse ühtse töövormi järele nagu seda on täna Politsei- ja Piirivalveametil. Ekspertide hinnangul on oluline, et kogukond näeks ja saaks aru, millise pädevusega ametnikuga on tegemist.

Tabel 19. Korrakaitseametniku roll ja tulevikuperspektiiv (autori koostatud).

Kood	Märksõna	Sagedus
Üksute loomine	Järelevalve üksus	3
	Mitu ametnikku	2
	Igas vallas ametik	2
Selgus meetmete ja ülesannetega	Lubatavad meetmed	3
	Kindlas seadused	3
	Kes need on	1
	Riigi toetus	1
Töö iseloom	Ennetustegevus	4
	suhtlemine kogukonnaga	3
	Kabinetist välja	2
	Kogukond	2
	Kohene lahendamine	2

Autor märgib, et ekspertide arvamused linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike tuleviku väljavaadete osas olid küllaltki sarnased Lätis, Šveitsis ja Hollandis juba olemasolevale praktikale see nähtub selgelt ka magistritöö teoreetilises osas olevast võrdlustabelist. (käesolev töö, lk 20). Kuigi ekspertide hinnangul on vaja osade erimeetmete õiguse andmist ka KOV korrakaitseametnikele ja mõningatel juhtudel peaks olema ka vahetu sunni lubatavus, siis peaks eelpool nimetatud ametikoht olema pigem ohtu ennetava sisuga ning jääma võimalikult kogukonna lähedaseks.

3.3 Järeldused ja ettepanekud

Magistritöö viimases alapeatükis esitatakse kokkuvõtvalt järeldused ja ettepanekud uuringutulemustest lähtuvalt. Järelduste tegemisel kõrvutatakse teoreetilises osas välja toodud käsitlused antud uuringu tulemustega ning analüüsitakse tulemuste ja teoreetilise osa paikapidavust. Tuuakse välja ettepanekud, mida võiks linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametniku rolli arendamisel arvesse võtta.

Esimesele uurimusküsimusele, **millised on linna ja vallavalitsuse peamised ülesanded riikliku järelevalve teostamisel Eesti korrakaitsemaastikul?** Uurimusküsimusele sai autor vastused läbi käesoleva magistr töö teoreetilise osa kui ka läbi kohalike omavalitsuste korrakaitseametnike seas läbi viidud ankeetküsitluse. Samuti ka läbi ekspertide seas läbi viidud intervjuude. Kohalikul omavalitsusel on suur roll riigi siseturvalisust puudutavates küsimustes, kuivõrd on teadlik, millised on kohaliku tasandi eripärad, vajadused ning ka probleemkohad (käesolev töö, lk 12).

Linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametniku ülesanneteks on peamiselt kohaliku omavalitsuste poolt kehtestatud eeskirjade täitmise jälgimine kui ka riikliku järelevalve teostamine vastavalt eriseaduses toodule (käesolev töö, lk 27-33). Samasugune seisukoht nähtub ka kohalike omavalitsuste struktuuris olevate korrakaitseametnike seas läbiviidud ankeetküsimustiku tulemustest (käesolev töö, lk 39-41), millest nähtub, et linna- ja korrakaitseametnikud teostavad lisaks kohalikul tasandil kehtestatud eeskirjade täitmise üle riikliku järelevalvet ca 20 eriseaduse üle. Autori hinnangul nähtub antud vastustest, et kohalikel omavalitsuste praktika ülesannete jaotusel ei ole sarnane. Osades omavalitsustes teostavad korrakaitseametnikud järelevalvet vaid eeskirjade täitmise üle ning osades omavalitsustes teostavad korrakaitseametnikud riikliku järelevalvet ka eriseadustes sätestatud täitmise üle. Lisaks toodi küsimustiku vastustes välja, et korrakaitseametnikud näevad probleemkohana ülesannete ja vastutuse piiritlemist teiste korrakaitseorganitega. Eeskätt keskkonnaametnikega (käesolev töö, lk 50) Ekspertide seisukohad rõhutavad kohaliku omavalitsuse korrakaitseametniku vajalikkust. Autori hinnangul nähtub see eriti Politsei- ja Piirivalveameti esindajate seisukohtadest. Politsei- ja Piirivalveameti esindajad tõid välja, et vallad, kus puudub korrakaitseametnik, suunavad probleemi kohalikele piirkonnapolitseinikule lahendamiseks (käesolev töö, lk 52) Samuti näevad eksperdid lisaks eeltoodule, et tulevikus oleks linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel suurem roll ennetustegevusel ja lihtsamate korrarikkumiste lahendamisel (käesolev töö, lk 63)

Eeltoodust tulenevalt teeb autor järgmised ettepanekud:

- **Justiitsministeerium koostöös siseministeeriumiga analüüsiks linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike ülesandeid ja võimalikke pädevuse kattumisi eriseadustes ning vajadusel koostaksid seadusete muutmise eelnõu väljatöötamiskavatsuse.**

- **Justiitsministeerium koostöös kohalike omavalitsustega ühtlustaks linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike ametijuhendid ning määratleks täpsemad ülesanded.**

Teisele uurimusküsimusele, **kas ja milliseid riikliku järelevalve meetmeid korrakaitseametnikud juurde vajavad, et täita neile eriseaduses antud riikliku järelevalve menetluse kohustust?** Vastuse küsimusele sai autor läbi magistritöö teoreetilise osa, kohalike omavalitsuse korrakaitseametnike seas läbiviidud ankeetküsimustiku ning ekspertintervjuude sünteesi. Magistritöö autor tõi teoreetilises osas välja, milliseid erimeetmed on lubatud linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele eriseadustest tuleneva täitmiseks. Samuti käsitles autor eeltoodud ka erinevaid seisukohti ja pöördumisi, kus oli välja toodud, milliseid erimeetmeid oleks lisaks olemasolevale juurde vaja (käesolev töö, lk 29-30).

Kohaliku omavalitsuse korrakaitseametnikele saadetud ankeetküsimustikust (küsimused 5, 6 ja 7 käesolev töö, lk 42) Selgus, et ametnikud kasutavad riikliku järelevalve teostamisel põhiliselt üldmeetmeid (ettekirjutus ja haldussunnivahendi kohaldamine; ohu tõrjumine korrakaitseorgani poolt). Erimeetmete osas toodi välja kutse- ja sundtoomise, valdusesse sisenemise ja isiku tuvastamise erimeetmete põhiline rakendamine. Korrakaitseametnikud märkisid, et nad on kättesaadavate erimeetmetega üldiselt rahul. Samas toodi välja küsimuse „millised erimeetmed võiksid veel linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele lubatud olla?“ vastustes sõiduki peatamise, isikukinnipidamise ja isiku joobeseisundiga seonduvate erimeetmete vajalikkus. Politsei- ja Piirivalveameti kaasatuse põhjuste all märkisid enamus ametnikke, et kaasavad üldkorrakaitseorgani, kuivõrd viimastel on võimalus erimeetmeid rakendada (käesolev töö, lk 44). Seega on autori hinnangul ankeetküsimustiku vastuses teatava vastuolu, mis võib tuleneda ainuüksi ametnike teadmatusest ning vajab kindlasti süvitsi uurimist.

Ekspertide arvamusele tuginedes leiab autor, et nähakse vajadust lubada linna- ja vallaametnikele mõningad erimeetmed, mis praegu lubatud ei ole. Ekspertid tõi välja, et korrakaitseametnikele peaks olema lubatud isiku kinnipidamine (käesolev töö, lk 54), mille puhul rõhutati, et see peaks olema siiski teatud tingimustel. Ehk siis korrakaitseametnikul peaks olema pädevus isik kinni pidada, kas või koheste menetlustoimingute läbiviimiseks, või vähemalt kuni politsei tulekuni.

Samas rõhutati ka asjaolu, et sellistes tingimustes, kus kohalik omavalitsus peaks ehitama välja spetsiaalseid ruume, kuhu isikut toimetada, nagu seda on politseil, siis see ei oleks mõistlik. Isikusamasuse töötlemine jälgimisseadmestikuga peaks samuti ekspertide hinnangul olema lubatud tingimusel, et meetme lubatavus ei ületaks ebaseadusliku jälitustegevuse piiri (käesolev töö, lk 55). Sõiduki peatamise meetme osas leidsid eksperdid, et pigem selleks meetmeks praegu vajadust ei ole ja kui on, siis seda peaks viima läbi koos politseiga (käesolev töö, lk 56), Turvakontrolli, isiku läbivaatust puudutavate erimeetmete lubatavuse osas, jäid eksperdid arvamusele, et pigem oleks see tänases olukorras keeruline. Kuivõrd antud erimeetmed nõuavad pikka väljaõpet ning oht on, et korrakaitseametnik võib enda piire ületada, siis leiti, et neid meetmeid ei peaks lubatama (käesolev töö, lk 56)

Kontrollteingu lubatavuse osas jagunesid ametnike arvamused kaheks. Leiti, et meede ei ole vajalik korrakaitseametnikele enda ülesannete täitmisel ning kuivõrd tegemist on meetmega, mida ka teised organid kasutavad vaid äärmistel juhtudel, siis pigem see ei peaks lubatud olema (käesolev töö, lk 57). Joobeseisundi kontrollimisele, joobeseisundi tuvastamisele viimine ametiruumidesse ja kainenema toimetamise osas olid eksperdid kahtlevad. Oli eksperte, kes tõid häid argumente, et tavapäraselt on joobes isiku näol tegemist inimesega, kellel on sotsiaalsed probleemid ning vallal oleks antud erimeetmete lubatavusega võimalus isikuga algusest lõpuni ise toimetada koostöös enda osakondadega (käesolev töö, lk 59). Narkootilise joobe kontrollimise lubatavuse osas olid eksperdi küllaltki üksmeelsed. Antud meede on liiga spetsiifiline, et seda hetkel linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele lubada (käesolev töö, lk 59). Lähtudes intervjuudest ekspertidega leidis autor, et paljude erimeetmete osas tekitavad küsimusi linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike oskused. Lisaks oskustele tõid eksperdid välja ka erimeetmete rakendamise kontrollimiseks vajaliku süsteemi puudumise (käesolev töö, lk 62-63).

Eeltoodust tulenevalt teeb autor järgmised ettepanekud:

- **Rahandusministeerium koostöös kohalike omavalitsustega kaardistaksid omavalitsuste struktuuris olevate korrakaitseametnike riiklikust järelevalvest tulenevate ülesannete täitmisel tekkiva erimeetmete vajaduse ning vastavalt tulemusele koostaksid eriseadus(t)e muutmise eelnõu väljatöötamiskavatsuse.**
- **Siseministeerium koostöös kohalike omavalitsustega töötaks välja vastavalt erimeetmete rakendamiseks vajalikud väljaõpped ja kontrollsüsteemi.**

Kolmandale uurimisküsimusele, **millised on vahetu sunni kasutamise õiguse puudumisega seonduvad probleemid ning millised on võimalikud lahendused neile.** Vastuse küsimusele sai autor läbi magistritöö teoreetilise osa, kohalike omavalitsuse korrakaitseametnike seas läbiviidud ankeetküsimustiku ning ekspertintervjuude sünteesi. Autor tõi välja vahetu sunni olemuse käesoleva töö teoreetilises osas (käesolev töö, lk 25-26). Kohalikele omavalitsustele saadetud ankeetküsitluse vastustest selgus, et korrakaitseametnikud pigem ei näe käesoleval hetkel vahetu sunni kasutamise vajadust (käesolev töö, lk 47). Autori märgib ära, et vahe ametnike vahel, kes märkisid vastuseks „peaks olema“ ja ametnik, kes märkisid vastuseks „ei peaks olema“ vahe oli vaid 2 punkti. Küsimusele, kas korrakaitseametnike volituste laienemine aitaks kaasa turvalisusele kogukonnas, tõi ametnikud aga välja, et see aitaks küll (käesolev töö, lk 48). Erivahendite ja relvade lubamise osas oli küllatki üksmeelne seisukoht, et eelpool nimetatud vahendeid (KorS § 78¹) ja relvi omavalitsuse korrakaitseametnikud käesoleval hetkel kasutuses ei näe.

Ekspertide intervjuuerimise käigus saadud seisukohtadelt leitakse, et osad korrakaitseametniku ülesanded siiski nõuavad füüsilise jõu kasutamist (käesolev töö, lk 61). Seega leitakse, et pigem peaks vahetu sunni kasutamine olema korrakaitseametnikele lubatud. Sarnaselt omavalitsuse korrakaitseametnikele leiavad eksperdid, et teenistusrelva või erivahendite vajadust korrakaitseametnike töös hetkel siiski ei ole. Küll aga mõned eksperdid mainivad ära gaasirelva vajalikkuse ametniku kaitse otstarbel. Nii korrakaitseametnike (käesolev töö, lk 45) kui ekspertide (käesolev töö lk 62-63) seisukohad seoses vahetu sunni (ja ka muude erimeetmete) lubatavuse küsimuses on oluline roll väljaõppel. Rõhutatakse, et enne kui uusi erimeetmeid või vahetu sunni kasutamise lubatavust kaalutakse, tuleb esmalt välja töötada koolitusprogramm. Eksperdid toovad välja ka kontrollmehhanismi vajaduse.(käesolev töö, lk 62). Autor märgib siinkohal ära, et nii küsimustiku kui ka ekspertintervjuu küsimused olid koostatud lähtuvalt käesolevast olukorrast.

Eeltoodust tulenevalt teeb autor järgnevad ettepanekud:

- **Viia läbi täiendav uuring kohalike omavalitsuste seas vahetu sunni kasutamise õiguse osas ning reguleerida eraldi gaasirelva kasutus korrakaitseaduses.**

Neljandale uurimusküsimusele, **kas ja mida oleks Eestil õppida Šveitsi, Hollandi ja Läti kogemusest korrakaitseametnike rakendamisel**, saadi vastus teooria käsitluses. Käesoleva magistritöö alapeatükis 1.3 on autor käsitlenud Šveitsi, Hollandi ja Läti kohaliku omavalitsuse struktuuris olevaid (või rahastatud) korrakaitseametnikke. Eelpool nimetatud riigid valis autor välja, kuivõrd tegemist on riikidega, milles on oluline kohalikul tasandil toimiv avaliku korra kaitse ning mitmekülgne ennetav lähenemine. Samuti lähtus autor ka asjaolust, et nimetatud riikides on toimiv praktika, kus kohalikul tasandil oleval korrakaitseametnikul on lubatud sarnased erimeetmed ning ka vahetu sunni kasutamise õigus. Eeskätt soovis autor jõuda eelpool nimetatud riikide väljatoomisega seisukohani, et ka Eestis on võimalus luua kohalikul tasandil toimiv korrakaitseüksus, millele on lubatud samasugused õigused nagu seda on politseil ning seeläbi luua veel turvalisem keskkond. Kusjuures sarnased seisukohad kajastusid ka ekspertide vastustest.

Autori hinnangul saab tuua hea näite Šveitsist, kuidas avalikku korda puudutavad probleemkohad saavad lahenduse kõige madalamal tasemel ehk läbi kohaliku omavalitsuse sekkumise. Antud lähenemine on taoline kogu riigis ja föderaalne politseiamet keskendub vaid suurematel tasanditel toimuvatele rikkumistele (käesolev töö, lk 16). Hollandi näitel toob autor välja, et kohaliku omavalitsuse alla kuuluv korrakaitseorgan tegeleb ka üritustega, mis ongi suunatud näiteks noorte sooritatud kuritegevuse ära hoidmisele, eriti pisirikumistele, mis võivad toimuda puhtalt muude tegevuste puudumisest. Korrakaitseametnikud korraldavad ise noortele üritusi, mis on ennetava sisuga (käesolev töö, lk 17). Samuti on autori hinnangul oluline tuua välja antud näite puhul see, et korrakaitseameti patrullid on tihedas kontaktis kogukonnaga. Läti puhul on kõige huvitavam tuua välja politsei ja kohaliku omavalitsuse korrakaitseorgani (munitsipaalpolitsei) tihe koostöö (käesolev töö, lk 18). Kohaliku omavalitsuse korrakaitseorganid aitavad riigipolitseid ka näiteks erinevate kontrollkäikude ja kuritegevuse avastamise puhul (käesolev töö, lk 19).

Kõikidel eelpool nimetatud riikide kohalike omavalitsuse korrakaitseorganitel on enda töövorm, et kogukonnal oleks arusaadav, millise ametnikuga tegemist on ja kelle poole pöördutakse. Autori hinnangul on see oluline, kuivõrd ainuüksi vormikandja nähtaval olek võib tagada olukorra, kus näiteks normide rikkumist toimub oluliselt vähem. Samuti toob autor välja, et kõikides eelpool nimetatud riikides toimub enne ametniku tööle asumist väljaõpe. See tagab asjaolu, et olukorda lahendab pädevate oskustega ametnik.

Eeltoodust tulenevalt teeb autor ettepanekud:

- **Rahandusministeeriumil koostöös kohalike omavalitsuste ja siseministeeriumiga kehtestada kohalikul tasandil oleva korrakaitseametniku üldnõuetele vastamise kord ning väljaõppeprogramm.**
- **Rahandusministeeriumil koostöös kohalike omavalitsustega välja töötada kohustusliku ametivormi kord omavalitsustele korrakaitseametnikele.**

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli selgitada välja linna ja vallavalitsuse korrakaitseametnike vajadus täiendavate riikliku järelevalvemeetmete kohaldamise ja vahetu sunni kasutamise õiguse üle ning töötada välja ettepanekud korrakaitseametnike töö paremaks korraldamiseks tulevikus. Selleks, et selgitada välja, milline roll on kohalikul omavalitsuse struktuuris olevatel korrakaitseametnikel, selgitas käesoleva magistritöö autor välja, milline roll on kohalikul omavalitsusel riigi sisejulgeoleku tagamisel, mida ka käesoleva magistritöö autor töö esimeses osas välja tõi. Eesti kohalikes omavalitsustes on korrakaitseametnike rakendamisel erinev praktika. Samuti ei ole kõikides Eesti kohalikes omavalitsustes korrakaitseametnike tööle võetud. Riikliku järelevalve läbiviimiseks on lubatud erimeetmeid vähe ning puudub vahetu sunni kasutamise õigus. Autor uuris, milline roll (ning sellega kaasnevalt ka lubatud erimeetmed ja vahetu sunni kasutamise õigus) on mujal maailma riikides olevatel kohaliku tasandi korrakaitseametnikel. Autor toob töös välja Lätis, Šveitsis ja Hollandis toimiva praktika. Autori hinnangul on mujal maailmas sellel ametikohal väga kindlad ülesanded. Samuti nähtub ka see, et kuigi tegemist on siiski pigem ennetava ja kogukonda nõustava rolliga, on korrakaitseametnikele lubatud erimeetmete hulk suurem ja vahetu sunni kasutamise õigus on antud eesmärgil, et sellisel ametikohal olev ametnik peab suutma jõustada erimeetme täitmist vahetu sunniga.

Magistritöö teises osas tõi autor välja riikliku järelevalve ja süüteomenetluse olemuse ning puudutas ka menetluste eristamist. Autor tõi välja, milliseid üld- ja erimeetmeid on võimalik korrakaitseaduse alusel riikliku järelevalvemenetluse läbiviimisel kohaldada. Samuti selgitas autor vahetu sunni olemust ja andis lühiülevaate vahetus sunni vahenditest. Samuti andis magistritöö autor ülevaate, millised erimeetmeid võivad linna- ja valla korrakaitseametnikud eriseadustest tulenevalt kohaldada.

Magistritöö kolmandas osas analüüsis autor kohalike omavalitsuse korrakaitseametnike seas läbi viidud ankeetküsitluste tulemusi. Samuti ka ekspertide seas läbiviidud intervjuude vastuseid. Tulemustest selgus, et kohalike omavalitsuste korrakaitseametnikud pigem ei näe vajadust täiendavate erimeetmete järele ning samuti ollakse kahtlevad vahetu sunni lubatavuse osas. Ekspertide hinnangul peaks olema linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel mõningate täiendavate erimeetmete kasutamise õigus. Samas leidsid eksperdid, et vahetu sunni kohaldamise vajadus on osade ülesannete täitmiseks vajalik.

Hinnangute andmisel lähtuti pigem riikliku järelevalve olemusest ning eriseaduste sisust ning seal toodud ülesannetest. Samuti aspektist, et vallal on riikliku järelevalve tegemise kohtustus eriseadustest tulenevalt. Autori hinnangul said käesolevas magistritöös püstitatud uurimisküsimused põhjalikud vastused. Autor leiab, et magistritöös olev teave võib anda ka aluse edasiste uuringute ja magistritööde läbiviimiseks. Autor loodab, et käesolev magistritöö aitab linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametniku ametkohta rohkem esile tõsta ning aitab kaasa ka nende töö edasisele parandamisele ja arengule.

SUMMARY

Title of the Masters thesis: "City and rural municipality public officials role in state supervision and the future of it".

The aim of the Master's thesis was to find out whether there was a need for law enforcement officials of the city and rural municipality government to be authorized to use additional special measures and have the right to use direct coercion, as well as to work out proposals to make their job more efficient. In the first part of the thesis the author tries to find out the exact role of law enforcement officers in the structure of the local government. In order to do so the author started with finding out what kind of role does the local government have in ensuring the internal security of the country. Estonian local governments practices can differ by counties when it comes to law enforcement. Only a few special measures are allowed and using direct coercion is prohibited. The author also decided to investigate what kind of rights do other countries give to their local law enforcement officers, especially when it comes to special measures and the right to use direct coercion. Taking Latvia, Swizerland and the Netherlands as examples the author thinks it is worth mentioning that their local law enforcement officers have very specific responsibilities. Another thing worth mentioning is that even though the position is seen more as a preventive role or as being an advisor to the local community, law enforcement officers are still allowed special measures and have the right to use direct coercion to have the capability to resolve the situation themselves.

In the second part of the master's thesis, the author pointed out the nature of Estonian supervision and criminal proceedings and also touched on the subject of the distinction between proceedings. The author pointed out what general and special measures can be applied in conducting state supervision proceedings on the basis of the Law Enforcement Act. The author explained the nature of direct coercion, gave a brief overview of the means of direct coercion and discussed what special measures may be applied by city and rural municipality law enforcement officers by the special laws. In the third part of the master's thesis, the author analyzed the results of questionnaires answered by local government law enforcement officials, as well as the results of the interviews conducted among the experts. The results show that most of the local government law enforcement officials do not see the need for additional special measures and there are also doubts about the permission to use direct coercion.

However, according to experts, some additional special measures would be needed for municipal law enforcement officers. Experts also considered that the need for direct coercion was necessary to perform some of the tasks arising from state supervision. The assessments were based on the nature of state supervision and the content of special laws and the tasks set out therein. Also from the aspect that the rural municipality has the obligation to exercise state supervision due to special laws. Author finds that questions raised in this master's thesis received thorough answers, furthermore the author believes that the information in this master's thesis can also provide a basis for further research on the subject and other master's thesis on the topic.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Aedmaa, A., 2001. *Asendustäitmine ja sunniraha*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia kirjastus.
- Aedmaa, A., Lopman, E., Parrest, N., Pilving, I., Vene, E., 2004. *Haldusmenetluse käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Anvelt, A., 2014. *Minister Andres Anvelti kiri omavalitsusjuhtidele korrakaitseaduse asjus*. Justiitsministeerium. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.just.ee/et/minister-andres-anvelti-kiri-omavalitsusjuhtidele-korrakaitseaduse-asjus> [Kasutatud 02.09.2020].
- Alkoholiseadus* (2001) RT I, 04.01.2021, 6. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072020063?leiaKehtiv> [Kasutatud 05.01.2021].
- Arva, Z., 2019. Local governments and the concept of good Governance. *Contemporary Politics*, Vol. 22 issue 3. p 55-65.
- Bettina, R., 2016. Russia and hybrid warfare. *Contemporary Politics*. Vol. 22 issue 3. p 283-300.
- Bislev, S., 2004. Globalization, State Transformation and Public Security. *International Political Science Review*, Vol 25, No. 3, pp. 281–296, Sage Publications.
- Buzan, B., Waeber, O., de Wilde, J. 1998. *Security - A New framework for analysis*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- Bertilsson, J., Petersson, U., Fredriksson, P.J., Magnusson, M., Fransson, P.A., Use of pepper spray in policing: retrospective study of situational characteristics and implications for violent situations. *Police Practice and Research*, Vol 18, No. 4, pp. 391-406. Routledge.
- Ceccato, V., Dolmen, L., 2013. Crime prevention in rural Sweden. *European Journal of Criminology*, 10 (1), pp 89–112. Sage.
- Ceccato, V., 2016. Public Space and the Situational Conditions of Crime and Fear. *International Criminal Justice Review*, 26(2), pp 69-79. Sage.
- Crawford, A., 2007. *Reassurance Policing-Feeling is Believing*. 1-st Edition, Routledge.

- Daugavpils City Municipal Police, 2021. Intervjuu Riia Munitsipaalpolitseiga. [Intervjuu] (25.03.2021).
- Donnelly, D., 2013. *Municipal Policing in the European Union. Comparative Perspectives.* Palgrave Macmillan: New York
- Drell, T., 2020. *KOV-i seadusest tulenevate järelevalvefunktsioonide täitmine valdades ja linnades [E-kiri]* (03.02.2020).
- Eisner, M., Killikas, M., 2004. Switzerland. *European journal of criminology*. Volume 1 (2), pp. 257–293.
- Eesti Vabariigi põhiseadus*, (1992) RT I, 15.05.2015, 2 . [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/115052015002> [Kasutatud 02.02.2021].
- Eikenaar, T., 2019. Plural policing as professional strife. Municipal officers and police officers in the Netherlands. *Police Science & Management*, Vol. 21(3), pp. 146–155. Sage
- Eljas, C., Kirsimägi, S., Kroonberg, R., 2018. *Järelevalve- ja süüteo menetluse piiritlemine.* Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Frevel, B., 2013. Managing urban safety and security in Germany: Institutional responsibility and individual competence. *European Journal of Criminology* 10(3) 354–367. Sage
- Feraru, A., 2018. Regime Security and Regional Cooperation Among Weak States. *International Studies Review*, 20, pp. 101–126.
- Flick, U., 2009. *An Introduction to Qualitative Research. 4 toim.* London: Sage publications.
- Griffiths, C.T., 2004, Chief Janis Gedusevs, Riga Municipal Police, Latvia. *Police Practice and Research*, Vol 5, pp. 353-356. Routledge.
- Hammerstad, A., Boas, I., 2015. National security risks? Uncertainty, austerity and other logics of risk in the UK governments National Security Strategy. *Cooperation and Conflict*, vol. 50, 4, pp. 475-491. Sage
- Henry, A., Malik, A., 2019. Local governance in the new Police Scotland: Renegotiating power, recognition and responsiveness. *European Journal of Criminology*, Vol. 16 (5), pp. 573–591. Sage.
- Helme, M., 2020. *Märgukiri [E-kiri]* (11.02.2020).

Hughes, G., Rowe, M., 2007. Neighbourhood policing and community safety: Researching the instabilities of the local governance of crime, disorder and security in contemporary UK. *Criminology & Criminal Justice*, Vol: 7 (4), pp 317–346, SAGE Publications.

Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konvensioon, (1948), RT II 2010, 14, 54. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13320295> [Kasutatud 02.02.2021].

Jacot-Descombes, C., Niklaus, J., 2016. Is centralisation the right way to go? The case of internal security policy reforms in Switzerland in the light of community policing. *International Review of Administrative Sciences*, pp.335-353. Sage.

Jobes, P, C., 2003. Human ecology and rural policing: a Grounded theoretical analysis of how Personal constraints and community Characteristics influence strategies of Law enforcement in rural new south wales, Australia. *Police Practice and Research*, Vol. 4, No. 1, pp. 3–19. Routledge.

Jäätma, J., 2020. Julgeoleku mõiste. *Juridica*, 2/2020, lk 71-78.

Jäätma, J., 2012. *The Constitutional Requirements for Averting of a Danger: The Principles of a State Based on Democracy, and the Rule of Law v. Averting of a Danger. Juridica International* nr 11, lk. 144.

Jäätma, J., 2015. *Ohutõrjeõigus politsei-ja korrakaitseõiguses: kooskõla põhiseadusega*. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikool kirjastus.

Jäätmeseadus, (2004), RT I, 10.12.2020, 7 [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/114062013006> [Kasutatud 01.02.2020].

Kilinskas, K., 2016. Hybrid Warfare: an orientating or Misleading Concept in Analysing Russias Military Actions in Ukraine? *Faculty of History, Vilnius University* pp. 139-159.

Keskkonnajärelevalve seadus, (2001), RT I, 10.07.2020, 98. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12798053?leiaKehtiv> [Kasutatud 01.02.2020].

Korrakaitse seadus (2014) RT I, 10.07.2020, 53. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/103032021004?leiaKehtiv> [Kasutatud 01.02.2020].

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (1993) RT I, 10.07.2020, 97. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/126032013006?leiaKehtiv> [Kasutatud 01.09.2020].

- Koolmeister, I., 2020. *Krestomaatiline käsitus haldussunnist ja haldustrahvid*. *Juridica*, 4/2020, lk 231-241.
- Klatt, M., Meister, M., Kliimask, K., Ernits, M., 2020. *Proportionaalsus kui universaalne põhiseaduslik printsiip*. Riigiõiguse aastaraamat 2020, *Juridica*, lk 118-135.
- Kreis, C., 2012. *Community policing in Switzerland's major urban areas*. Doktoritöö: Universite de Lausanne.
- Kübler, D., Maillard, D-J., 2020. Why European mayors emphasize urban security: Evidence from a survey in 28. *European countries*. *European Journal of Criminology*, pp.1–18, Sage.
- KÜ ROO 31 väärteoasi kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 66² järgi (2017) 3-1-1-84-16.
- Laaring, M., Pars, S., Kranich, H., Nuka, E., Kiviste, J., Mikiver, M., Roosve, T., Vanaisak, Ü., 2017, *Korraldusseadus: kommenteeritud väljaanne*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia
- Laaring, M., 2019. *Haldusjärelvalvest läbi riikliku järelvalve prisma*. *Juridica*, 4/2019, lk 4.
- Lagerspetz, M., 2017. *Ühiskonna uurimise meetodid. Sissejuhatus ja väljajuhatus*. TLÜ kirjastus: Tallinn.
- Larsson, J., Hölmström, I., 2009, Phenomenographic or phenomenological analysis: Does it matter? Examples from a study on anaesthesiologists work. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*. Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17482620601068105> [Kasutatud 01.04.2021].
- Laherand, M.-L., 2008. *Kvalitatiivne uurimisviis*. 2 toim. Tallinn: OÜ Infotrükk.
- Law of the republic of Latvia on Police*, (1991) [Võrgumaterjal] Leitav: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/67957-on-police> [Kasutatud 01.03.2021].
- Liiklusseadus*, (2010), RT I, 17.03.2011, 21. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/117032011021> [Kasutatud 02.03.2021].
- Maa-amet, Geoportaal. *Maakatastrisse kantud katastriüksused (arv/ha)*. [Võrgumaterjal] Leitav: 2021. https://geoportaal.maaamet.ee/index.php?lang_id=1&page_id=506&type=regkat&year=2017&month=12&group=0 [Kasutatud 02.09.2020].

Madise, Ü., 2014. *Politseiametnikele hädakaitseõiguse kohaldumine ning vahetu sunni regulatsioon*. Õiguskantsler [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/6iguskantsleri_margukiripoli_tseiametnike_hadakaitseoigus_ja_vahetu_sunni_rakendamine_lisa.pdf [Kasutatud 04.04.2021].

Madise, Ü., 2017. *Kohaliku omavalitsuse korrakaitse*. Õiguskantsler [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/Kohaliku%20omavalitsuse%20korrakaitse.pdf [Kasutatud 01.10.2020].

Meeks, A., 2017. Prügistajaid hakkab seirama valvekaamera. Lõuna-Eesti Postimees [Võrgumaterjal] <https://lounapostimees.postimees.ee/4152935/prugistajaid-hakkab-seirama-valvekaamera> [Kasutatud 01.10.2020].

Merritt, J., Dingwall, G., 2010. Does plural suit rural? Reflections on quasi-policing in the countryside. *International Journal of Police Science & Management*. Volume 12- 3, pp.388-400.

Melenis, E., Garonskis, A., Matvejevs, A., 2006. Developmnet of the policing in Latvia. *Jurisprudencija*, 1, 2006 (79), pp. 72-84.

Mikiver, M., Roosve, T., 2001. *Haldusõigus*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia kirjastus.

Mouhanna, C., 2019. Local governance in the centralized French system of policing: From co-production to conflict of legitimacy. *European Journal of Criminology*, Vol. 16 (5), pp. 534–551.

Murray, W., Mansoor, P-R., 2012. Hybrid warfare: Fighting complex opponents from the Ancient World to the present, pp.1-199, *Cambridge University Press*.

Neuman, W., L. 2011. *Social research methods: qualitative and quantitative approaches*. Boston: Pearson.

Nitišs, R., 2021. Intervjuu Raimond Nitišs. [Intervjuu] (03.03.2021).

Pakendiseadus, (2004), RT I, 04.04.2012,6, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/104042012006> [Kasutatud 02.03.2021].

Pascarella, J-E., 1999. Municipal Police Salaries as a Function of Community Home Values, Household Incomes, and Physical Housing Characteristics. *Justice research and policy*, vol. 1, no. 2, pp. 89-109.

Pieters, D., 2019. Internal social security coordination in seven European States. *European Journal of Social Security*, Vol. 21(2) pp. 207–216. Sage.

Phillips, S.W., 2015. Policerecruit attitudes toward the use of unnecessary force. *Police Practice and Research*, Vol 16, No.1, pp 51-64. *Routledge*.

Pärnamägi, I., 2019. Riikliku sekkumise eesmärgi kindlakstegemise praktiline pool. *Mitmefunktsiooniliste meetmete probleem*. *Juridica*, 3/2019, lk 189-204.

Pöllumäe, S., 2018. Kontrollteingu mõiste ja regulatsioon. Kehtivast õigusest ja vajadusest seda täiendada. *Õiguskeel*, 2018/1, lk 1-21.

Rahandusministeerium, 2019. *Kohalikud omavalitsused*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.rahandusministeerium.ee/et/kov> [Kasutatud 02.09.2020].

Rahandusministeerium, 2021. *Ametnike kuupalgad seisuga 01.04.2021 ja aastakogupalgad 2020*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigi-personalipoliitika/palgapoliitika> [Kasutatud 02.09.2020].

Raigna, A., 2014. *Korralduseseaduse rakendamine töökeskkonna järelevalves*. Magistritöö, Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool.

Revaitis, A., 2018. Contemporary Warfare Discourse in Russias military Thought. *Lithuanian annual strategic review, Volume 16*, pp.269-300.

Eesti Riigikontroll. 2009. *Seadusest tulenevate järelevalvefunktsioonide täitmine valdades ja linnades: kas omavalitsused on teostanud järelevalvet ja menetlenud väärtegusid seaduste alusel, mis seda omavalitsuse ülesandena ette näevad? (Riigikontrolli kontrolliaruanded 2009)* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/14167> [Kasutatud 01.09.2020].

Sazonov, V., Koort, E., Heinsoo, P., Paas, K., 2020. *Sisejulgeoleku hübriidohtude tutvustamine*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Siseministeerium, 2020. *Siseturvalisuse arengukava 2020-2030*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/stak2030> [Kasutatud 02.09.2020].

Stake, R. E., 2005. *Qualitative case studies*. Denzin, N. K., Lincoln, Y. S. (Eds.). The SAGE Handbook of Qualitative Research. 3rd ed. *Thousand Oaks: Sage Publication*, pp. 443- 466.

Statistikaamet, 2021. *Eesti statistika piirkonnad*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/piirkonnad> [Kasutatud 02.09.2020].

Stern, J., 2016. *Riikliku järelevalvemenetluse algatamise õiguslikud ja praktilised probleemid ehitusõiguses*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool.

Schmidt, M. G., 2010. Überarbeitete und aktualisierte Auflage. *Wörterbuch zur Politik*. Stuttgart: Kröner, pp. 407- 418.

Slack, L., 2015. The post-2015 Global Agenda a role for local government. *Commonwealth Journal of Local Governance*, issue 16/17, pp. 3-11.

Smith, H-P, Alpert, P-G., 2011. Joint policing: third parties and the use of force. *Police Practice and Research*, Vol. 12, No. 2, pp.136–147.

Schoch, F., 2004. *Politsei- ja korrakaitseõiguse tulevik-tendentsid, väljavaated, arenguteed*. *Juridica*, VII/2004, lk 473-479.

Statistics Libretexts, 2022. [Võrgumaterjal] Leitav: [https://stats.libretexts.org/Courses/Lake_Tahoe_Community_College/Book%3A_Introductory_Statistics_\(OpenStax\)_With_Multimedia_and_Interactivity/10%3A_Hypothesis_Testing_and_Confidence_Intervals_with_Two_Samples/10.04%3A_Comparing_Two_Independent_Population_Proportions](https://stats.libretexts.org/Courses/Lake_Tahoe_Community_College/Book%3A_Introductory_Statistics_(OpenStax)_With_Multimedia_and_Interactivity/10%3A_Hypothesis_Testing_and_Confidence_Intervals_with_Two_Samples/10.04%3A_Comparing_Two_Independent_Population_Proportions) [Kasutatud 13.05.2022].

Taluste, O., 2010. *Kohustuslike kohaliku omavalitsuse ülesannete ja kohaliku omavalitsuse üksuste täidetavate riiklike ülesannete piiramise juhend*. Rahandusministeerium. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/document_files/kov/kov_ulesannete_ja_kov_riiklike_ulesannete_piiritlemise_juhend.pdf [Kasutatud 03.09.2020].

Tallinna Ülikool, 2010. Infokäitumise, info hankimise ja otsingu ning infopädevuse uurimise meetodid. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.tlu.ee/~sirvir/Infootsingu%20teooria/Infokaitumise,%20info%20hankimise%20ja%20otsingu%20ning%20infopadevuse%20uurimise%20meetodid/ksitlused.html> [Kasutatud 29.10.2021].

Tartu Ülikool, 2014. *Kirjeldav statistika*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://samm.ut.ee/kirjeldav-statistika> [Kasutatud 26.03.2021].

Teddlie, C. & Yu, F., 2007. Mixed Methods Sampling. A Typology With Examples. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), pp. 77-100.

Teniste, K., 2014. *Kontrollostu kohaldamine kohaliku omavalitsuse praktikas ja tõusetunud õiguslikud probleemid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://adr.rik.ee/jm/dokument/4053728> [Kasutatud 26.03.2021]

Törrönen, J, Karlsson, T.,2005. Moral regulation of public space and drinking in the media and legislation in Finland. *The Finnish press' political position on alcohol between 1993 and 2000*, *Addiction*, 98: 281-290.

U.S. Department of Justice, 2001. The role of local government in community safety. *Bureau of justice assistance. Crime prevention series*, 2, pp. 1-27. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/bja/184218.pdf> [Kasutatud 27.03.2021].

Vanaisak, Ü.,2021. *Expectations of the Inspectors of Tallinn Municipal Police Department to Increase Their Rights in Performing State Supervision*. *Proceedings Estonian Academy of Security Sciences*, nr 20-2021, lk 241-276.

Vanaisak, Ü., 2019. *Linna ja valla korrakaitseametnikud riikliku järelevalve menetluse läbiviijatena - õiguste suurendamise vajadus ja võimalused*. VERBIS AUT RE 1/2019, lk 15-20, Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Vanaisak, Ü., 2018. City and rural municipality public order officials as bodies conducting state supervision proceedings-the needs and oportunities for increasting their rights. *Proceedings: Estonian Academy of Security Sciences*, XVII, 27-73.

Van Steden, R., 2017. Municipal Law Enforcement Officers:towards a new system of local policing in the Netherlands?, *Policing and Society*, 27:1, 40-53. Routledge.

Veeseadus, (2019), RT I, 22.02.2019, 1. [Võrgumaterjal] Leitav <https://www.riigiteataja.ee/akt/122022019001> [Kasutatud 27.03.2021].

Virta, S., 2013. Governing urban security in Finland: Towards the „European model“. *European Journal of Criminology*, 10 (3) 341–353, Sage.

Ville de Geneve. 2021. *The officers of the municipal police force (MPF) guarantee local safety by means of a regular and highly-visible presence in the City of Geneva, both day and night. The members of the municipal police force thus contribute to maintaining peace and order in the City of Geneva*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.geneve.ch/en/themes/security-prevention/municipal-police> [Kasutatud 01.03.2021].

Waldt, G., 2007. *Municipal management: serving the people*. Cape Town: Juta & Company Ltd.

Walt, S., 1991. Renaissance of security studies. *International Studies Quarterly*, 35(2), pp. 211–239.

Williams, C.A., (2003). Police Surveillance and the Emergence of CCTV in the 1960s. *Crime Prevention and Community Safety*. 5, pp. 27-37.

Wæver, O., 2000. The EU as a security actor: Reflections from a pessimistic constructivist on post-sovereign security orders. *International Relations Theory and the Politics of European Integration: Power, Security and Community*, pp: 250–294, London: Routledge,

Õunapuu, L., 2014. *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool

Ühistranspordiseadus ,(2015), RT I, 30.03.2021, 9. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/130032021009?leiaKehtiv> [Kasutatud 27.03.2021].

Yin, R. K., 2009. *Case Study Research: Design and Methods*. 4th ed. California: SAGE Publications

LISA 1. Eesti kohalike omavalitsuste koondtabel. (autori koostatud).

JkNr	Omavalitsus	omavalitsuse pindala ha	elanike arv	Ametnik
1	Alutaguse Vallavalitsus	145 872	4682	järelevalvespetsialist
2	Anija Vallavalitsus	53 297	6253	järelevalvespetsialist
3	Antsla Vallavalitsus	41 052	4 372	puudub
4	Elva Vallavalitsus	73 233	14597	puudub
5	Haapsalu Linnavalitsus	27 186	12883	puudub
6	Hajjala Vallavalitsus	54 910	4297	järelevalvespetsialist
7	Harku Vallavalitsus	15 903	15650	järelevalvespetsialist
8	Hiiumaa Vallavalitsus	103 241	12541	Loomisel
9	Häädemeeste Vallavalitsus	49 437	4 794	Järelevalveametnik (2)
10	Jõelähtme Vallavalitsus	21 141	6692	Järelevalveametnik
11	Jõgeva Vallavalitsus	103 968	18113	Väärteomenetleja
12	Jõhvi Vallavalitsus	12 393	21823	Järelevalve inspektor
13	Järva Vallavalitsus	122 282	8837	järelevalvespetsialist
14	Kadrina Vallavalitsus	35 390	4791	Puudub
15	Kambja Vallavalitsus	27 515	12089	Puudub
16	Kanepi Vallavalitsus	52 466	4685	Puudub
17	Kastre Vallavalitsus	49 276	5 430	jurist-menetlusspetsialist
18	Kehtna Vallavalitsus	51 195	5416	puudub
19	Keila Linnavalitsus	1 122	10078	Järelevalvespetsialist
20	Kihnu Vallavalitsus	1 733	690	puudub
21	Kiili Vallavalitsus	10 088	5891	puudub
22	Kohila Vallavalitsus	23 012	7322	Korrakaitsepspetsialist
23	Kohtla-Järve Linnavalitsus	3 935	32577	puudub
24	Kose Vallavalitsus	53 279	7211	puudub
25	Kuusalu Vallavalitsus	70 950	6421	Korrakaitseametnik
26	Loksa Linnavalitsus	382	2467	puudub
27	Luunja Vallavalitsus	13 175	12661	puudub
28	Lääne -Harju Vallavalitsus	64 575	5 182	korrakaitseametnik
29	Lääne-Nigula Vallavalitsus	144 880	7005	puudub
30	Lääneranna Vallavalitsus	136 270	5190	Järelevalvespetsialist
31	Lüganuse Vallavalitsus	59 863	8219	puudub
32	Maardu Linnavalitsus	2 344	15284	Korrakaitseametnik
33	Muhu Vallavalitsus	20 792	1919	Puudub
34	Mulgi Vallavalitsus	88 072	7 372	Puudub
35	Mustvee Vallavalitsus	61 568	6379	Puudub
36	Märjamaa Vallavalitsus	116 271	7374	järelevalvespetsialist
37	Narva Linnavalitsus	6 871	53424	Korrakaitseüksus (5)
38	Narva-Jõesuu Linnavalitsus	40 464	4479	korrakaitsepspetsialist
39	Nõo Vallavalitsus	16 909	4 314	Korrakaitseametnik
40	Otepää Vallavalitsus	52 021	6 412	menetleja
41	Paide Linnavalitsus	44 289	10285	korrakaitseametnik

42	Peipsiääre Vallavalitsus	65 225	5 331	korrakaitseametnik
43	Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus	101 058	8046	puudub
44	Põhja-Sakala Vallavalitsus	115 301	7 872	korrakaitseametnik
45	Põltsamaa Vallavalitsus	88 956	13463	Järelevalve peaspetsialist
46	Põlva Vallavalitsus	70 592	18 706	
47	Pärnu Linnavalitsus	85 795	50639	korrakaitseüksus (8)
48	Raasiku Vallavalitsus	15 896	5138	järelevalvespetsialist
49	Rae Vallavalitsus	20 677	21765	spetsialist
50	Rakvere Linnavalitsus	1 075	14984	järelevalvespetsialist (2)
51	Rapla Vallavalitsus	85 944	4887	Järelevalvespetsialist
52	Ruhnu Vallavalitsus	1 190	140	puudub
53	Rõuge Vallavalitsus	93 320	5 180	puudub
54	Räpina Vallavalitsus	59 279	6179	puudub
55	Saarde Vallavalitsus	106 480	4 455	puudub
56	Saaremaa Vallavalitsus	271 787	30973	Korrakaitseüksus (3)
57	Saku Vallavalitsus	16 995	10722	Korrakaitseametnik
58	Saue Vallavalitsus	62 844	23790	loomisel
59	Setomaa Vallavalitsus	46 313	3 114	puudub
60	Sillamäe Linnavalitsus	1 211	12230	Järelevalve inspektor
61	Tallinna Linnavalitsus	15 939	438341	Korrakaitseüksus (103)
62	Tapa Vallavalitsus	47 967	15779	Järelevalvespetsialist
63	Tartu Linnavalitsus	15 403	95430	Korrakaitseüksus (19)
64	Toila Vallavalitsus	26 579	4603	puudub
65	Tori Vallavalitsus	61 112	11946	Korrakaitseametnik
66	Tõrva Vallavalitsus	64 723	6 064	puudub
67	Türi Vallavalitsus	100 842	16695	Korrakaitseametnik
68	Valga Vallavalitsus	74 966	15 486	loomisel
69	Viimsi Vallavalitsus	7 326	21151	Korrakaitseüksus (4)
70	Viljandi Linnavalitsus	1 467	16 875	korrakaitseametnik
71	Viljandi Vallavalitsus	137 167	13 758	puudub
72	Vinni Vallavalitsus	101 291	6788	puudub
73	Viru-Nigula Vallavalitsus	31 223	5575	puudub
74	Vormsi Vallavalitsus	9 498	397	puudub
75	Võru Linnavalitsus	95 229	11 533	järelevalvespetsialist
76	Võru Vallavalitsus	1 402	10 699	puudub
77	Väike-Maarja Vallavalitsus	68 245	5737	järelevalvespetsialist
78	Rakvere Vallavalitsus	29 467	5619	puudub
79	Tartu Vald	74 212	11 539	puudub

LISA 2. Ankeetküsitlus kohalikele omavalitsustele

Lugupeetud vastaja!

Minu nimi on Martina Kommel ning õpin Sisekaitseakadeemia sisejulgeoleku magistriõppes. Olen valinud enda magistritöö teemaks "Linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametniku roll korrakaitsemaastikul ja selle tulevikuperspektiiv". Käesolev küsimustik käsitleb Eesti linna- ja valla korrakaitseorganite tööd. Küsitluse eesmärgiks on selgitada välja, kas linnades ja valdades tegutsevad kohaliku üksuse korrakaitseorganid vajavad enda tööks juurde erimeetmete ja vahetu sunni kasutamise õigust. Küsimustik on jaotatud peale üldiseid küsimusi kaheks.

Küsimustiku teises osas palun vastata küsimustele linna- või vallavalitsuse struktuuris töötaval korrakaitse/järelevalveametnikul, et saada otseallikast ülevaade, millised on ametnike vajadused erimeetmete ja vahetu sunni õiguse osas.

Küsimustiku kolmandas jaotis on mõeldud linna- või vallavalitsusele, kelle struktuuris ei ole eelpool nimetatud ametikohta, et selgitada välja, miks see nii on.

Küsimuste korral palun kindlasti võtta minuga ühendust e-posti martina.kommel@kad.sisekaitse.ee või telefonil +372 56665 323 teel.

Parimate soovidega

Martina Kommel

ÜLDISED KÜSIMUSED

1. Palun märkige, millises kohalikus omavalitsuses Te töötate?

Vastus.....

2. Kas antud vallas/linnas on korrakaitseametniku/järelevalvespetsialisti ametikoht? (Juhul, kui antud kohalikul omavalitsusel on mõne teise ametinimetusega spetsialist, kes tegeleb riikliku järelevalvega, siis palun märkige antud ametinimetuse valik " muu" ning märkige ametinimetuse.)

- Jah
- Ei
- Muu:

Juhul, kui Teie vallas/linnas ei ole eelpool nimetatud ametikohta loodud, siis palun märkige enda (küsimustiku täitja) ametikoht vallas/linnas ning liikuge käesoleva küsimustiku 3. osa: "Vastamiseks linna- või vallavalitsusele, mille struktuuris ei ole korrakaitseametniku ametikohta"

Vastus.....

2 Osa: Vastamiseks linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikule

1. Milline on Teie haridus?

- Keskkharidus
- Keskeriharidus
- Politseiline (kõrg/keskeri) haridus
- Kõrgharidus
- Magistrikraad
- Muu:

2. Kas te olete läbinud antud eriala puudutavaid väljaõppeid/koolitusi (võimalik mitu valikut)?

- Jah, olen läbinud korrakaitseametnik taseme 5
- Jah, olen läbinud erinevaid riikliku järelevalve teemalisi koolitusi
- Jah, olen läbinud politseilise väljaõppe
- Olen läbinud väärteomenetlust puudutava koolituse/väljaõppe

- Ei, ma ei ole läbinud väljaõppeid/koolitusi, aga sooviksin kindlasti tulevikus neid läbida
- Ei, ma ei pea koolitusi ja väljaõppeid antud ametikohal vajalikuks
- Muu:

3. Millised on Teie tööülesanded (mitu valikut)?

- Teostan järelevalvet vallas kehtestatud eeskirjade (heakorraeeskiri, lemmikloomad jms) täitmise üle.
- Teostan eriseadustest tulenevat riikliku järelevalvet
- Viin läbi vääртеomenetlusi
- Muu:

4. Palun märkige, milliste eriseaduste üle Te teostate riikliku järelevalvet (mitu valikut)?

- Ehituseseadustik
- Veeseadus
- Alkoholiseadus
- Jäätmeseadus
- Kaubandustegevuseadus
- Keskkonnajärelevalve seadus
- Keskkonnaseadustiku üldosaseadus
- Korrakaitseadus
- Lastekaitseadus
- Liiklusseadus (parkimine)
- Looduskaitseadus
- Muinsuskaitseadus
- Pakendiseadus
- Reklaamiseadus
- Tarbijakaitseadus
- Tubakaseadus
- Turismiseadus
- Väärismetalltoodete seadus
- Ühistranspordiseadus (piletite kontroll; taksonduse kontroll)
- Ühisveevärgi ja kanalisatsiooniseadus
- Muu:

5. Palun märkige, milliseid korrakaitseadusest tulenevaid üld- ja erimeetmeid Te olete rakendanud riikliku järelevalve teostamise käigus? (mitu valikut)

- Ettekirjutus (koos sunniraha hoiatusega)
- Ettekirjutus (suuline)
- Küsitlemine ja dokumentide nõudmine
- Kutse ja sundtoomine
- Isikusamasuse tuvastamine
- Viibimiskeeld
- Sõiduki peatamine
- Vallasasja läbivaatus
- Valdusesse sisenemine
- Valduse läbivaatus
- Vallasasja hoiule võtmine
- Muu

6. Palun märkige skaalal 1-5 kui rahul Te olete praeguste kättesaadavate meetmetega?

- Väga rahul
- Rahul
- Lubatud erimeetmeid võiks olla rohkem
- Ei ole rahul
- Muu

7. Kui Te mõtlete enda töös ette tulnud olukordadele, siis milliseid erimeetmeid võiks veel Teie hinnangul lubada kasutada linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele (võib märkida mitu valikut)?

- Isikusamasuse tuvastamine erilise tuvastusmeetmega
- Isikusamasuse töötlemine jälgimisseadmestiku kasutamisega
- Isikusamasuse töötlemine andmete saamisega sideettevõtjalt
- Hädaabinumbrile edastatud informatsiooni töötlemine
- Isiku joobeseisundi kontrollimine ja tuvastamine
- Alkohoolijooke kontrollimine ja tuvastamine kohapeal
- Narkootilise või psühhotroopse aine või muu joovastava aine tarvitamise või sellest põhjustatud joobeseisundi tuvastamine
- Joobeseisundis inimese kainenema toimetamine
- Sõiduki peatamine
- Isiku kinnipidamine
- Turvakontroll
- Isiku läbivaatus
- Muu:

8. Kui tihti olete Te pidanud kaasama enda tööülesannete täitmisel Politsei- ja Piirivalveametit?

- Rohkem kui 5 korda kuus
- Rohkem kui 2 korda kuus
- Rohkem kui kord kuus
- Ei ole kunagi kaasanud
- Muu:

9. Millistel põhjustel olete pidanud kaasama Politsei- ja Piirivalveametit?

- Neil on õigus meetme täitma sundimiseks kasutada vahetat sundi
- Enda turvalisuse tagamiseks
- Neil on võimalus kasutada erimeetmeid, mida KOV-idele lubatud ei ole
- Neil on suurem mõjuvõim
- Kutsete saatmiseks/ isiku sundtoomiseks
- Muu:

10. linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel oleks vaja täiendõppust (näiteks KHR programm).

- Jah, see on vajalik
- Leian, et täiendusõpet on vajalik, kuid see peaks toimuma lihtsustatud tingimustel
- Ei, see ei ole vajalik
- Muu:

11. Kas Teie hinnangul oleks vajalik KOV korrakaitseorganitele enesekaitse oskustega seonduvad koolitusi?

- Jah, need on vajalikud
- Jah, neid on vajalikud ning neid peaks rakendama korduvalt (teatud aja tagant)
- Ei, ma ei pea neid vajalikuks
- Ma ei oska vastata
- Muu:

12. Kas Te olete enda tööst tulenevalt tundnud puudust mõne Korrakaitseaduses § 78' sätestatud erivahendi kasutamise üle?

- Jah
- Ei
- Ma ei oska vastata
- Muu:

13. Millise Korrakaitseaduses § 78' sätestatud erivahendi kasutamine võiks Teie hinnangul lubatud olla KOV korrakaitseorganile?

- Käeraud

- Teenistusloom
- Tehniline tõe
- Sõiduki sundpeatamise vahend
- Muu:

14. Kas Teie hinnangul peaks olema KOV korrakaitseorganil teenistusrelv?

- Jah, tulirelv
- Jah, gaasirelv (nt gaasipihusti)
- Jah, elektrišokirelv
- Jah, külmrelv (kummi- või teleskoopnui)
- Jah, leian, et KOV korrakaitseorganitel peaksid olema õigused kõikide eelpool toodud teenistusrelvade kasutamiseks.
- Ei, leian, et KOV korrakaitseorganil ei ole relva vaja
- Muu:

15. Kas Teie hinnangul peaksid olema KOV korrakaitseorganitel vahetu sunni kasutamise õigus?

- Jah, peaks olema
- Ei, leian, et see ei ole vajalik
- Muu

16. Kas ja kui siis kuidas võiks Teie hinnangul korrakaitseametnike volituste laiendamine aidata kaasa kogukonnas turvalisuse tagamisele?

17. Milliseid ohte näete korrakaitseametnike volituste laiendamisel?

18. Kas Teie isiklikult oleksite valmis täiendavaid volitusi taotlema (õigust rakendada vahetut sundi)?

19. Kuidas võiks Teie hinnangul linna- või vallavalitsuse korrakaitsemaastik areneda ehk milline võiks olla tänase linna- ja valla korrakaitseametniku töö tulevikuperspektiiv?

3. OSA: VALDADELE/LINNADELE, KUS EI OLE KORRAKAITSJAID

20. Millisel põhjusel on vald otsustanud mitte luua korrakaitse/järelevalvepeaspetsialisti ametikohta?

- Selleks puudub vajadus
- Vallal puuduvad rahalised ressursid antud ametikoha loomiseks
- Riikliku järelevalve menetlusi teostavad enda valdkonna spetsialistid
- Muu:

21. Kas Teie hinnangul peaks Teie vallas olema järelevalve/korrakaitseametniku ametikoht?

- Jah
- Ei
- Ma ei oska vastata
- Muu:

LISA 3. Ekspertintervjuu küsimused

INTERVJUU KÜSIMUSED

- 1) Kas Teie hinnangul on oluline, et igas kohaliku omavalitsuse üksuses oleks vähemalt üks korrakaitseametnik? Palun põhjendage
 - 2) Juhul, kui Teie hinnangul võiks/ peaks olema kohalikus omavalitsuses korrakaitseametnik, siis kas Teie nägemuses on tegu ametnikuga, kes pigem teostab riikliku järelevalvet ja juba toimunud rikkumisi ainult teavituste peale ja nõ „laua tagant“ ja või peaks tegemist olema ametnikuga, kes ka ise jälgiks enda haldusalas toimuvat ja teostaks nõ“ läbi patrullimise“ riikliku järelevalvet?
 - 3) Kas Teie hinnangul peaks olema Eesti siseturvalisuse huvides rohkem korrakaitseametnikke nõ patrullimas-jälgimas?
 - 4) Täna ei ole kehtestatud linna- ja valla korrakaitseametnikele olulisi nõudeid. Üldiselt on nõudmiseks keskhariduse olemasolu ja soovituslikult võiks olla korrakaitsealine töökogemus või läbitud väljaõpe. Võrdluseks tuues, et politseisse kandideeriv vääriteomenetleja peab läbima taustakontrolli ja 0,5 aastase täiendõppe.
 - a) Kas Teie hinnangul peaks sarnased nõudmised (suurendatud taustakontroll; mingisuguse väljaõppe läbimine) kehtima ka linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikule?
 - b) Milliseid väljaõppeid Teie hinnangul linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikud võiks läbida? Kas kohustulikus korras
 - c) Milline võiks olla üldine haridustase linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikul?
 4. KOV-ide küsitlustest tuli välja, et kõige rohkem eriseaduseid, milles linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikud teostavad riikliku järelevalvet on jäätmeseadus, ehitusseadus, korrakaitseadus ja liikluseadus. Nimetatud eriseaduste riikliku järelevalve teostamiseks on KorS-ist tulenevad üld- ja erimeetmed, millest kasutatakse kõige rohkem ettekirjutust. Samas võiks riik anda linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele juurde eelpool nimetatud eriseadustest tuleneva riikliku järelevalve läbiviimiseks rohkem meetmeid
- näiteks:
- Isikusamasuse tuvastamine erilise tuvastusmeetmega
 - Isikusamasuse töötlemine jälgimisseadmestiku kasutamisega
 - Sõiduki peatamine
 - Turvakontroll
 - Isiku läbivaatus
 - Kontrolltehing
- a) Kas teie hinnangul võiks linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikel olla eelpool nimetatud meetmete pädevus?
 - b) Mis võiks olla takistuseks antud erimeetmete lubamisel valla- ja linnavalitsuse korrakaitseametnikele?
 - c) Täna toonitatakse üpris tihti, et PPA ametnikke jääb aina vähemaks. Eriti võib olla varsti suur puudus neist maapiirkondades. Lätis, Šveitsis ja Hollandis on mindud seda teed, et kohalik

korrakaitseorgan(tavaliselt munitsipaalpolitsei) tegeleb avaliku korra rikkumistega. Seda ka nt joobes isikute (narko ja alko) esmase ohu kõrvaldamise, kainenema toimetamise jms. Politsei saab enda ressursi suunata suuremate rikkumistega tegelemiseks. Kas Teie hinnangul võiks selline tööjaotus olla tulevikus ka Eestis?

b) Kas teie hinnangul võiks olla linna- ja valla korrakaitseametnikel joobeseisuni kontrollimise ja isiku toimetamine alkoholijoobe tuvastamiseks tervishoiuteenuses või isiku kainenema toimetamise õigus?

c) Milliseid takistusi te antud erimeetmete lubamisel näete?

5) Palju erinevaid seisukohti on tekitanud linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnikele vahetu sunni kasutamise õiguse andmine.

a) Milline on Teie seisukoht antud küsimuses?

b) Mida te peaksite kõige suuremaks takistuseks?

c) Kuivõrd korrakaitseametnikud satuvad nii kohalike eeskirjade järelevalve kui ka riiklike eeskirjade täitmisel erinevatesse olukordadesse, siis kas Teie hinnangul peaks korrakaitseametnik omama vahetu sunni kasutamise õigust ainult enesekaitse eesmärgil või kuidas Teie näeksite olukorda, kuidas ametnik saaks ennast kaitsta ilma lubatud vahetu sunnita?

6) Kuidas Te näete linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametniku ametikoha tulevikku

Eestis?

LISA 4. KKO järelevalvepädevus KorS-i ja eriseaduste alusel

Linna- ja vallavalitsuse korrakaitseametnike riikliku järelevalve teostamise pädevus KorS-i ja eriseaduste alusel (koostanud Ü. Vanaisak)

Seadus	Järelevalvepädevus	Kohaldatavad meetmed	Ettekirjutus ja haldussunnivahendi kasutamine
<u>Alkoholiseadus</u> (AS)	AS § 49 lg 4 - riiklikku järelevalvet alkohoolse joogi jaemüügiga seonduvate nõuete täitmise ning alkohoolse joogi tarbimise piirangute järgimise üle teostab oma haldusterritooriumil valla- või linnavalitsus.	<u>AS § 49¹</u> alusel KorS §-des 30, 31, 32, 49, 50, 51 ja 52 sätestatud erimeetmeid.	Ettekirjutus koostatakse <u>KorS § 28 lg 1-4</u> alusel, sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär on 9600 eurot.
<u>Ehituseadustik</u> (EhS)	§ 130 lg 2 - kohaliku omavalitsuse üksus teostab riiklikku järelevalvet, täites selleks järgmisi ülesandeid: 1) ehitise, sealhulgas kaldaga püsivalt ühendatud või kaldaga funktsionaalselt seotud ehitise ehitamise või ehitusprojekti detailplaneeringule, kohaliku omavalitsuse eriplaneeringule, projekteerimistingimustele või muudele ehitise asukohast tulenevatele nõuetele vastavuse kontrollimine; 2) ehitise või ehitamise nõuetele vastavuse kontrollimine, sealhulgas ehitise kasutamiseelse ohutuse kontrollimine; 3) ehitamise teatise või ehitusloa olemasolu ja sellele kantud andmete tegelikkusele vastavuse kontrollimine; 4) ehitise kasutusteatise või kasutusloa olemasolu ja sellele kantud andmete tegelikkusele vastavuse kontrollimine; 5) ehitise kasutamise otstarbest tulenevalt selle korrashoiu ja kasutamise nõuetele vastavuse kontrollimine; 6) kohaliku tee	<u>EhS § 131</u> alusel KorS §-des 30, 31, 32, 49, 50, 51 ja 52 sätestatud erimeetmeid.	<u>EhS § 133</u> - ettekirjutuse täitmata jätmise korral võib korrakaitseorgan rakendada sunnivahendit asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Kohustuse täitmisele sundimiseks on sunniraha ülemmäär füüsilisele isikule 6400 ja juriidilisele isikule 64 000 eurot.

	kasutamise ja kaitsmise nõuete järgimise kontrollimine.		
<u>Jäätmeseadus (JäätS)</u>	<u>JäätS § 119</u> lg 4 - kohaliku omavalitsuse üksus teostab oma haldusterritooriumil pidevat järelevalvet jäätmehoolduseeskirja täitmise üle.	<u>JäätS § 119¹</u> alusel KorS §-des 30, 31, 32, 45, 46, 49, 50, 51, 52 ja 53 sätestatud erimeetmeid.	<u>JäätS § 119³</u> alusel - ettekirjutuse täitmata jätmise korral on asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras rakendatava sunniraha ülemmäär 32 000 eurot.
<u>Keskkonnajärelevalve seadus (KeJS)</u>	<u>KeJS § 6</u> – omavalitsuslik keskkonnajärelevalve	Tulenevad metsaseaduse § 65 ¹ võivad kohaldada KorS §-des 30, 31, 32, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52 ja 53);	<u>MS § 65⁵</u> - ettekirjutuse täitmata jätmise korral on asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras rakendatava sunniraha ülemmäär 32 000 eurot.
<u>Keskkonnaseadustiku üldosa seadus (KeÜS)</u>	<u>KeÜS § 62¹</u> lg 2 - §-des 38 ja 39, välja arvatud § 38 lõikes 7 ja § 39 lõikes 3, sätestatud nõuete täitmise üle teostab riiklikku järelevalvet lisaks Keskkonnainspeksioonile kohaliku omavalitsuse üksus.	<u>KeÜS § 62²</u> lg 2 alusel KorS §-des 30, 31, 32, 50 ja 51 sätestatud erimeetmeid.	<u>KeÜS § 62⁵</u> - ettekirjutuse täitmata jätmise korral on asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras rakendatava sunniraha ülemmäär 32 000 eurot.
<u>Korrakaitse seadus (KorS)</u>	<u>KorS § 57¹</u> p 2 Avalikus kohas käitumise üldnõuete järgimise üle teostavad riiklikku järelevalvet: 1) politsei 2) valla- või linnavalitsus	<u>KorS § 57²</u> lg 1 alusel KorS §-des 30, 31, 32, 34, 44, 49, 50, 51, 52 sätestatud erimeetmeid.	<u>KorS § 28 lg 1-4</u> alusel, sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär on 9600 eurot.
<u>Lastekaitse seadus (LasteKS)</u>	<u>LasteKS § 38</u> lg 1, 5 - kohaliku omavalitsuse üksus teostab riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse §-des 21 ja 22, § 23 lõikes 1 ning §-des 24, 27 ja 31 sätestatud nõuete täitmise üle.	<u>LasteKS § 39</u> lg 1, 2 alusel KorS §-des 30-32, 49-52, 46 lg 1 p 6, 8.	<u>KorS § 28 lg 1-4</u> alusel, sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär on 9600 eurot.
<u>Liiklusseadus (LS)</u>	<u>LS § 187</u> lg 3 jj - kohaliku omavalitsusüksuse territooriumi tasulise parkimise alal korraldab parkimist valla- või linnavalitsus. <u>LS § 193</u> lg 1 - Liiklusjärelevalvet teostavad /.../ ning valla- või linnavalitsus peatumise ja parkimise nõuete üle kohaliku omavalitsusüksuse territooriumil.	<u>LS § 196¹</u> lg 2 alusel KorS §-des 30,32, 44, 53 sätestatud erimeetmeid. <u>LS § 196²</u> lg 2 - valla- või linnavalitsusel on õigus: 1) teisaldada sõiduk valvega hoiukohta või politseiasutusse käesoleva seaduse §-s 92 sätestatud alusel ja korras;	VKKKA sunniraha kohaldamise õigust vastavalt LS-le ei ole, võib kohaldada <u>KorS § 28 lg 1-4</u> alusel, sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär on 9600 eurot. (Riiklik järelevalve, mitte väärtegu)

		2) vajaduse või ohu korral keelata liiklus või piirata seda.	
<u>Looduskaitseseadus (LKS)</u>	LKS § 70 ² lg 2 - riiklikku järelevalvet käesolevast seadusest tulenevate nõuete täitmise üle keskkonnajärelevalve seaduse §-s 6 sätestatud juhtudel teostab kohaliku omavalitsuse üksus või asutus.	<u>LKS § 70³ lg 2 KorS §-des 30, 31, 32, 49, 50 ja 51</u> sätestatud erimeetmeid.	LKS § 70 ⁶ - ettekirjutuse täitmata jätmise korral on asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras rakendatava sunniraha ülemmäär 32 000 eurot.
<u>Muinsuskaitseseadus (MuKS)</u>	<u>MuKS § 44¹</u> - riiklikku ja haldusjärelevalvet käesoleva seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle teostavad Muinsuskaitseamet ning valla- või linnavalitsus vastavalt oma pädevusele juhul, kui valla- või linnavalitsusele on antud järelevalvepädevus Muinsuskaitseameti ja kohaliku omavalitsuse volikogu vahelise halduslepingu alusel, meil seda pole.	MuKS § 44 ¹ lg 2 - KorS §-des 30, 32 ja 49–52 sätestatud erimeetmeid.	MuKS § 44 ² - ettekirjutuse täitmata jätmise korral on asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras rakendatava sunniraha ülemmäär 1300 eurot.
<u>Pakendiseadus (PaKS)</u>	<u>PaKS § 26 lg 2</u> - valla- ja linnavalitsus on kohustatud teostama järelevalvet oma haldusterritooriumil pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtmise, kogumise ja taaskasutamise üle.	<u>PaKS § 26¹</u> - KorS §-des 30, 31, 32, 49, 50, 51, 52 ja 53 sätestatud erimeetmeid.	PaKS § 26 ² - ettekirjutuse täitmata jätmise korral on asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras rakendatava sunniraha ülemmäär 32 000 eurot.
<u>Reklaamiseadus (RekS)</u>	<u>RekS § 30 lg 2 p 4</u> - valla- või linnavalitsus oma haldusterritooriumil välireklaami üle.	<u>RekS § 31</u> - KorS §-des 30, 50 sätestatud erimeetmeid.	RekS § 32 - ettekirjutuse täitmata jätmise korral on asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras rakendatava sunniraha ülemmäär 3200 eurot.
<u>Tarbijakaitseseadus (TKS)</u>	<u>TKS § 61 lg 2 p 2</u> - kohaliku omavalitsuse üksus tarbijatele pakutavate kaupade ja osutatavate teenuste hinna avaldamise nõuete ning kauba märgistuse ja kasutusjuhendi suhtes kehtestatud nõuete täitmise üle oma haldusterritooriumil.	<u>TKS § 62 lg 2</u> - KorS §-des 30-32 ja 49-51 sätestatud erimeetmeid.	<u>KoS § 28 lg 1-4</u> alusel, sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär on 9600 eurot.
<u>Tubakaseadus (TubS)</u>	TubS § 32 p 3 - valla- ja linnavalitsused – tubakatoodete ja tubakatootega seonduva	<u>TubS § 33 lg 1</u> - KorS §-des 30, 31, 32, 44, 49, 50, 51 ja 52	<u>KoS § 28 lg 1-4</u> alusel, sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär on 9600 eurot.

	toote jaemüügiga seotud nõuete ning nende toodete tarbimise keeldude ja piirangute, välja arvatud suitsetamisruumile kehtestatud nõuded, täitmise üle oma haldusterritooriumil;	sätestatud erimeetmeid.	
<u>Turismiseadus (TurS)</u>	<u>TurS § 30</u> lg 2 p 4 - valla- ja linnavalitsus oma haldusterritooriumil majutusettevõttele kehtestatud nõuete täitmise üle.	<u>TurS § 30¹</u> - KorS §-des 30, 31, 32, 49, 50, 51 ja 52 sätestatud erimeetmeid.	<u>KorS § 28 lg 1-4</u> alusel, sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär on 9600 eurot.
<u>Väärismetalltoodete seadus (VMTS)</u>	<u>VMTS § 42</u> lg 2 - valla- ja linnavalitsus oma haldusterritooriumil teeninduse tegevusalal tegutsemise korral väärismetalltoodete valmistamise ja väärismetalltoodete jaemüügiga seonduvate nõuete järgimise üle.	<u>VMTS § 43</u> – KorS §-des 30, 31, 32, 49, 50 ja 51 sätestatud erimeetmeid.	<u>VMTS § 45</u> - ettekirjutuse täitmata jätmise korral on asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras rakendatava sunniraha ülemmäär 640 eurot.
<u>Ühistranspordiseadus (ÜTS)</u>	<u>ÜTS § 80</u> lg 2 - valla- ja linnavalitsus teostab järelevalvet valla- või linnaliiniloa, taksoveoloa, sõidukikaardi ja teenindajakaardi ning tema sõlmitud avaliku teenindamise lepingu ja halduslepingu ning käesoleva seaduse § 1 lõike 8 ¹ alusel kehtestatud nõuete täitmise üle.	<u>ÜTS § 81</u> lg 3 - KorS §-des 30–32, 45, 49, 50 ja 52 sätestatud erimeetmeid.	<u>ÜTS § 82</u> lg 1 ja 2 - riikliku järelevalve teostajal on õigus teha oma pädevuse piires täitmiseks kohustuslik ettekirjutus käesolevas seaduses, käesoleva seaduse alusel kehtestatud õigusaktides, Euroopa Liidu määrustes ja välislepingutes sätestatud nõuete rikkumise lõpetamiseks või kohustuste täitmiseks. Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ettekirjutuste täitmata jätmise korral võib riikliku järelevalve teostaja rakendada sunniraha asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Kohustuste täitmisele sundimiseks on sunniraha ülemmäär füüsilisele isikule 1300 eurot ja juriidilisele isikule 6400 eurot. Üht kohustust täitma sundimiseks rakendatav sunniraha ei või füüsilise isiku puhul ületada 6400 eurot ja juriidilise isiku puhul 32 000 eurot.
<u>Veeseadus (VeeS)</u>	§ 104.Kohustus korraldada asulareovee	§ 251 - korrakaitseaduse §-	§ 250- (5) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 104 lõike 7 alusel

	<p>kogumine, puhastamine, kohtkäitlus ja äravedu.</p> <p>Kohaliku omavalitsuse üksus on kohustatud korraldama asulareovee kogumise ja selle puhastamise enne heitveena suublasse juhtimist käesoleva seaduse § 128 lõike 7 alusel kehtestatud heitvee saasteainesisalduse piirväärtusteni või § 128 lõikes 6 nimetatud reovee puhastusastmeteni.</p>	des 30, 31, 32, 45, 49, 50 ja 51	<p>kehtestatud nõuete täitmise üle võib lisaks Keskkonnaametile teha ka kohaliku omavalitsuse üksus.</p> <p>Ettekirjutuse täitmata jätmise korral on asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras rakendatava sunniraha ülemmäär 32 000 eurot.</p>
<u>Kalmistuseadus</u> (KalmS)	<p>§ 12 lg 1 Kohaliku omavalitsuse territooriumil asuva kalmistu mittenõuetekohase kasutamise korral on kohaliku omavalitsuse üksuse pädeval asutusel õigus teha ettekirjutus</p>	KorS § 28	<p>Ettekirjutuse mittetäitmisel võib ettekirjutuse teinud asutus rakendada asendustäitmist või sunniraha asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Sunniraha ülemmäär on 640 eurot.</p>
<u>Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus</u> (ÜVVKS)	<p>ÜVVKS § 15⁴ lg 1-6</p>	<p>ÜVVKS § 15⁵ - KorS §-des 30, 31, 32, 49, 50 ja 51 sätestatud erimeetmeid.</p>	<p>ÜVVKS § 15⁶ - ettekirjutuse täitmata jätmise korral on asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras rakendatava sunniraha ülemmäär 3200 eurot.</p>